

Treball de Recerca

Com sobreviure després de la guerra civil?

Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Grup: 2n de Batxillerat

MIFESE

Anglès, 14 de novembre de 2021

ABSTRACT

“Estraperlo” and contraband are two illegal activities that consist of the sale of goods in violation of the laws of the State and that took place mainly during the Spanish post-war period. Smuggling always takes place from one country to another, while "estraperlo" is simply a form of "trade" between people from the same country, exchanging the things that some have for what others have or for money.

My aim of this paper is to analyse how the "estraperlo" and smuggling took place in my village and the surrounding areas. To collect the data and extract the information, that is to say, the methodology used will be to conduct interviews with witnesses of the time; to analyse the "estraperlo" through specific cases; to look for information from books that deal with the subject of "estraperlo" and smuggling and finally a survey.

The results obtained after having done the work are that there really was a lot of "estraperlo" and smuggling in La Celler de Ter and the surrounding areas, almost everyone was mainly involved in "estraperlo". I have also found out that during that time these subjects were not written about, as it was a very clandestine subject. Finally, the results of the survey showed that the current knowledge of the "estraperlo" in my village is very low. We can therefore conclude that the post-war period was a very dark time in which people did their best to survive, trying to go unnoticed.

RESUMEN

El estraperlo y el contrabando son dos actividades ilegales que consisten en la venta de mercancías saltándose de las leyes del Estado y que se llevaron a cabo sobre todo durante la posguerra española. El contrabando siempre se hace de un país a otro, en cambio el estraperlo simplemente es una forma de “comercio” entre gente del mismo país, intercambiando las cosas que unos tienen por lo que otros tienen o por dinero.

Mi objetivo en este trabajo consiste en analizar cómo se llevó a cabo el estraperlo y lo contrabando en mi pueblo y las zonas de alrededor. Para recoger los datos y extraer la información, es decir, la metodología utilizada será realizar entrevistas a testimonios de la época; analizar el estraperlo a través de casos concretos; buscar información de libros que tratan el tema del estraperlo y el contrabando y finalmente una encuesta.

Los resultados obtenidos después de haber hecho el trabajo son que realmente se hizo mucho estraperlo y contrabando en mi pueblo y los de alrededor, casi todo el mundo hacía sobre todo estraperlo. También he descubierto que durante la época no se escribía sobre estos temas, ya que era un tema muy clandestino. Por último, los resultados de la encuesta han sido que el conocimiento actual del estraperlo de nuestro pueblo es muy escaso. Por tanto, podemos concluir que la posguerra fue una época muy oscura en la que la gente hacía lo posible por sobrevivir, intentando pasar desapercibido.

1. ÍNDEX

1. ÍNDEX.....	1
2. INTRODUCCIÓ.....	3
2.1. TEMA I OBJECTE D'ESTUDI	3
2.2. MOTIVACIONS	3
2.3. OBJECTIUS	3
2.4. HIPÒTESIS	4
2.5. METODOLOGIA	4
2.6. ESTRUCTURA DEL TREBALL	5
2.7. AGRAÏMENTS	5
3. MARC TEÒRIC	7
3.1. CONTEXT HISTÒRIC	7
3.1.1. La postguerra.....	7
3.2. QUÈ ÉS L'ESTRAPERLO?.....	9
3.3. ORIGEN DEL MOT ESTRAPERLO	11
3.4. POLÍTICA AUTÀRQUICA.....	12
3.4.1. El racionament i les taxacions.....	13
3.5. L'ESTRAPERLO, UNA ARMA POLÍTICA DEL RÈGIM FRANQUISTA	16
3.5.1. La fiscalia de taxes	16
3.6. DOS TIPUS D'ESTRAPERLO	17
3.6.1. El "gran estraperlo"	18
3.6.2. "L'estraperlo dels pobres"	20
3.7. QUÈ ÉS EL CONTRABAN?	21
3.7.1. El contraban de la postguerra	21
3.8. AMB QUINS PRODUCTES ES FEIA ESTRAPERLO O CONTRABAN?	22
3.10. QUI FEIA CONTRABAN O ESTRAPERLO?.....	24
4. MARC PRÀCTIC	27
4.1. ANÀLISI DE CASOS CONCRETES I NOTÍCIES SOBRE EL CONTRABAN	27
4.2. ANÀLISI DE CASOS CONCRETES I NOTÍCIES SOBRE L'ESTRAPERLO..	32
4.3. ANÀLISI DE L'ESTRAPERLO I EL CONTRABAN EN LA LITERATURA	40
4.4. ANÀLISI DE LES ENTREVISTES REALITZADES	41

4.5. ANÀLISI DELS RESULTATS DE L'ENQUESTA.....	44
5. CONCLUSIONS	51
5.1. DIFICULTATS QUE M'HE TROBAT A LA HORA DE FER AQUEST TREBALL	54
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	55
7. ANNEXOS	55

2. INTRODUCCIÓ

2.1. TEMA I OBJECTE D'ESTUDI

El treball de recerca que vull dur a terme tindrà com a tema principal l'estraperlo. El meu objecte d'estudi, doncs, serà l'estraperlo que practicaven les persones de la Celler de Ter i voltants durant el període de la postguerra.

2.2. MOTIVACIONS

He escollit aquest objecte d'estudi perquè sempre m'ha interessat molt la història i crec que el tema de l'estraperlo va tenir una gran importància en la zona en què visc, sobretot durant el període de la postguerra. A més, conec moltes persones que van estar implicades en aquest tipus de pràctica, persones que necessitaven fer estraperlo per seguir vivint i persones expertes en l'estraperlo, fet que m'ha motivat a realitzar aquest treball.

Aquest objecte d'estudi resulta d'interès per a moltes persones ja que es tracta d'una activitat il·legal, és a dir, es feia d'amagat, i no hi ha gaire informació del tema a internet o en els llibres, de manera que la informació interessant es troba a través de testimonis, gent que va fer estraperlo o que en sap del tema.

2.3. OBJECTIUS

Els meus objectius en aquest treball, i que un cop acabat m'agradaria haver complert, són descobrir o fer recerca sobre com es va fer estraperlo a la Celler de Ter i la comarca, és a dir, saber qui ho feia, com ho feia, quin tipus de persona ho practicava o amb quins productes es feia. De manera que un cop acabat el treball de recerca l'objectiu principal és disposar de molta informació del tema. També tinc altres objectius més personals com, per exemple, millorar la comunicació i soltesa a través de les entrevistes amb la gent gran, aprendre a analitzar correctament els resultats de les enquestes realitzades i tenir informació o coneixement sobre un període de la història molt important per al lloc on visc.

2.4. HIPÒTESIS

Les hipòtesis que em plantejo abans de realitzar aquest treball de recerca són les següents:

- Poca part de la població havia fet estraperlo o contraban alguna vegada durant la postguerra ja que es tractava d'una activitat il·legal.
- L'estraperlo i el contraban es feien només amb els productes de primera necessitat ja que era una activitat dedicada a la supervivència degut a l'escassetat de l'època.
- Tindrè algunes dificultats a l'hora de trobar informació ja que la majoria de la gent que vivia en aquell temps és morta.
- El nombre d'homes que practicaven estraperlo i contraban era superior al de les dones.
- L'estraperlo que es va dur a terme a Catalunya es feia en el mateix poble o caminant a un poble molt proper.
- Fer estraperlo no era una activitat gaire difícil de dur a terme.
- Per a les persones de la Celler de Ter i dels pobles del voltant era molt més habitual fer estraperlo que contraban, ja que són pobles petits.
- Actualment hi ha molt poc coneixement sobre l'estraperlo i el contraban que es va dur a terme a la nostra regió.
- Hi haurà molt poca literatura referent a temes com l'estraperlo o el contraban a Catalunya.
- L'estraperlo i el contraban, en cas que apareguin en la literatura, serà de forma secundària, sense ser el tema principal, ja que es tracta d'activitats il·legals que es mantenien en secret.

2.5. METODOLOGIA

Per aconseguir els meus objectius i també respondre la meva hipòtesi seguiré la següent metodologia: en primer lloc, faré la cerca d'informació en pàgines web o llibres sobre l'estraperlo; després, faré entrevistes a diferents persones de la Celler que van fer o saben sobre l'estraperlo i deixaré per escrit les històries d'aquestes persones que van viure les difícils condicions de vida de la postguerra; a continuació, duré a terme una recerca de fets apareguts en diaris publicats en temps d'estraperlo i en recopilaré les notícies més rellevants; buscaré informació en llibres de l'època que parlin d'estraperlo i que puguin

tenir algun interès, i finalment, realitzaré una enquesta digital amb la finalitat d'esbrinar quin és el coneixement actual sobre l'estraperlo que es va fer durant la postguerra.

2.6. ESTRUCTURA DEL TREBALL

El meu treball constarà de les parts següents: al començament hi apareixerà la introducció del treball, on es donaran a conèixer el tema del treball, l'objecte d'estudi, els objectius, la hipòtesi, la metodologia i l'estructura del treball. A continuació, hi haurà la part teòrica del treball, on explicaré detalladament de què es tracta el tema principal, l'estraperlo, per situar el lector. Després, vindrà la part pràctica del treball, començant per les notícies rellevants sobre l'estraperlo de diaris o revistes i la seva anàlisi, la informació trobada en la literatura que parli sobre l'estraperlo i la conclusió extreta, seguidament les entrevistes a les persones de la Celler de Ter i poblacions properes que van viure l'estraperlo, o el contraban, i les seves històries, i, finalment, l'enquesta amb l'anàlisi dels resultats obtinguts. Al final del treball hi apareixeran les conclusions obtingudes, que inclouran les dificultats que m'he trobat a l'hora de fer el treball, i les referències bibliogràfiques.

2.7. AGRAÏMENTS

Havent acabat el treball, m'agradaria expressar el meu agraïment a les persones que m'han ajudat i han contribuït a l'elaboració de la meva recerca. Per començar vull agrair als dos tutors del treball de recerca que he tingut, la Nani Bújer i més tard en Carlos Rodríguez, la seva gran implicació en el meu treball, els seus consells i propostes de millora que m'han permès fer un treball molt més complet en tots els sentits. A continuació, vull agrair la seva participació a totes les persones que han dedicat el seu temps a explicar-me el que sabien sobre l'estraperlo i el contraban en les entrevistes. Finalment, agraeixo també l'ajuda dels meus pares que m'han permès contactar amb persones grans a les quals he pogut entrevistar.

3. MARC TEÒRIC

3.1. CONTEXT HISTÒRIC

El treball que vull dur a terme, que com ja s'ha especificat tindrà com a tema principal l'estraperlo i el contraban, es pot localitzar en la història en els anys 1940 i 1950, és a dir, el període de la postguerra. A causa de la guerra, Catalunya va perdre un gran nombre d'habitants, i com és normal en totes les guerres, va tenir unes conseqüències inevitables que s'havien d'afrontar: la destrucció, la mortalitat masculina, la penúria i la fam. D'aquesta manera el nivell de vida i el benestar de la població van quedar molt afectats. A més a més, el tancament de la frontera francesa, amb l'aïllament econòmic i comercial del règim respecte d'Europa, va fer que augmentés el contraban per obtenir productes escassos i que per a molta gent eren necessaris. Tant es feia pel fet que eren productes de primera necessitat com per fer-ne negoci. D'altra banda, el control de l'estat en l'economia local, amb les cartilles de racionament i l'obligació d'entregar una part de la collita a les autoritats, va provocar l'augment de l'estraperlo per evitar la confiscació de molts productes de primera necessitat per tal de revendre'ls o bé simplement per a l'autoconsum. El contraban i l'estraperlo, doncs, van passar a ser una lluita constant contra l'estat i la mort buscant una única finalitat: sobreviure durant la duríssima postguerra.

3.1.1. La postguerra

La postguerra és el període de la història d'Espanya que va des de la fi de la Guerra Civil espanyola (1939), amb la victòria franquista, fins a l'inici de la modernització del país, amb l'entrada del turisme internacional i l'obertura del règim, que es va dur a terme a partir de 1959. La derrota republicana va tenir conseqüències fatals per a Catalunya. La dictadura franquista imposà a la força un nacionalisme espanyol unitari eliminant totes les nacionalitats existents excepte la castellana. El règim refusava qualsevol idea de diferència interior. Catalunya no només es va haver de sotmetre a la repressió social i política comuna de tota Espanya, sinó que també va sofrir una repressió sistemàtica de

tots els senyals específics d'identitat catalana en diversos àmbits: polític, cultural, i amb la prohibició i persecució del català. Fins i tot membres de la Lliga que havien donat suport a la causa de Franco es van veure perseguits per la seva identitat catalana. Mentrestant, s'instaurava una nova simbologia i ideologia de caire feixista.

Els catalans van haver d'adoptar tres actituds davant la repressió: incorporar-se al nou règim canviant les seves ideologies i renunciant a la pròpia llengua (J. Pla, L. Villalonga, E. d'Ors...); exiliar-se (P. Calderes, M. Rodoreda, J. Oliver, C. Riba...): primer a França i després a Amèrica; l'exili interior o la clandestinitat: replegament defensiu per demostrar que el franquisme no havia aconseguit ensorrar la cultura catalana (S. Espriu, J.V. Foix...).

Entre el 27 de gener i el 13 de febrer de 1939 mig milió de catalans van travessar la frontera cap a França. Els francesos conduïen els soldats i els civils cap als camp de refugiats (que van ser improvisats) d'Argelers, Sant Cebrià, Barcarès i Gurs. El govern francès no esperava una allau de refugiats, i tampoc volia trencar la bona relació que mantenia amb els vencedors. Els refugiats havien d'intentar sobreviure en unes condicions pèssimes i vergonyoses, maltractats tot sovint pels mateixos soldats francesos.

Il·lustració 1: Refugiats catalans a França.

Dins de Catalunya, uns 150.000 catalans que no s'havien exiliat van ser enviats a camps de concentració i a presons com la Model de Barcelona o el castell de Montjuïc. Uns 4.000 van ser afusellats. Entre els afusellaments cal destacar el de Lluís Companys, detingut a França per la Gestapo i lliurat a les autoritats franquistes. Després del consell de guerra el 14 d'octubre va ser condemnat a mort al castell de Montjuïc. L'endemà, 15 d'octubre de 1940, es va acomplir la sentència.

El català només podia ser parlat en àmbit privat. L'edició en llengua catalana és perseguida, i només és existent en la clandestinitat. L'escola i els llibres de text foragiten la història del país i les principals institucions culturals són tancades.

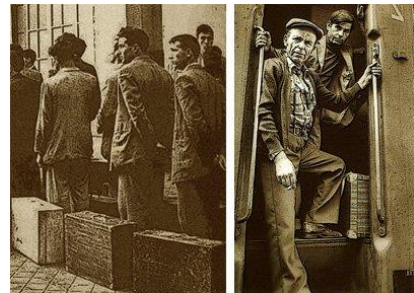
El 1966 es va aprovar la "Ley de Prensa" que deixava publicar llibres en català, tot i que la repressió estava disfressada per multes i prohibicions. La postguerra es caracteritza per les penalitats generades per l'autarquia i l'intervencionisme de la política del règim en

l'economia nacional: racionament i mercat negre, restriccions energètiques i estancament industrial. Les empreses catalanes són discriminades en la distribució de matèries primeres i abastament energètic en els primers anys.

La Mancomunitat i la Generalitat Republicana dediquen una gran atenció a la instrucció pública. En plena Guerra Civil, s'aconsegueix gairebé tota l'escolarització de tota la població infantil. La victòria franquista modifica els assoliments de l'escola catalana. Els ensenyants són expulsats i moltes de les places vacants són cobertes per excombatents franquistes. Els continguts són basats en el règim. Hi ha nuclis de ciutadans opositors al règim.

Socialment, els vint anys posteriors a la guerra van ser marcats pel decreixement de les taxes de natalitat i de mortalitat, amb un mínim creixement poblacional.

Una altra de les característiques que es manté durant aquests 20 anys és el fet que Espanya és un país agrari, amb un sector primari molt important, excepte a les grans ciutats perifèriques i a Madrid. Finalment, la dictadura es caracteritza també per uns moviments migratoris constants: del camp a la ciutat i d'algunes zones de l'Espanya menys desenvolupada cap a zones més pròsperes; la que afecta aquest treball és la forta immigració que rep l'Empordà, provinent especialment del sud d'Espanya. Tota la por i les tensions constants que van provocar les repressions es van suavitzar el 1960. Per tant, la postguerra és un espai de temps (1939-1960) que inclou i es defineix a partir d'una fase política (fase totalitària de la dictadura), un procés econòmic i una manera de viure.

Il·lustració 2: Moviments migratoris interiors d'Espanya. Nombroses persones migren.

3.2. QUÈ ÉS L'ESTRAPERLO?

L'estraperlo consisteix en la venda il·legal de productes del propi país, però intervinguts per l'Estat, que es produeix quan els preus taxats per l'Estat són molt inferiors als que la gent pot aconseguir venent-los d'amagat. D'estraperlo, també se'n pot fer adulterant els productes que es venen i falsificant cartilles.

Segons la Viquipèdia l'Estraperlo és «un sinònim de mercat negre o negoci fraudulent d'articles intervinguts per l'Estat o subjectes a racionament (decretat pel règim del general insurgit Francisco Franco), fenomen típic de la postguerra (1940-1952) i de la Guerra Civil espanyola (1936-1939)».

I segons l'Enciclopèdia catalana és el «negoci il·legal de productes intervinguts per l'estat, venuts a preus abusius».

El mercat negre o estraperlo no serà un fenomen espontani. Sorgiria ja en els dies de la Guerra Civil, tant en el bàndol republicà com en el nacional. No obstant això, després del final de la contesa, seguiria present en la "Nova Espanya" que el franquisme anunciava. Vindrà derivat de l'intervencionisme econòmic. L'estraperlo apareix a causa d'una sèrie de factors: el racionament que impossibilita l'accés legal a una quantitat de productes que el consumidor considera que necessita, sumat a l'escassetat de productes que obliga al seu racionament per intentar abastir mínimament tota la població, farà que la població acudeixi a proveir-se dels productes del mercat negre. Però també apareix immediatament després de la intervenció, davant els baixos preus de taxa a què els productors es veuen obligats a vendre els seus productes, molt inferiors als preus naturals, i, per tant, no els permetia produir obtenint un benefici, de manera que es veien abocats a la venda il·legal, sense l'opressió de les taxes.

És el moment en què la voluntat política s'enfronta, cara a cara, amb la realitat econòmica: el preu assignat des de l'Estat es contraposa al de mercat; un preu de mercat alterat, perquè no serà ja només conformat per la llei de l'oferta i la demanda, sinó que estarà definit per factors com l'escassetat, la persecució (i encariment) per estar fora de la llei, intermediaris absents de la realitat econòmica habitual, favoritisme, etc.

Molta gent de les ciutats anaven als pobles rurals per cercar aliments. Calia molta astúcia per amagar les mercaderies als controls de la guàrdia civil i els burots, una mena de duana interior. Tot i això, amb el temps es va crear a molts indrets una mena de connivència entre les forces de l'ordre i els estraperlistes regulars. En cedir una part de la mercaderia o mitjançant altres favors, els guàrdies civils els deixaven passar. L'estraperlo va contribuir considerablement a l'emergència d'una corrupció sistemàtica, que moltes vegades va beneficiar els partidaris del règim, que treien profit de les necessitats de la majoria de la població.

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

«Els estraperlistes falsificaven cupons de racionament, traficaven amb les llicències d'importació, subornaven els funcionaris i desviaven cap al mercat negre grans partides d'articles de primera necessitat. Els militars d'alta graduació tenien un paper destacat en l'estraperlo. Els economats de l'exèrcit estaven a la seva disposició i allà podien comprar-hi els articles a un preu més baix que el del mercat. Una vegada ben proveïts, no tenien cap problema per contactar amb les xarxes de l'estraperlo.»

Arxiu Municipal de Girona. *Presència*. 26/8/1990. Pàgina 15

3.3. ORIGEN DEL MOT ESTRAPERLO

Segons l'IEC (Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans), l'estraperlo és el «nom d'un tipus de ruleta trucada» i també un «negoci il·legal de productes intervinguts per l'estat, venuts a preus abusius». Ambdues definicions van molt unides, i tot i que jo em centraré en la segona, la veritat és que deriva de la primera. L'origen de la paraula ve d'un joc que s'anomenava Straperlo –conjunció dels cognoms dels seus inventors, David Strauss (mexicà) i Pearlowitz (holandès). Aquesta ruleta es va voler introduir dins l'Estat espanyol durant la Segona República. En aquells temps, però, els jocs d'atzar estaven prohibits, així que Strauss va subornar diferents personatges importants de la dreta del govern per eludir la prohibició afirmant que es tractava d'un joc de retentiva i habilitat. El joc es va posar en pràctica només dues vegades, perquè les autoritats van decidir intervenir i requisar els aparells. Veient el fracàs, Strauss va intentar recuperar els diners dels suborns amenaçant d'escampar l'afer. Finalment, l'escàndol va sortir a la llum i els partits d'esquerres se'n van aprofitar. La paraula estraperlo es va fer popular ràpidament, indissociablement unida a una activitat o a un fet de dubtosa moralitat, manca de netedat i amb certa murrieria.

Il·lustració 3: La ruleta Straperlo.

3.4. POLÍTICA AUTÀRQUICA

El mercat negre va sobreviure a la Guerra Civil gràcies a la política autàrquica. Pocs mesos després del Cop d'estat de 1936, el naixent Estat franquista apostarà per una política econòmica que aspirava a l'autoabastiment i a l'engrandiment de la nació. En el marc d'una Europa d'entreguerres, molt influenciat pels exemples alemany i italià, començarà a aplicar una política que faria independent Espanya i la dirigiria cap a aquest "destí" promès en els flamants discursos i arengues d'aquells anys. Per a això el "Nou Estat" dirigiria els seus esforços (i els de les seves naixents i nombroses institucions econòmiques autàrquiques) a tenallar l'economia. La voluntat política dominaria la realitat econòmica i els recursos naturals. L'intervencionisme econòmic va arribar al seu extrem: es va ordenar la intervenció de nombrosíssims productes, tant agrícoles com industrials. L'Estat decidia què havia de produir-se o cultivar-se, quan havia de lliurar-se a les autoritats per a la seva distribució, a quin preu s'havia de vendre, quines quantitats serien distribuïdes i a quin preu seria abonat. Els resultats econòmics de l'Autarquia van ser desastrosos. En la indústria, el primer franquisme va ser un període de depressió econòmica sense precedents, no superant-se els nivells productius de 1930 fins a 1950; aquells anys han estat qualificats com "la nit de la industrialització espanyola", causa de l'endarreriment industrial d'Espanya. L'agricultura es va sumir en una profunda crisi. Van disminuir les superfícies conreades respecte del període republicà, i també ho van fer la producció i els rendiments; el consum per càpita de productes alimentaris va caure en picat, i van aparèixer en molts casos autèntiques situacions de fam.

Però l'Autarquia no va ser només una política econòmica sinó que va ser molt més. Va ser un model econòmic que encaixava amb la visió política i cultural del nou règim franquista. L'Autarquia reunia en si mateixa elements materialistes i, el més sorprenent, culturals i morals. Segons algun economista proper al règim, el més important no era ja el creixement econòmic, la riquesa o la renda: seran «els valors ideals, com ara l'honor, l'heroisme, l'abnegació, la religiositat». L'Autarquia va ser un model econòmic assentat sobre una autèntica "cultura de guerra" que impregnà el franquisme i la seva filosofia de govern: era necessari sotmetre a aïllament el país, posar-lo en quarantena, perquè purgués els seus pecats després de la guerra civil. Els espanyols havien de tancar-se sobre ells mateixos, purificar mitjançant el sofriment i el sacrifici, eliminar els elements desafectes i nocius que encara feien niu en la seva societat. I així va ser. Durant els anys

quaranta la societat espanyola viuria un dels moments més crítics de la seva Història. En aquells dies, "morir de fam" tristament va arribar a entrar dins del probable.

3.4.1. El racionament i les taxacions

El racionament que hi havia a la postguerra sota el model de l'autarquia va imposar un control sobre les produccions agroalimentàries, semblant, de forma paradoxal, al que havia imposat el Comitè Antifeixista tres anys abans. Així, aquesta tasca era exercida per una de les múltiples Juntes dependents del consistori. Les autoritats sabien les propietats que tenia cadascú. Ells eren els que indicaven les hectàrees que s'havien de sembrar. De totes maneres, mai podien saber amb certesa la collita que una casa obtenia. En el cas del blat, els homes se'n podien quedar 200 kg si eren majors de 18 anys; les dones i els menors de 18 anys, 150 kg. Aquesta era la part assignada per al consum propi que els hi tocava. Un cop assignades aquestes quantitats, el que restava ho havien de vendre al Servicio Nacional del Trigo, que els hi comprava a un preu taxat molt baix. Aquí era quan molts pagesos decidien amagar una part per vendre-la de sotamà al mercat negre, on en podrien treure un benefici més alt. El racionament funcionava de la manera següent: cada persona tenia una *Cartilla de racionamiento*, i cada dia havien d'anar a l'Oficina de Abastecimientos a fer cua perquè els hi donessin els productes que hi havia, i que els hi tocaven. Aquestes cartilles funcionaven amb cupons: cada vegada que els hi donaven un producte se'ls hi retirava un cupó. A conseqüència dels diferents nivells salarials, hi havia cartilles de racionament de tres tipus.

Il·lustració 4: Cues de gent per anar a buscar els productes de la cartilla

El racionament per persona i mes l'any 1939 era de 12 kg de pa, 1,5 litres d'oli, 2,2 kg de bacallà, 7,5 kg de patata, 3 kg de llegums i 900 grams de sucre; pel que fa al pa, el seu racionament no es va eliminar fins al 1952. La realitat, però, era una altra de ben diferent, ja que al llarg dels 13 anys que va durar el racionament no només hi va haver problemes per obtenir els aliments i les quantitats estipulades a les cartilles i cupons, sinó que mai no es va arribar a donar ni la meitat de les quantitats previstes de productes com l'arròs, l'oli, el sucre, les patates... "En el cas del pa es va anar restringint fins a tal punt que han estat considerades inferiors a les facilitades als presoners en els camps de concentració nazis". Aquestes condicions de misèria seran fins i tot reconegudes per les autoritats en els seus informes; així, el 1945 el governador de València reconeixia que «el racionament organitzat pels seus propis serveis no aconseguia més de 953 calories, la meitat del que és necessari per viure».

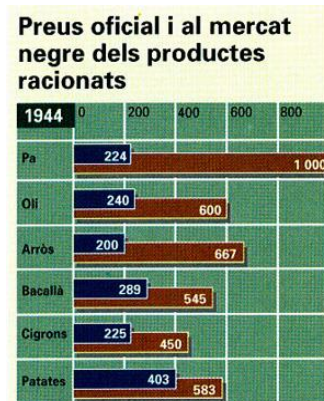

Il·lustració 5: Exemple de cartilla de racionament amb els seus cupons.

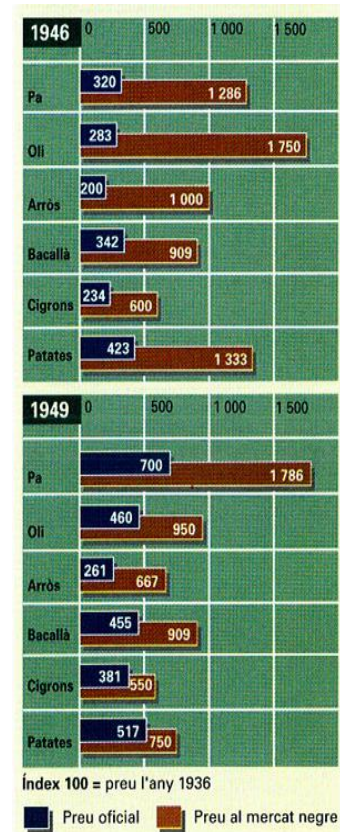
A moltes ciutats podien estar 4 o 5 dies seguits sense distribució oficial de pa i més de 4 mesos sense oli d'oliva. En el cas de la carn, l'Estat volia saber fins i tot a on l'anirien a buscar.

La cèlebre Cartilla de racionament havia de servir, teòricament, perquè s'assegurés a tothom un consum mínim d'aliments comprats a un preu fix marcat pel govern. A la pràctica, la cartilla no va eliminar el mercat negre, sinó que en va produir un altre nascut al voltant del mateix racionament, i que perseguia la famosa Fiscalia de Taxes. A més, la trista i minvada ració alimentària que havia de garantir la cartilla no es complia.

El motiu pel qual es feia estraperlo, doncs, es veu clarament amb gràfics com el següent, en el qual es comparen els preus oficials dels productes amb els preus dels mateixos productes al mercat negre, i la seva evolució:

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Preus oficials i al mercat negre dels productes racionats.

Aquest n'és un exemple de les polítiques intervencionistes que van marcar el racionament durant la postguerra:

“Decreto de 15 de agosto de 1941 por el que se fijan los precios base de tasa de los cereales, leguminosas de grano seco y subproductos.”

“Artículo primero: A partir de la publicación del presente Decreto, el Servicio nacional del Trigo es el único comprador de cereales, leguminosas de grano seco y subproductos de molinería. Todos los productores y tenedores de estas mercancías quedan obligados a declarar sus existencias.”

Pont Farré, Miquel. «Els “cupos” i les cartilles de racionament: Els “cupos” » *Estraperlo. Estratègies de supervivència?*. 1a ed. Barcelona: Farell, 2015. Pàgina 20.

3.5. L'ESTRAPERLO, UNA ARMA POLÍTICA DEL RÈGIM FRANQUISTA

El franquisme perseguia el mercat negre de forma bipolar. No tots eren iguals davant la llei. El petit estraperlo va ser perseguit fins a les últimes conseqüències. En canvi, el que tenia suport social del règim seria tolerat. No només no seria castigat el gran estraperlo, sinó que tampoc ho seria l'estraperlo d'aquells grups socials que donaven suport al franquisme: classes mitjanes-baixes, classes mitjanes i classes mitjanes-altes. En efecte, l'heterogènica gamma de petits propietaris i arrendataris, clau en la implantació del franquisme en el món rural, gaudirien de la tolerància del règim. D'aquesta manera, podrien escapolir-se amb més facilitat de les nefastes conseqüències de la política autàrquica i la postguerra, i fins i tot alguns millorar la seva situació econòmica, sempre a canvi d'una adhesió i col·laboració amb el règim franquista. Algunes jerarquies eclesiàstiques van arribar fins i tot a fer-se ressò d'aquest fenomen.

3.5.1. La fiscalia de taxes

La Fiscalia Superior de Taxes s'emmarca dins dels organismes i institucions que es creen en la dècada dels quaranta, època d'escassetat i racionament, i que exerceixen un control directe o indirecte sobre les activitats de producció i distribució. La Fiscalia Superior de Taxes va ser l'organisme creat per la Dictadura de Franco per intentar controlar l'augment i expansió de mercat negre sobre els productes de primera necessitat que estaven subjectes a la intervenció de la Comissaria General de Proveïment i Transports.

La Llei de 30 de setembre de 1940, en la seva exposició de motius, adverteix de la persistència en moltes províncies d'abusos en la venda d'articles de primera necessitat, subjectes a règim de taxes. Per aquesta raó es crea la Fiscalia Superior de Taxes, que té com a missió fer complir el règim estipulat sobre els productes.

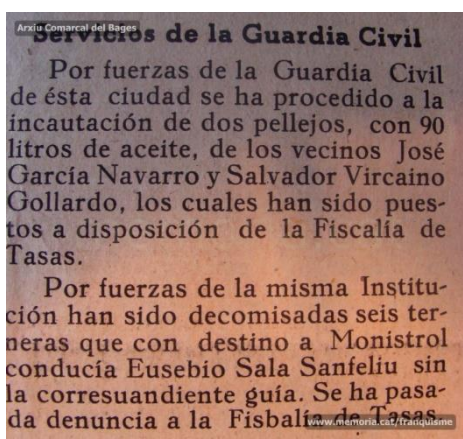
Aquesta Llei també estableix l'existència d'una Fiscalia Provincial delegada del fiscal superior, que s'encarrega de la regulació del mercat de productes de primera necessitat durant l'època del racionament. La Fiscalia Provincial s'ocupava de rebre les denúncies referents a infraccions de la Llei de Taxes (venda de productes a preus superiors al que estableix la llei, etc.) i d'aplicar les sancions corresponents. Els fiscals provincials depenien del fiscal superior de Taxes i eren nomenats directament per la Presidència de Govern a proposta del fiscal superior. A Aragó es van ocupar principalment d'assumptes

relacionats amb el mercat de l'oli i, en menor mesura, del blat. Aquestes institucions van estar en funcionament fins a la fi de l'etapa intervencionista.

“La no declaración de productos y extensión cultivada de los mismos, así como el falseamiento de los datos consignados en estas declaraciones, serán denunciados a la Fiscalía Provincial de Tasas para su sanción, siendo responsables, solidariamente los Secretarios de los Ayuntamientos firmantes de las mismas.” Servicio Nacional del Trigo. Martes, 17 de Marzo de 1942.

Pont Farré, Miquel. «Els “cupos” i les cartilles de racionament: Els “cupos” » *Estraperlo. Estratègies de supervivència?*. 1a ed. Barcelona: Farell, 2015. Pàgina 22.

En aquest article podem observar com actuava la fiscalia de taxes:

Il·lustració 5: Manresa, 30/5/1942: notícia sobre el confiscació, per part de la Guàrdia Civil, de 90 litres d'oli i de 6 vedelles, destinats al comerç en el mercat negre.

3.6. DOS TIPUS D'ESTRAPERLO

Hi havia un estraperlo «gran», el dels rics, i un estraperlo «petit», el dels pobres, els vençuts de la guerra civil. La repressió franquista tocava en primer lloc aquest darrer grup. La dictadura va dissenyar campanyes de propaganda i va castigar els petits estraperlistes, tot i tolerar el comerç clandestí dels principals responsables del gran estraperlo, que romania impune, com, per exemple, Joan March i Ordinas, el «banquer de Franco».

Seria injust parlar de l'estraperlo de manera conjunta. Per comprendre el fenomen, cal aprofundir en la seva tipologia, així com en els seus actors i en els seus efectes. Dins de l'estraperlo estaria inclosa qualsevol pràctica fraudulenta al marge del mercat oficial derivat de la intervenció econòmica autàrquica: des de l'ocultació de collites que havien de ser lliurades al Servei Nacional del Blat, al sacrifici de bestiar fora de les òrbites oficials, a la fabricació, compra o venda de pa o de qualsevol altre producte (alimentació, tèxtil, matèria primera...) i un interminable nombre de pràctiques al marge de la llei. Es podria dir que hi va haver tants tipus d'estraperlo com classes socials a Espanya. Però, sens dubte, va haver-n'hi dos tipus completament diferenciats: el "gran estraperlo" i el "petit estraperlo" o "estraperlo dels pobres". El primer va ser el mercat negre dels camions carregats de blat o d'oli, el dels grans beneficis, el que gaudia del suport, consentiment i aquiescència del règim. El segon era el protagonitzat per les classes més humils, els sectors més desesperats de la població que, davant d'un racionament miserable, van comprendre que transgredir la legalitat era l'única manera de sobreviure.

3.6.1. El “gran estraperlo”

La diferència entre el petit estraperlista i el gran estraperlista serà notable; en primer lloc, des del punt de vista popular, si bé s'acceptava el petit estraperlo de supervivència, que tots es veien obligats a exercir, no tolerava el gran estraperlo, vinculat a l'especulació amb grans transaccions ocultades amb pretensió d'obtenir el major benefici a expenses de les classes més desfavorides.

Els Grans estraperlistes eren gent a l'ombra: el negociant especulador, vinculat sempre al món urbà i a la moral anticatòlica que realitza grans transaccions en camions i vagons de tren, ocult en la nit, procurant la fam i l'agonia de les classes més desfavorides.

La implicació de les autoritats en l'estraperlo era total. Podem oferir casos particulars de qualsevol punt d'Espanya, de qualsevol escala de l'Administració, des dels governadors civils als alcaldes de ciutats i municipis, des dels agents de la Fiscalia de Taxes a personal del Servei Nacional del Blat, des de la Guàrdia Civil a elements destacats de l'Exèrcit.

No obstant això, el grau de corrupció era tan brutal, els negocis d'estraperlo eren tan espectaculars que, tot i la ferotge censura i la ceguesa informativa imposada per la dictadura, la població era conscient del que estava passant.

La corrupció del personal afecte al règim era tan evident que, de vegades, va ser impossible impedir que els casos de gran estraperlo saltessin a les primeres pàgines dels diaris.

Sembla clar que la duresa de la legislació que castigava l'estraperlo no va estar en sintonia amb la realitat de la seva aplicació: a la Barcelona de 1942, els grans estraperlistes no van ser castigats, excepte en casos puntuals. La població era conscient de la impunitat de les autoritats.

No obstant això, el franquisme deixarà clar en els mitjans de comunicació la seva voluntat de perseguir el mercat negre. Intentava, així, de desvincular-se d'un fenomen generat per la seva política econòmica i amb el qual, com diversos estudis han posat de manifest, moltes de les seves autoritats hi estaven implicades. De forma persistent, a la premsa apareixeran notícies de grans sancions a estraperlistes, fent constar els seus noms i les sancions imposades. Aquest n'és un exemple:

NACIONAL

Detención de estraperlistas

Barcelona. — En el 'Gobierno civil ha sido facilitada una nota, dando cuenta de la detención de varios individuos que se dedicaban al estraperlo en gran escala y añade que sin perjuicio de las persecuciones de los estraperlistas que proseguirá sin desmayo, se adoptarán otras medidas para impedir esta prostitución del comercio barcelonés que tantos daños ocasiona al crédito y a la economía nacional.

Termina la nota diciendo que oportunamente se darán a conocer las importantes y severas sanciones impuestas a estos detenidos.

“NACIONAL: Detención de estraperlistas” Arxiu Municipal de Girona. *Pirineo*, El. 4/10/1939. Pàgina 3

També era característic imprimir, en grans caràcters, les sancions econòmiques astronòmiques imposades a suposats grans estraperlistes. No es donarà publicitat a les quantitats dels productes intervinguts, claus per determinar la magnitud i caràcter de l'estraperlo. No trobarem cap notícia a la premsa sobre la confirmació que els culpables abonaven les multes imposades o, si no havia estat així, complissin la seva pena a la presó o en un batalló de treballadors.

3.6.2. "L'estraperlo dels pobres"

No podem comprendre el fenomen del mercat negre sense mirar cap a baix, a les economies més febles: mirar a "l'estraperlo dels pobres".

L'estraperlo dels pobres, des de l'enfocament que aquí es pretindrà donar, pot ser definit també com l'estraperlo dels "consumidors", és a dir d'aquells que fan estraperlo amb petites quantitats per al seu propi consum, però també d'aquells que compren productes d'estraperlo o que amaguen petites quantitats per proveir-se.

Aquí a Catalunya, aquest és l'estraperlo que feia la mestressa de casa per subsistir; el que feien la gent de les grans ciutats que venien als pobles a buscar menjar i s'emportaven els paquets en tren o bicicleta cap a Barcelona.

El racionament mai va ser suficient per sobreviure. Les dietes alimentàries a conseqüència del racionament mostraven la cara terrible de la fam. Les classes més desfavorides mostraven un aspecte famèlic, i estaven assetjades per unes pèssimes condicions higièniques, per les malalties i la carestia generalitzada. La situació va ser més extrema del que s'ha pensat fins ara: la mort per inanició va arribar a ser una realitat en algunes zones del país. L'única sortida era buscar aliments més enllà del racionament, recórrer a l'estraperlo. Com reconeixeria el cap provincial de Falange d'Alacant, «pràcticament en la província seríem tots cadàvers si haguéssim de menjar dels racionaments de la Delegació de Proveïments». Alguns estudis han presentat una fotografia d'aquest petit estraperlo. Estarà protagonitzat per persones de totes les edats, des de nens a ancians. Hi participaran tant homes com dones, tot i que seran aquestes últimes les que hi tindran un paper més rellevant.

“Al marge del mercat negre hi havia també un petit mercadeig protagonitzat per pagesos, botiguers i, en general, per les classes populars. Aquesta picaresca de subsistència era ta que patia més persecució per part de les autoritats, mentre els grans estraperlistes continuaven fent negoci sense preocupar-se de la promulgació de lleis com la del 1946 amb la qual, sempre en teoria i mai en la pràctica, els inspectors de proveïments podien investigar l'origen de les grans fortunes”

“Les orelles del franquisme: el mercat negre” Arxiu Municipal de Girona. *Presència*. 26/8/1990. Pàgina 15

3.7. QUÈ ÉS EL CONTRABAN?

El contraban és un comerç il·legal fet amb mercaderies. Consisteix a passar els productes prohibits i d'amagat d'un Estat a un altre i, per tant, sense pagar els drets de duana establerts.

Segons l'IEC (Institut d'Estudis Catalans) el contraban és «la introducció furtiva de mercaderies prohibides o per les quals hom no ha pagat els drets d'entrada».

La Viquipèdia defineix el contraban com un «acte delictiu mitjançant el qual es passen mercaderies d'un indret a un altre (separats per una frontera o divisió establerta i acordada) sense declarar-ho a les autoritats i, si s'escau, sense pagar els aranzels corresponents».

3.7.1. El contraban de la postguerra

De contraban, se n'ha fet sempre, a causa de les diferències de preus i de productes entre els diversos Estats, però jo em centraré en l'estudi del contraban de la postguerra.

El contraban de postguerra el trobem sobretot en l'etapa del règim franquista, a causa del tancament de la frontera francesa. Per a molts va significar un ofici normal, com un altre, per guanyar un sou més, tot i que es feia d'amagat dels delators i la Guàrdia Civil.

Sempre hi havia hagut lleis sobre el contraban, però l'any 1950 es va afegir, a més, el "Tribunal de Contrabando y Defraudación", que depenia d'Hisenda. Aquest tribunal va lluitar contra el contraban durant trenta anys, fins al 1983, que va desaparèixer.

En els primers anys de postguerra (1939-1950) el contraban era a gran escala. Va destacar sobretot el contraban de tabac ros, que era el producte més cotitzat del moment; i a partir dels anys 50 es va introduir un contraban a petita escala. Aquest tipus de contraban era una mica més luxós, i de no tanta necessitat, i es feia a petita escala amb productes relacionats amb activitats lúdiques i esportives com, per exemple, material de muntanya, pesca, cosmètics, bijuteria, etc. Eren objectes fàcils de transportar destinats als establiments o als consumidors directament. També es venien de forma ambulant o en comerços il·legals.

Les penes principals imposades pel delictes de contraban eren presó correccional de tres mesos a sis anys i una multa que variava en funció de si es considerava delictes o falta. Moltes vegades, tot i els càstigs que hi havia, el contrabandista i el Guàrdia Civil podien arribar a un acord, sortint-ne beneficiats tots dos i sense que ningú hagués de tenir-ne constància. Lògicament, també hi havia els suborns, i després de la guerra, tothom, fins i tot la policia, havia de tirar endavant com podia, encara que fos d'aquesta manera.

3.8. AMB QUINS PRODUCTES ES FEIA ESTRAPERLO O CONTRABAN?

Pel que fa a l'estraperlo, se solia fer amb productes del mateix país, de manera que ho feien amb aquells productes que podies trobar en pràcticament qualsevol poble, i que eren de fàcil accés. Això ho podem veure reflectit en un fragment del llibre *Tots hem fet l'estraperlo*, escrit per Joan Guillaumet, en el qual ens mostra la seva visió de l'estraperlo, el que ell va viure, en la pàgina 10:

«Però l'estraperlo d'aquest llibre és l'autèntic, el de l'oli, el pa les mongetes, l'arròs, la civada, els llençols i les sabates, el cafè i el sucre, el filferro i el tabac. Un estraperlo que va ésser, per nosaltres, una llarga nit que comença el 37 i no va acabar, pràcticament, fins deu anys després. Guerra i postguerra nostres, guerra dels altres i aïllament, junt amb un muntatge que ens havia anormalitzat fins a l'extrem d'acabar creient que era impossible comprar pa a la fleca, patates a l'adroguer i cigarrets a l'estanc, van fer possible la supervivència d'un sistema que va aprimar a molts i engreixar a pocs.»

Com podem observar, l'estraperlo el feien amb productes quotidians, productes bàsics i essencials per al dia a dia de la població. La majoria dels productes amb els quals es feia estraperlo eren productes racionats per l'Estat (tots els esmentats anteriorment afegint-hi altres productes com la gasolina, tota mena de bestiar...) amb els quals es podia fer aquest comerç d'intercanvi o venda o bé fer diferents "trampes" amb la cartilla de racionament. Tot i això, com veiem en el text, també es feia estraperlo amb el tabac i el cafè, dos productes amb els quals es va fer més contraban. I és que moltes vegades es feia estraperlo amb productes abans aconseguits en el contraban.

Per altra banda, el contraban se solia dur a terme amb productes que mancaven en el país, ja fos per impossibilitat de fabricació o conreu, degut al clima o per falta de matèries primeres. Es tractava, doncs, de productes que no eren de tanta necessitat bàsica, a excepció del cafè i del tabac. Són aquells productes que, curiosament, que en aquell context de fam i misèria s'hi aboquessin tants esforços en la seva obtenció, semblaria que les necessitats haurien hagut de ser unes altres, però el que passava és que, precisament, aquest era el negoci amb el qual alguns s'omplien les butxaques. Solia anar destinat a un sector de la població en concret que no només es preocupava de satisfer les seves necessitats més bàsiques sinó que també volia certs luxes. Algunes de les mercaderies que he pogut trobar són pedres d'ignició, llumins, penicil·lina i medicaments diversos, sacarina, peces de bicicleta, peces de motors de vehicles, rodes, llandes, sabó, ciment, ulleres, muntures d'ulleres, pintes, raspalls de dents..., en definitiva, de tot. Tot el que

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

aquí faltava i es podia aconseguir a França era un producte susceptible de contraban. Fins i tot es va arribar al punt de fer contraban per a les indústries que no tenien prou matèria primera per poder produir.

A continuació, m'agradaria entrar en detall amb alguns dels productes amb més èxit pel que fa tant a l'estraperlo com al contraban.

Tabac: El tabac que arribava a les costes provenia de Mallorca i de França, atesa la mala qualitat del tabac que repartia l'Estat. El contraban era de tabac ros. Cada dia que descarregaven, podien desembarcar més de 1.000 paquets de Philip Morris, Pall Mall, Lucky, Chester, Winston... Eren tabacs que aquí costaven de trobar o bé eren molt cars; a més, la qualitat que donava l'Estat era inferior i era insuficient per a la demanda del producte que hi havia; moltes vegades, a més a més, les entregues no arribaven el dia que tocava i, a més, posteriorment no eren recompensades.

Pa: A més de pujar el seu preu, va decaure la seva qualitat i la quantitat. Es va arribar a prohibir la fabricació de candial i es va mantenir des de desembre de 1938 només el pa flama, alhora que els preus augmentaven. En canvi, en el proveïment de pa per a l'exèrcit, en el qual també decau la qualitat i la quantitat, es van mantenir els preus. Així, la peça de 650 g, que estava a 0,40 ptes. al juliol de 1936, arriba a 0,43 ptes. el desembre de 1937; a 0,44 ptes. el

Il·lustració 6: Persones venent pa d'estraperlo.

juliol de 1938; a 0,30 ptes. el desembre de 1938 en la peça de 400 g, i a 0,26 ptes. l'abril de 1939. Els preus oficials amaguen la realitat d'un producte bàsic i que va ser el principal producte, juntament amb la farina, al mercat negre, amb preus molt superiors a aquests oficials i amb una qualitat molt baixa (el pa negre). En l'estraperlo, el 1941 el quilo de pa va arribar a aconseguir les 6 ptes. a la capital. En una comarca cerealícola com Toro es va mantenir al voltant de les 4/5 ptes. el seu preu en el mercat negre. Per la seva banda la farina fornera té un augment en consonància amb el del pa, mentre que la pasta per a sopa augmenta, triplicant el seu preu. Era un producte per a la classe mitjana, el que va suposar

un creixement superior per la dificultat de la seva troballa i perquè la farina es derivava fonamentalment per a la seva transformació en pa.

Ous: Va ser un producte que va disparar el seu preu de venda al públic ja que de 2,40 ptes./dotzena el juliol de 1937 a 4,00 ptes./dotzena el novembre de 1938 i el 1941 tenia una taxa màxima de 18 ptes./dotzena. El mateix va passar amb les peces de pollastres i gallines que van augmentar notablement els seus preus per la seva escassetat. D'aquesta manera van proliferar les "oueres", ja existents, que venien els ous i els pollastres porta a porta a esquena de les disposicions oficials, assolint preus molt elevats.

Sabó: El sabó també va ser un altre dels productes més escassos durant el temps que va durar el conflicte bèl·lic, i el contraban es portava a terme amb sabó procedent de Portugal. El sabó Lagarto va passar de 1,80 ptes. el febrer a 2,35 ptes. el novembre de 1937 en venda del magatzemista al detallista, sent indicatiu de la necessitat que se'n tenia, mentre el sabó comú no arribava a preus tan elevats. En tot cas, van ser productes que es van haver d'adquirir al mercat negre per part de la majoria de la població.

Llegums: Els cigrons, mongetes i lleties van patir immediatament la intervenció, dedicant-se gairebé en exclusiva a l'alimentació de l'exèrcit i van ser substituïts en l'alimentació civil per les garrofes, molt més barates i que fins llavors s'utilitzaven per a l'alimentació animal. Un cop eliminades les requisites pels parcs d'intendència militar, els seus preus oficials no es van disparar gaire, però la seva escassetat, la pèrdua de qualitat i l'ús generalitzat en la dieta camperola va provocar un increment de la clandestinitat de la seva compra-venda amb preus que el 1941 quadruplicaven i quintuplicaven el preu màxim taxat.

3.10. QUI FEIA CONTRABAN O ESTRAPERLO?

En el petit estraperlo tindrà un paper important la dona, tot i que les xifres sobre la seva participació no són gaire clares: segons estudis duts a terme a la província d'Almeria tan sols suposen una quarta part dels casos enfront de tres quarts en els quals els detinguts eren homes. Això s'enfronta a la tesi de De l'Arc, que considera la implicació de les dones en un 70% .

De l'anàlisi socioprofessional dels detinguts, les xifres dels estudis indiquen que el 57,4% eren o bé treballadors no qualificats (obrers o jornalers, que suposen el 34% dels

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

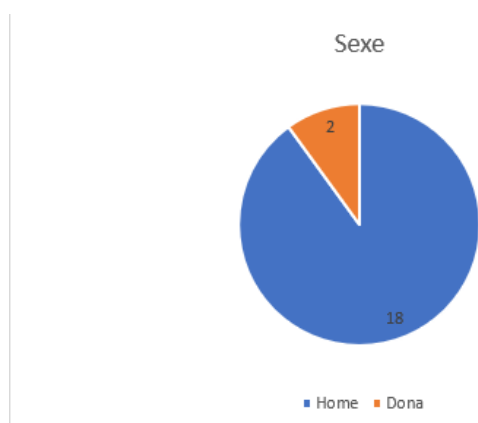
detinguts) o bé artesans i altres oficis (23,48%); en tot cas, més de la meitat dels detinguts eren no propietaris, de classe baixa no afí al règim. Les classes mitjanes seran el 34% (sent el 26% classes mitjanes rurals); mentre que propietaris i professionals liberals amb prou feines suposen el 5% dels casos. D'altra banda, comparant els delinqüents per estraperlo amb els delinqüents habituals, augmenta el percentatge de treballadors no qualificats en gairebé un 9% i disminueix en més de 5% el de les classes mitjanes, xifres que indiquen que el perfil dels estraperlistes transcendeix d'una classe social en particular; no és, per tant, exercit només pels pobres. D'altra banda, com és evident, l'estraperlo estarà més generalitzat en aquelles professions amb capacitat per a exercir-lo, de manera que, obviant jornalers i pagesos, el següent gran grup és el dels transportistes, seguits dels industrials de transformació (moliners) i dels distribuïdors com comerciants i forners. Pel que fa a l'edat, un quart del casos són individus amb edats compreses entre 30 i 45 anys; gairebé la cinquena part seran individus de 20 a 30 anys i tan sols un 12,28% entre 45 i 60 anys. Es tracta, en els tres casos, d'edats que encaixen en el perfil de persones amb responsabilitat familiar, al tenir l'edat òptima per ser caps de família.

4. MARC PRÀCTIC

4.1. ANÀLISI DE CASOS CONCRETES I NOTÍCIES SOBRE EL CONTRABAN

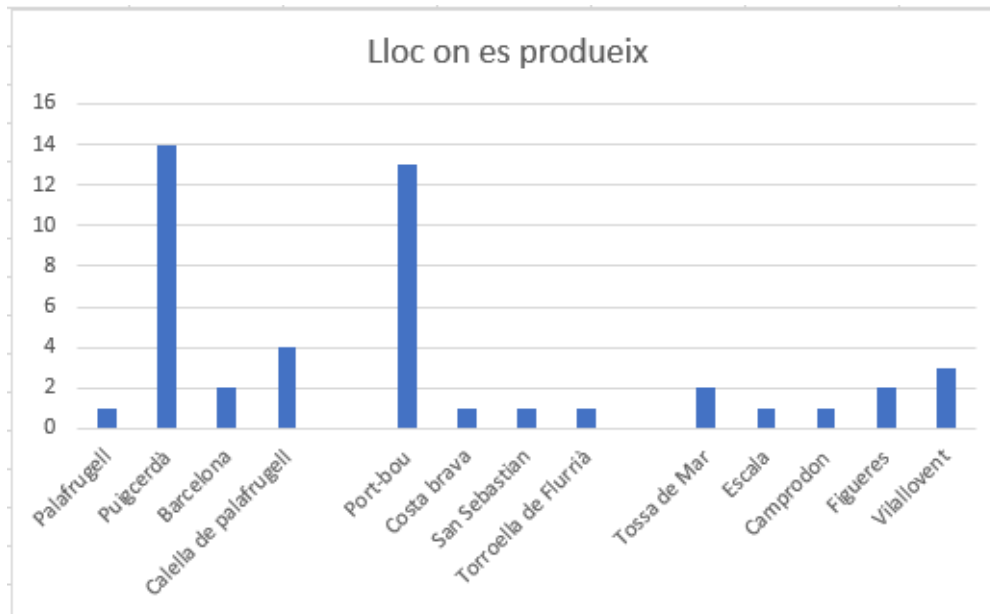
Després d'haver cercat en diaris, revistes, expedients i en llibres, he trobat 60 casos diferents de contraban a tot Espanya, tot i que la majoria són a Catalunya. Aquests es troben recollits a l'annex 1. M'he trobat amb molts tipus de situacions, des de persones a les quals els hi ha estat imposada una multa de milions d'euros fins a persones que s'han donat a la fuga al ser enxampats per la guàrdia civil.

Havent analitzat cada notícia, he elaborat una sèrie de gràfics per veure què era el que predominava i el menys comú en els casos de contraban que he aconseguit recollir.

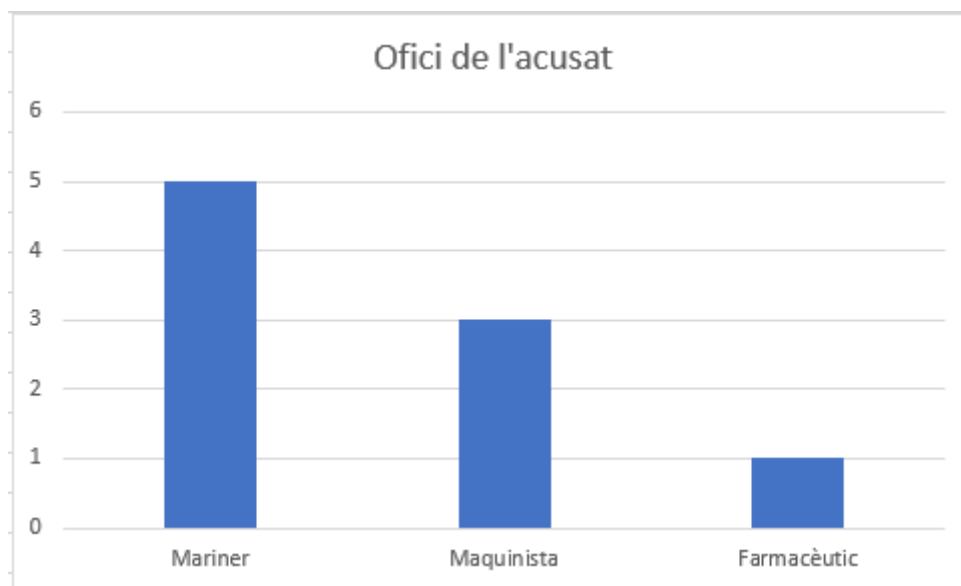
Gràfic 1: Sexe dels contrabandistes

En aquest gràfic podem observar com en la gran majoria dels casos l'acusat de fer contraban es tractava d'un home o un grup d'homes. Això podria ser conseqüència que, durant l'època de la postguerra, a Espanya la dona encara no estava del tot introduïda en el món laboral, sinó que eren els homes els qui assumien la major part del treball. També es podria deure al fet que el tipus de treball que duïen a terme els contrabandistes era més aviat encarat als homes. Com es pot observar, només hi ha 20 casos en què es coneix el sexe de l'acusat de contraban; això es deu al fet que en moltes ocasions no es trobava el culpable sinó que només es trobava la mercaderia transportada.

Gràfic 2: Zones on es produeix el contraban

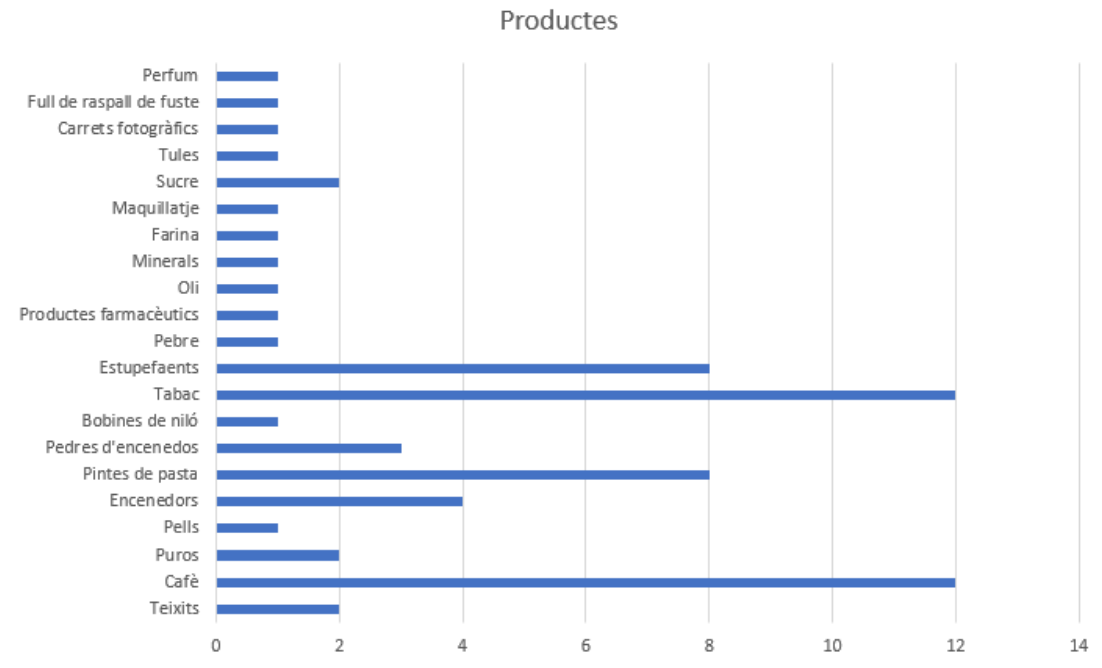
Com podem observar en aquest gràfic, els llocs o localitats més comunes on es varen produir els casos de contraban que he trobat són Portbou, Puigcerdà i Calella. Els dos primers corresponen a dues localitats per on passava una línia de tren. Això és lògic tenint en compte que si observem tots els articles que he recollit sobre el contraban, podem observar que la gran majoria corresponen a casos en què la guàrdia civil troba una mercaderia procedent d'un altre país, és a dir, de contraban, en una estació de tren. Les més comunes han estat la de Puigcerdà i la de Portbou, però també n'hi ha d'altres com Vilallucent o Figueres. Pel que fa a la resta, ens trobem que quasi totes són localitats que estan situades a la costa, i que, per tant, corresponen a l'altre tipus de contraban, el contraban en què la mercaderia es transporta a través d'embarcacions, és a dir, pel mar. D'aquestes n'hi ha un nombre considerable, però les que apareixen en més ocasions són Calella, Camprodon i Barcelona. En conclusió, són dos els tipus de contraban que es duen a terme a Catalunya i a Espanya: el que es duu a terme a través del tren i aquell en què la mercaderia es transporta per mar.

Gràfic 3: Ofici del contrabandista

Podem observar que aquest gràfic de barres, que mostra quins eren els oficis dels culpables de fer contraban, només disposa de tres oficis diferents i que només en nou ocasions de les seixanta possibles es sap l'ofici de la persona que ha dut a terme el contraban. Això es deu, igual que en el gràfic del sexe de l'acusat, al fet que en la majoria dels casos la persona es dona a la fuga o ni tan sols es troba, i d'aquesta manera és encara més difícil trobar el seu ofici. Tot i això, podem veure que hi ha dos oficis predominants, que són el de maquinista i el de mariner, la qual cosa corrobora que el contraban que es va dur a terme era majoritàriament mitjançant viatges en tren o mitjançant embarcacions.

Aquest és el gràfic que correspon als diferents materials o productes amb els quals es va dur a terme el contraban. En primer lloc, observem que es va fer amb molts productes diferents, és a dir, que no tenen gairebé res a veure els uns amb els altres, no tenen cap mena de correlació ja que hi ha des de productes com l'oli fins a estupefaents. Els productes més comuns, com podem veure, són el tabac, el cafè, les pintes de pasta i estupefaents, que apareixen en almenys vuit casos. En el cas del tabac, era molt comú fer-ne contraban a causa de la mala qualitat amb la que l'Estat el repartia. A continuació, també hi ha altres productes que destaquen: els encenedors, les pedres d'encenedors, els puros, el sucre i els teixits, que apareixen en dues o més ocasions.

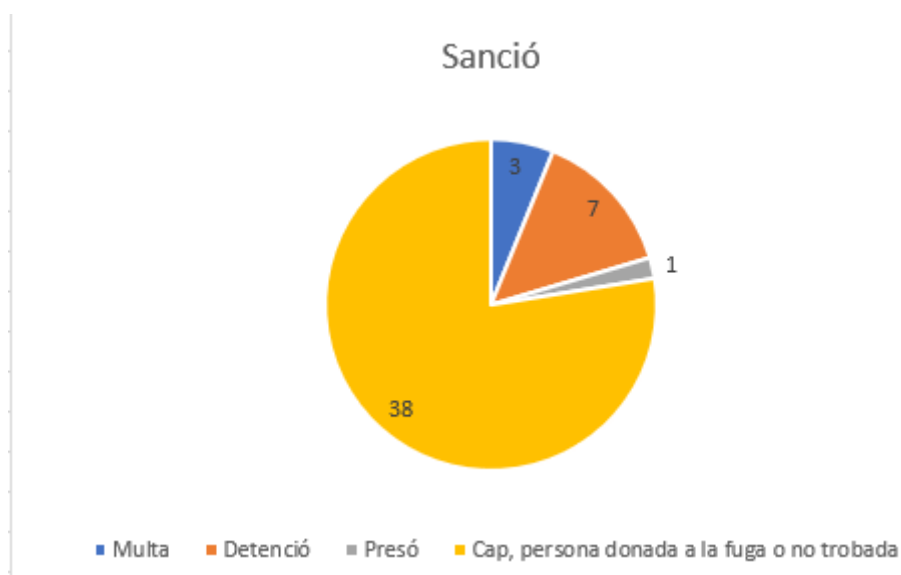

Gràfic 4: Productes de contraban

Analitzant les notícies una per una, podem treure una conclusió pel que fa al tema dels productes i és que, depenent del tipus de contraban que es duu a terme, es troben uns productes determinats, és a dir, depenent de si el contraban és per mar o amb tren predominaran uns productes o uns altres. En el cas del contraban que es duu a terme a través d'embarcacions predominen dos productes: el tabac i els estupefaents. Una altra mercaderia que també apareix en un dels casos de contraban per mar són els productes farmacèutics. En canvi, quan el contraban és dut a terme amb el tren, el producte que més es repeteix és el cafè, seguit de les pintes de pasta i els encenedors. Encara que aquests siguin els que més predominen, és amb els casos de contraban dut a terme a través del tren que apareixen tota la resta de productes que hi ha en el gràfic. Això es deu al fet que hi ha molts més casos de contraban que s'han produït a través del tren que per embarcació.

Si observem les notícies individualment, també podem veure que, sempre que es feia contraban amb cafè, es tractava de quantitats molt i molt elevades com, per exemple, de 5.800 kg en un dels casos. Això es pot deure al fet que el cafè era molt escàs en les grans ciutats amb grans hotels i restaurants.

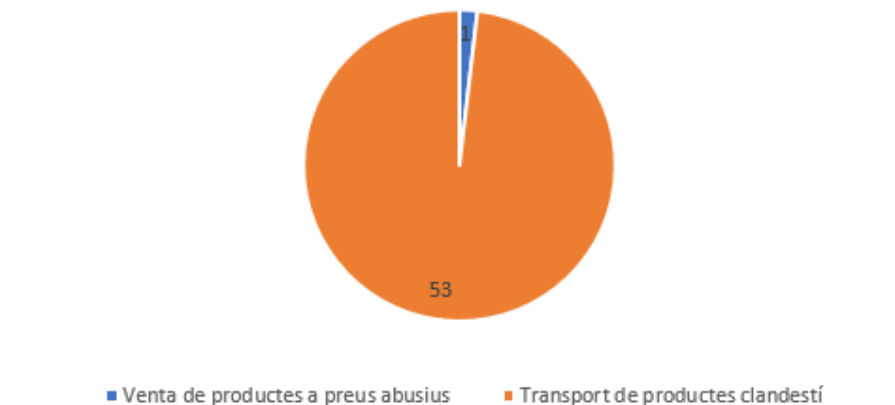
Pel que fa a la procedència dels productes de contraban trobats per la guàrdia civil, veiem que la major part dels productes trobats en casos de contraban per mar provenen de Tànger i de França, i que la majoria dels productes trobats en casos de l'altre tipus de contraban provenen de França i d'Andorra, que, com podem comprovar, són localitzacions molt properes.

Gràfic 5: Sanció imposada per fer contraban

Aquest és el gràfic que correspon a les sancions imposades a les persones culpables de fer contraban. Com podem observar hi ha un clar dominant en la gràfica, es tracta de la no sanció per dos motius: que no es troba la persona culpable de transportar la mercaderia sinó que tan sols troben els sacs que la contenen, o que, al ser descoberta per la guàrdia civil, la persona que porta la mercaderia s'arrenca a córrer i finalment no és ni atrapada ni reconeguda. Això ho veiem en pràcticament tots els casos en què el contraban és fet amb el tren. A continuació veiem com la detenció també és bastant comuna quan es tracta de casos de contraban. Finalment, podem observar que en molts pocs casos s'imposaven multes i encara menys es ficava la gent a la presó, és a dir, el cas havia de ser molt greu perquè això fos així. Tant és així que en el cas que el culpable és empresonat, la seva condemna és de 6 anys, i l'únic cas en què s'especifica la multa que s'imposa a l'acusat, és de 300.000 milions d'euros.

Forma de realitzar el contraban

Gràfic 6: Forma de realitzar el contraban

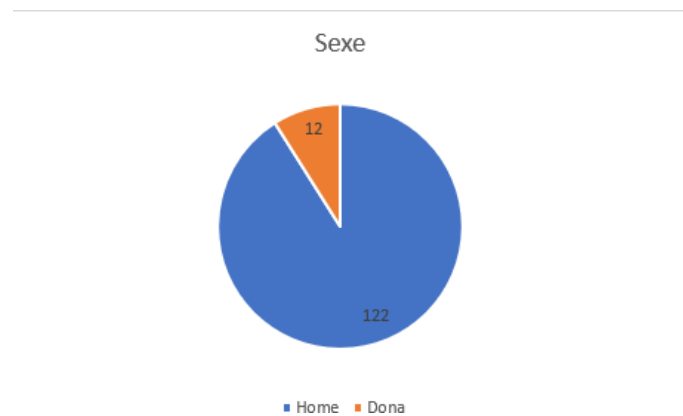
Aquest gràfic és el que ens mostra de quina manera s'ha fet contraban, és a dir, el motiu pel qual es denuncia un cas de contraban. Com podem observar, de totes les opcions possibles, només s'han donat dues situacions diferents d'entre els seixanta casos que he recollit. Es veu clarament una gran diferència entre una situació i l'altra, ja que mentre que de casos en què la denúncia sigui per venda de productes de contraban a preus abusius només n'hi ha un; tota la resta, que són 53, és per transport de productes clandestinament. Això es deu al fet que la major part dels casos de contraban que he trobat són casos en què el contraban és dut a terme a través d'un mitjà de transport.

4.2. ANÀLISI DE CASOS CONCRETES I NOTÍCIES SOBRE L'ESTRAPERLO

Igual que amb el cas del contraban, havent fet una intensiva recerca en diaris, articles, documents, expedients, revistes, etc., he trobat més de 150 casos diferents d'estraferlo, disponibles també a l'annex 1, dels quals n'he recollit les dades més rellevants i significatives i he pogut elaborar una sèrie de gràfics molt representatius.

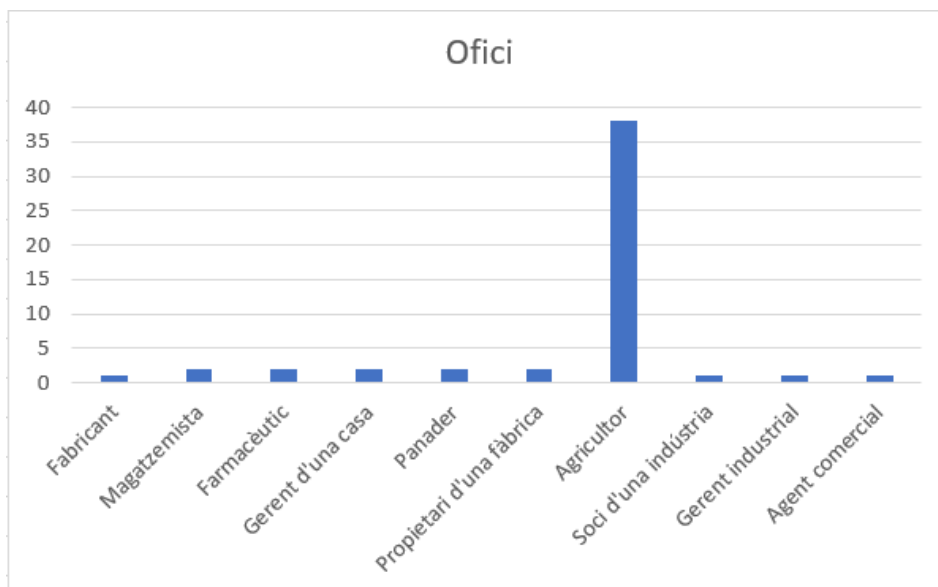
A continuació el que faré serà analitzar cadascun dels gràfics per veure com es va fer l'estraferlo durant la postguerra, és a dir, per treure conclusions respecte de com es va dur a terme.

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Gràfic 7: Sexe dels estraperlistes

Com podem observar en el primer gràfic, que ens mostra quin és el sexe de l'acusat de fer l'estraperlo, hi ha una gran diferència entre un sexe i l'altre. En la major part dels casos, en el 91%, el culpable d'haver practicat estraperlo és un home, i tant sols en 12 casos de 134 és dut a terme per una dona. Aquesta diferència es pot deure al fet que, tal i com passava amb el contraban, durant l'època era més comú que fos l'home el qui treballés i s'encarregués de proveir de menjar, i, en canvi, la dona s'encarregués més de les feines de la casa.

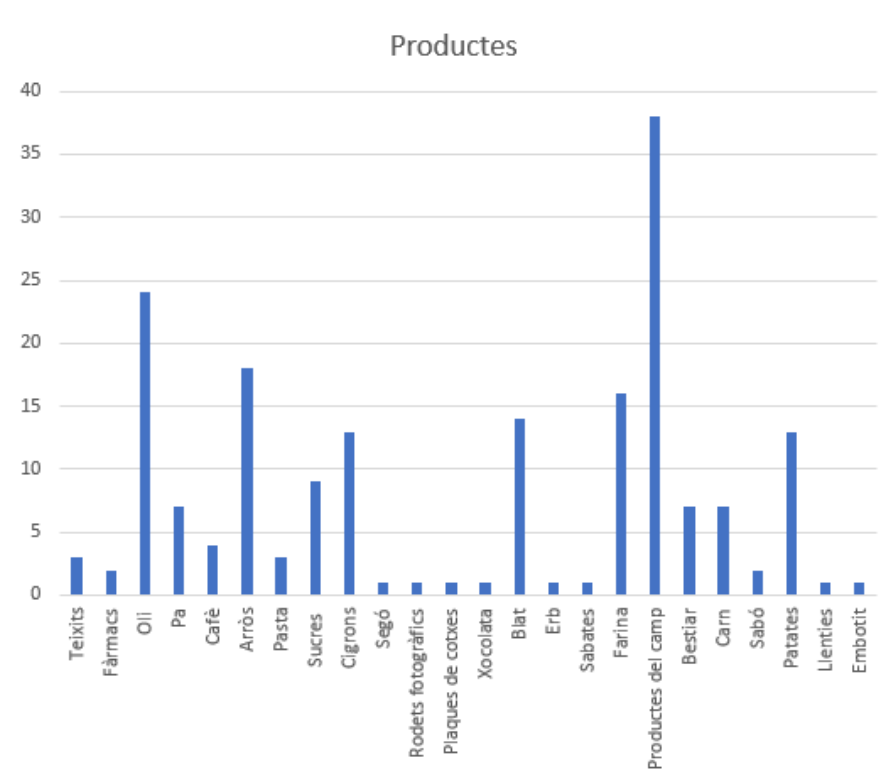

Gràfic 8: Ofici dels estraperlistes

Aquest gràfic ens mostra quina era la professió o a què es dedicava la persona que va ser enxampada fent estraperlo. Podem observar que hi ha un ofici que sobrepassa clarament tots els altres: es tracta de l'agricultor. Així doncs, podem deduir que això és així ja que, com hem vist en la part teòrica, el petit estraperlo era molt comú en els pobles petits, on es solia fer molt de negoci cultivant productes i no entregant-los a l'Estat, tal i com ho exigia la llei, sinó que el que feien era amagar-los i vendre'ls d'estraperlo posteriorment.

A continuació, podem observar que la resta d'oficis estan relacionats amb el comerç, és a dir, tots pertanyen o són propietaris d'empreses, fàbriques o qualsevol lloc on la prioritat és, de manera directa o indirecta, vendre productes. D'aquesta manera, podem deduir que, per fer més negoci o fins i tot per sobreviure, venien productes en negre, és a dir, sense declarar-ho a l'estat.

Hi ha molts casos en què l'ofici no està especificat: podem veure com només en 52 ocasions queda clar a què es dedicava.

Gràfic 9: Productes d'estraperlo

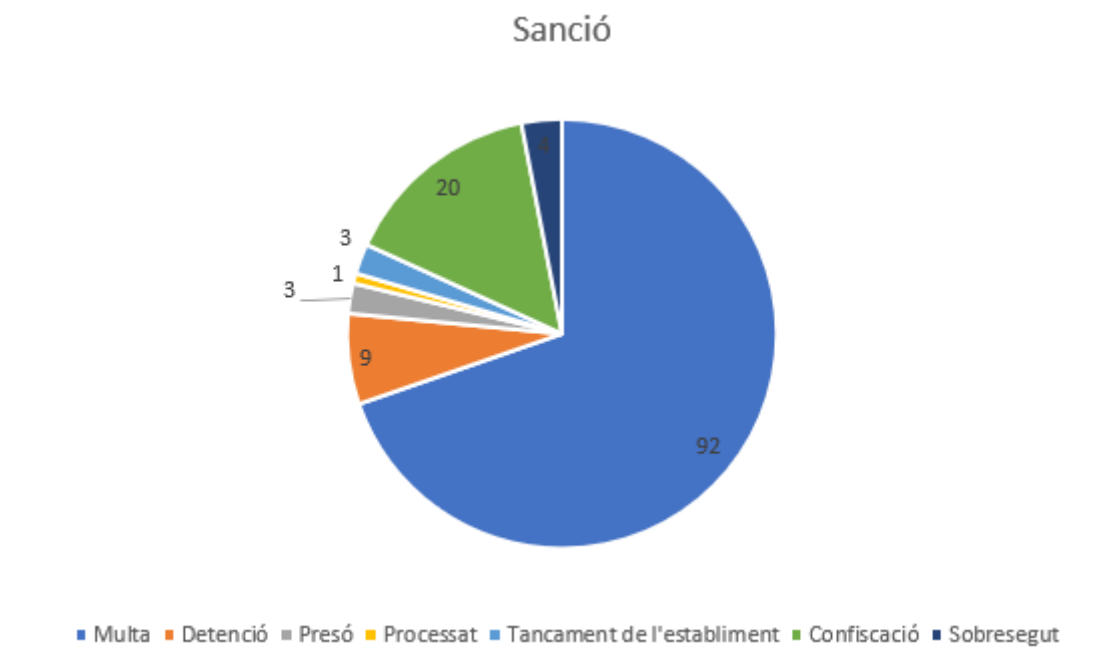
En aquest gràfic de barres hi ha representat quins eren els productes utilitzats a l'hora de fer estraperlo i en quina proporció. En primer lloc, abans d'analitzar quins són els productes amb els quals s'ha fet més o menys estraperlo, podem veure com la gran

majoria són aliments; de fet, 18 dels 24 ho són. És així com podem deduir que la gent era molt espavilada i, com que el menjar era el que tenien més a mà, quan algun aliment del cupó o del camp no el necessitaven, hi feien estraperlo, ja que, com podem observar, la majoria de productes són de primera necessitat, és a dir, els que venien al cupó i els que es cultivaven.

Ara sí, podem comprovar que els productes amb els quals es va fer més estraperlo van ser clarament els del camp ja que no tan sols hi ha 38 casos en què es va fer amb productes agrícoles, sense especificar quins, sinó que, a part, hi ha molts altres productes que també ho són com el blat, les patates, l'erb, el segó, la farina... Això va lligat al fet que l'ofici més comú dels acusats de fer estraperlo fos el d'agricultor.

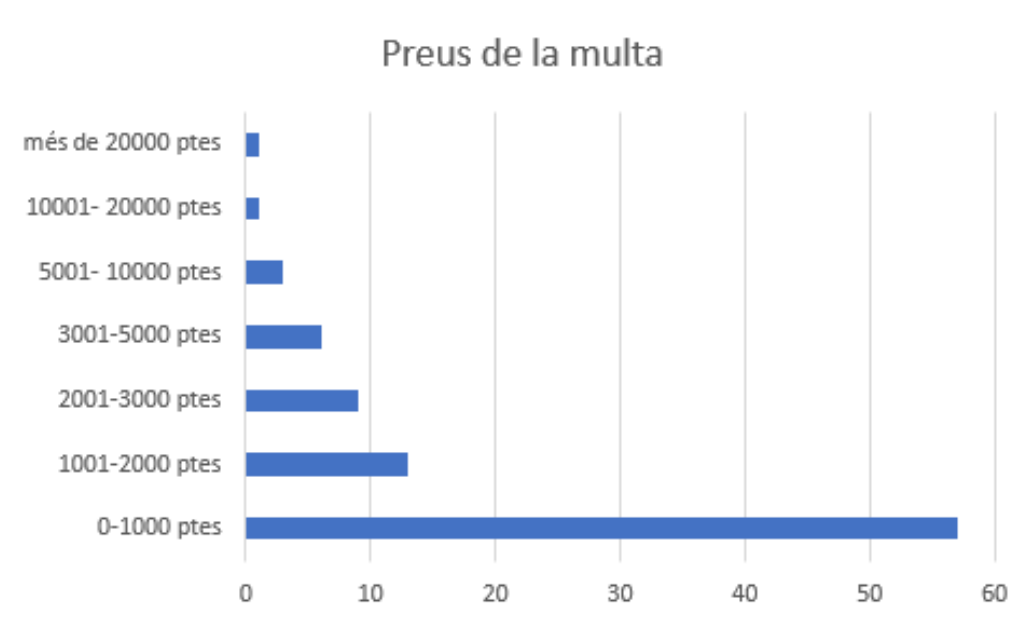
També cal dir, que la majoria de casos d'estraperlo trobats són del petit estraperlo, ja que la majoria provenen dels expedients de la Fiscalia Provincial de Taxes de Catalunya, que es dedicava a denunciar aquests petits incidents ocasionats en les diferents localitats de Catalunya. Tot i això, també he trobat notícies o articles en què els productes són totalment diferents com carrets fotogràfics o plaques de cotxes.

.

Gràfic 10: Sanció imposada als estraperlistes

En aquest gràfic podem observar quina era la sanció imposada als culpables de dur a terme l'estraperlo. Com podem veure clarament, la multa era la sanció més freqüent a la que solia recórrer la guàrdia civil quan descobria un cas d'estraperlo. Tant és així que en el 70% dels casos que he trobat la sanció correspon a una multa. Això es deu al fet que la major part de casos d'estraperlo que he trobat corresponen a multes publicades per la Fiscalia Provincial de Taxes. La sanció més corrent després de la multa consisteix en la confiscació, és a dir, que la guàrdia civil prenia possessió legal de determinats béns d'una persona, en aquest cas, els béns amb els quals s'havia fet estraperlo. En alguns casos la persona era detinguda, en d'altres era sobreseguda, és a dir, que es suspenia el procés judicial per falta de causes que justificuessin l'acció de la justícia, i en alguns altres, pocs, la persona era empresonada. També hi ha tres casos en què es tancava l'establiment que tenia l'acusat, com podria ser el cas del forner o del farmacèutic.

Gràfic 11: Preu de les multes per fer estraperlo

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Aquest gràfic està relacionat amb el gràfic anterior en el qual es mostraven les sancions, ja que en aquest cas el que es mostra és la quantitat de diners que s'havien de pagar per una de les sancions, la multa. Com podem observar en el gràfic, com més elevat és el preu, menor el nombre de multes imposades. El més comú, doncs, eren les multes de 1.000 pessetes o menys; això es deu al fet que les multes que jo he cercat són de la Fiscalia Provincial de Taxes i, per tant, són imposades sobretot en pobles, on es feia estraperlo a petita escala. En molts pocs casos, com podem veure, la multa superava les 5.000 pessetes, només en 5, dels quals un cas supera les 10.000 i un altre les 20.000. Però com podem comprovar eren casos molt esporàdics, sobretot si es tractava de l'estraperlo en pobles normalment no gaire grans

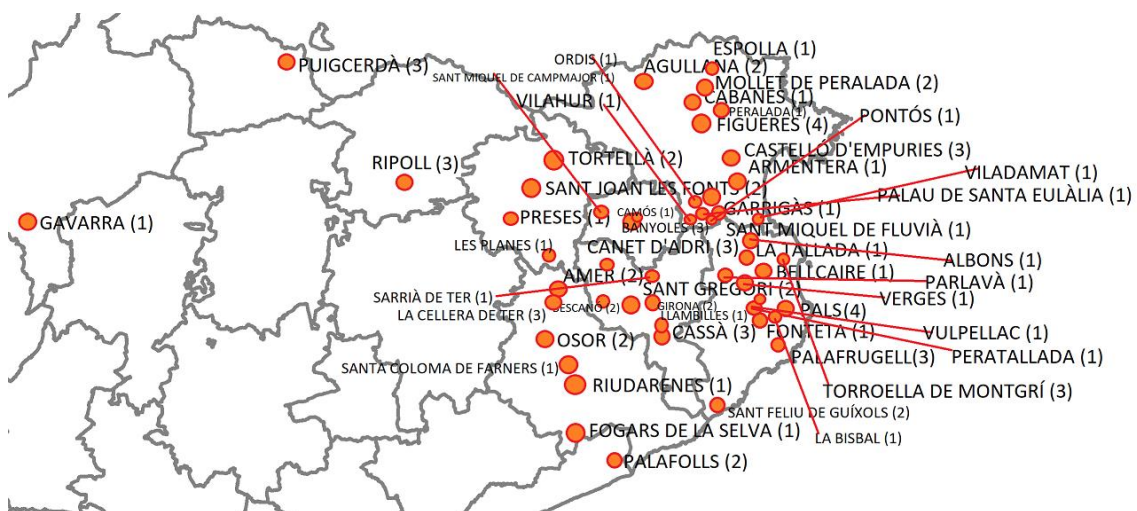
Gràfic 12: Forma de fer estraperlo

En aquest últim gràfic hi veiem representat de quina manera s'ha fet estraperlo en els diferents casos que he trobat. Com podem observar, no només es feia estraperlo d'una forma sinó que són moltes les maneres que tenia la gent de dur-lo a terme. Tenia moltes variants, la qual cosa és un reflex de la gran picardia que va predominar durant l'època de la postguerra, en la qual qualsevol oportunitat per guanyar diners de més s'aprofitava. El mètode més comú a l'hora de fer estraperlo era, com podem veure, la no entrega obligatòria de la collita, és a dir, els pagesos estaven obligats a vendre a un preu molt baix al Servei nacional del blat, una gran part de la collita conreada i es considerava estraperlo si no ho feien ja que se la quedaven per a ells o la venien pel seu compte. Això està molt

relacionat amb una altra forma que, com podem observar, hi havia de fer estraperlo, que és la falsa declaració de productes: consisteix en el fet que els pagesos a l'hora de declarar les existències al Servei nacional del blat, com hem vist a la part teòrica, el que feien era dir que tenien menys del que realment posseïen. Aquestes dues formes de realitzar estraperlo donen suport al que portem veient en els gràfics anteriors i és que era molt comú que els pagesos fessin estraperlo en els pobles, i fins i tot en algunes ciutats, per sobreviure.

A continuació veiem com també era habitual el transport de productes clandestí, amb 18 casos. Amb això comprovem que no només es feia el transport clandestí de productes de contraban amb el tren, sinó que també hi havia casos en què els productes no eren importats sinó d'estraperlo.

Veiem també com una altra forma de fer estraperlo consistia en la venda de productes a preus abusius. Això consistia en el fet que la gent amb botigues, fàbriques o qualsevol comerç, venien productes en negre a preus més elevats per fer més negoci del que farien respectant els preus estipulats per l'Estat. Això m'ho he trobat en 12 de 89 casos en què s'especifica com s'havia dut a terme l'estraperlo. Llavors hi ha els casos en què s'expansaven persones comprant o venent productes de manera clandestina, que estarien lligats a la venda de productes a preus abusius.

Mapa 1: Localitats on es va fer estraperlo

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

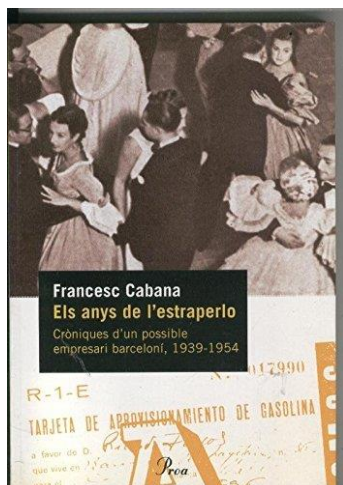
Després d'haver analitzat tots els casos d'estraperlo, en els quals apareixien reflectides les localitats en què s'havia dut a terme, he omplert un mapa de Catalunya amb cadascuna i el nombre de vegades que s'havia produït l'estraperlo. El nombre casos d'estraperlo, com ja he dit anteriorment, és molt elevat, més de 150, motiu pel qual hi ha moltes localitats diferents on s'ha produït l'acció, tal i com podem observar en el mapa. Com podem veure, pràcticament tots els casos es centren en la mateixa regió de Catalunya: això es deu al fet que gairebé tots els he extret de documents amb expedients de la Fiscalia Provincial de Taxes de Girona, la qual cosa explica que la majoria estiguin situats a la província de Girona.

Observant detalladament cadascuna de les localitats del mapa, observem que, a part d'alguna considerablement gran com Figueres o Santa Coloma, la gran majoria es tracta de pobles relativament petits amb un nombre d'habitants reduït. A més, una gran part de les poblacions estan situades a prop del mar Mediterrani, però, tot i això, n'hi ha molt pocs que hi tinguin contacte directe. Això em fa pensar que pràcticament tots els pobles es dedicaven al petit estraperlo, fet en el mateix poble amb petites mercaderies.

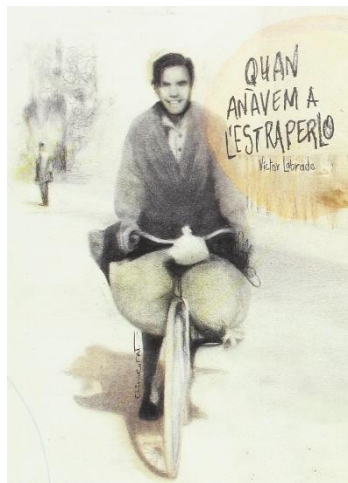
Cal afegir que a part d'aquestes localitats que observem en el mapa, també vaig trobar casos en què l'estraperlo era a Sevilla, Elx, Toledo i Barcelona. Aquests m'han aparegut en casos més grans d'estraperlo, però sumen un total de només 18 casos, mentre que en el mapa n'hi ha un total de 91.

4.3. ANÀLISI DE L'ESTRAPERLO I EL CONTRABAN EN LA LITERATURA

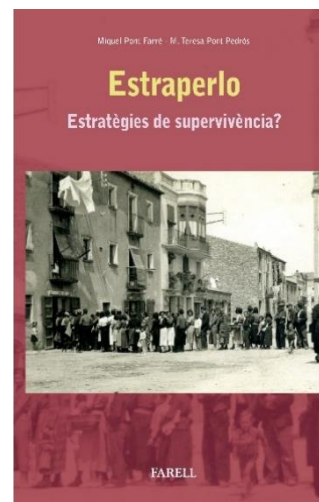
Després de dur a terme una intensiva recerca de llibres que tractessin els temes principals del treball, és a dir, l'estraperlo i el contraban, he aconseguit trobar un gran nombre d'exemplars, ni menys ni més que 45 llibres sobre l'estraperlo i 84 sobre el contraban, entre les quals no hi havia títols gaire rellevants, més aviat es tracten de llibres relativament desconeguts. Els més coneguts i dels que he trobat més informació han estat: Quan anàvem a l'estraperlo (Víctor Labrado), Els anys d'estraperlo (Francesc Cabana) i Estraperlo. Estratègies de supervivència? (Miquel Pont Farré i M. Teresa Pont Pedrós).

Il·lustració 7: Portada del llibre: Els anys d'estraperlo.

Il·lustració 8: Portada del llibre: Quan anàvem a l'estraperlo.

Il·lustració 9: Portada del llibre: Estraperlo. Estratègies de supervivència?

A continuació he intentat cercar un petit resum o informació sobre les obres per saber-ne els trets principals i poder-les analitzar. El cas és que hi havia informació de molt poques, de manera que dels 129 llibres trobats tan sols 19 contenien suficient informació. Tot i això, es poden analitzar perfectament i treure una sèrie de conclusions pel que fa al contraban i a l'estraperlo en la literatura.

En primer lloc, observarem la característica que més m'interessa de les obres cercades, la que em servirà per contrastar una de les hipòtesis inicials del meu treball, i es tracta de com són tractats l'estraperlo o el contraban en l'obra, és a dir, quin paper o importància hi tenen, si són el tema principal o, per contra, es mencionen esporàdicament. Havent llegit les tesis de tots els llibres, surt un total de 9 llibres en què aquests temes són tractats com a tema secundari o que no se'ls dona gaire importància. La major part d'aquest tipus de llibres són relats històrics, és a dir, narracions en què s'expliquen fets que varen succeir

en el passat. En aquests llibres, doncs, el tema principal acostuma a ser el franquisme i les dures condicions de vida del moment, o els nazis. De manera que l'estraperlo i el contraban són mencionats, però tindran molt poc protagonisme en l'obra. Per tant, pràcticament la meitat dels llibres tracten d'aquesta manera els temes en qüestió. Pel que fa a l'altra meitat, l'estraperlo i el contraban són el tema principal del llibre. Aquests 10 llibres en què apareixen com a tema principal acostumen a ser llibres en què s'expliquen històries narrades per una persona que va viure durant la postguerra i va fer contraban o estraperlo, és a dir, històries sobre experiències pròpies de testimonis directes. Tot i això, en certs casos també es tracta de relats històrics, en forma de biografia.

Pel que fa als anys de publicació dels llibres trobats, veiem que tots menys un s'han publicat després de l'any 2000. Això pot significar que en aquella època no s'escrivia sobre aquest tema ja que era una activitat il·legal perseguida per la llei, de manera que era tot molt secret, i a part ho feia pràcticament tota la població, de manera que no escrivien sobre el tema perquè probablement ells mateixos ho practicaven o algun familiar proper. Per tant, podem comprovar que era un tema molt delicat i censurat en la literatura durant l'època franquista, però a mesura que passa el temps la gent s'atreveix més a parlar d'aquell passat.

Finalment, cal afegir que pràcticament tots els llibres tracten de l'estraperlo o el contraban que es va dur a terme en els pobles de Catalunya, però especialment apareix un escenari comú en gairebé totes les obres: la muntanya. És molt habitual el tema del contraban a la frontera i també l'estraperlo seguint les rutes de muntanya.

4.4. ANÀLISI DE LES ENTREVISTES REALITZADES

Un cop finalitzades les cinc entrevistes, disponibles a l'annex 2 en versió completa, podem treure una sèrie de conclusions pel que fa a l'estraperlo que van practicar els entrevistats i ens podem fer una idea de com es va dur a terme l'estraperlo i el contraban a Catalunya durant la postguerra. He entrevistat dues persones que van practicar ells mateixos l'estraperlo o el contraban, és a dir, dos testimonis directes, fonts primàries. Per un costat hi ha en Josep, que transportava productes del camp d'un pagès de Ripollet amb

un matxo fins a Barcelona, i per l'altre costat tenim en Paco, que carregava sobretot cafè procedent de França i, com que era maquinista, el transportava amb tren fins a diverses localitats de Catalunya. També he entrevistat dos familiars de persones que van dur a terme l'estraperlo. Per una banda, hi ha la Dolors, que ens explica com va fer estraperlo el seu pare transportant bestiar de nit per la muntanya des d'Anglès fins a Vic. Per altra banda, hi ha la Montserrat, que ens explica com la seva mare transportava sobretot carn des de la Celler de Ter o Anglès fins a Barcelona agafant diferents trens i la repartia a restaurants importants. Finalment, he entrevistat una persona que sap perfectament com es va practicar l'estraperlo a la meua localitat, la Celler de Ter, i rodalies.

En primer lloc, podem treure una conclusió que és molt evident, i és que l'estraperlo era una cosa molt i molt habitual. Gairebé totes les persones entrevistades mencionen en algun moment que coneixien molta gent que el practicava i que en el cas que eren ells els que feien estraperlo sempre anaven acompanyats. També deduïm que era molt comú, pel que explicava en Lluís Llagostera en la primera entrevista, que qui més o qui menys tots els habitants de la Celler n'havien fet a causa de l'escassa quantitat de menjar que repartia l'Estat.

Pel que fa al lloc on els entrevistats asseguren que es va fer l'estraperlo, veiem com en dos dels quatre casos el que feien era agafar la mercaderia al seu poble d'origen, la Celler de Ter o Anglès, i, amb tren o caminant, traslladar-la fins a Barcelona. Podem dir, doncs, que Barcelona era el lloc més comú on s'anava a fer l'estraperlo, ja que hi ha un altre cas, el d'en Josep, en què tant el punt de partida com el d'arribada era Barcelona. Finalment, l'últim testimoni assegura que feia el contraban amb tren i repartia la seva mercaderia provinent de França, Cervera, per diferents localitats de Catalunya, Mataró, Blanes, Calella, Malgrat i Barcelona.

Una altra conclusió que extraïem és que era molt habitual vendre la mercaderia amb la qual es feia l'estraperlo o el contraban a restaurants o hotels, normalment de luxe. Això ho veiem en tots els casos. Per tant, podem deduir que els hotels i restaurants d'alta gamma de Barcelona eren encara més bons perquè, a part de la ració que els tocava de l'Estat, pràcticament tots adquirien molts més productes d'estraperlo que eren de més qualitat.

Una evidència que podem extreure de totes les entrevistes realitzades és que absolutament tots els vigilants que formaven part de la guàrdia civil situats en les estacions de tren es

deixaven subornar fàcilment. Ho trobem en els tres casos en què la persona havia de creuar-se amb un membre de la guàrdia civil, en una estació de tren, per transportar la mercaderia. Els subornaven amb cafè, amb cerveses o amb carn, cosa que confirma el que s'ha explicat a la part teòrica del treball, i és que no tot l'estraperlo era sancionat i notificat sinó que es feia la vista grossa. També és un indicatiu de la necessitat d'aliments que hi havia en aquella època ja que la gent feia el que fes falta per aconseguir més menjar.

Analitzant les entrevistes observem que no hi ha un producte que domini respecte de la resta, sinó que hi ha una gran diversitat: carn, cafè, productes del camp i bestiar. Com hem vist en l'anàlisi de les notícies trobades sobre casos de contraban, era molt comú fer contraban amb cafè i és per això que no és estrany que un dels casos sigui exactament així. Pel que fa a la resta, tal com ens diu en Lluís Llagostera en la seva entrevista, era molt habitual que les persones de poble fessin estraperlo amb productes com el bestiar o els productes de camp que ells mateixos conreaven, i fent trampes, amb una falsa declaració de productes, els venien d'estraperlo. És per això que la resta de casos, en què els entrevistats són gent de poble, van fer l'estraperlo amb aquests productes.

Tenint en compte els casos en què els entrevistats ens expliquen històries concretes d'una persona que es va dedicar a l'estraperlo o contraban, que són quatre, veiem que la manera de fer-ho és diferent en gairebé tots els casos. Tenim un cas en què la persona feia estraperlo caminant i passant per la muntanya amb el seu bestiar, coneixedor de tots els racons de la geografia. Llavors tenim un cas en què l'estraperlo es duia a terme amb un matxo i un carro on transportava la mercaderia. Finalment, hi ha dues persones que ho feien a través del tren, tot i ser dos casos molt diferents, ja que un era maquinista i l'altra s'havia d'espavilar. Aquesta varietat pel que fa a la manera de fer estraperlo o contraban, afegida a les diferents maneres de fer estraperlo que ens va dir en Lluís Llagostera que hi havia en el meu poble, ens mostra que la gent s'espavilava fent el que fes falta per poder sobreviure, és a dir, cadascú feia el que podia de la manera més astuta possible.

Finalment, si ens centrem en el motiu pel qual els entrevistats varen dur a terme l'estraperlo o el contraban veurem que quan l'estraperlo és fet per persones que vivien en el poble, la Celler de Ter o Anglès, era utilitzat com a mètode de supervivència: ens ho expliquen en l'entrevista 1, 2 i 3. El cas és que en els pobles la gent solia treballar en el camp, és a dir, no tenien un salari fix, i si l'estat controlava el que podies vendre o no, llavors s'havien d'espavilar molt més per poder sobreviure. En canvi, quan l'estraperlo

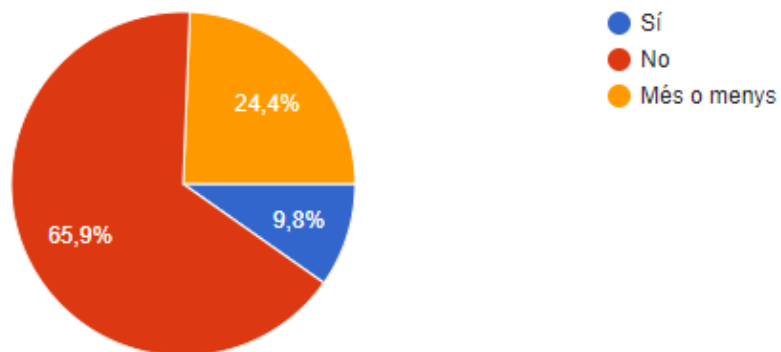
és dut a terme per persones que viuen a la ciutat la cosa canvia ja que llavors es fa per fer negoci, és a dir, per viure millor. Això és el que passa en les dues últimes entrevistes: en una la persona cobra un sou fix treballant de maquinista però guanya més diners fent contraban i en l'altra la persona està fent el servei militar i per guanyar diners de més fa estraperlo per Barcelona.

4.5. ANÀLISI DELS RESULTATS DE L'ENQUESTA

Per saber quin és el coneixement actual sobre l'època de la postguerra on hi va haver molt d'estraperlo en la zona en què vivim, he compartit una enquesta de 9 preguntes sobre l'estraperlo i la postguerra amb persones més aviat joves, de la meua edat, i de pobles propers: la Celler de Ter, Anglès, Bonmatí o Bescanó.

Saps què és l'estraperlo?

123 respostes

Gràfic 13: Coneixement del terme estraperlo

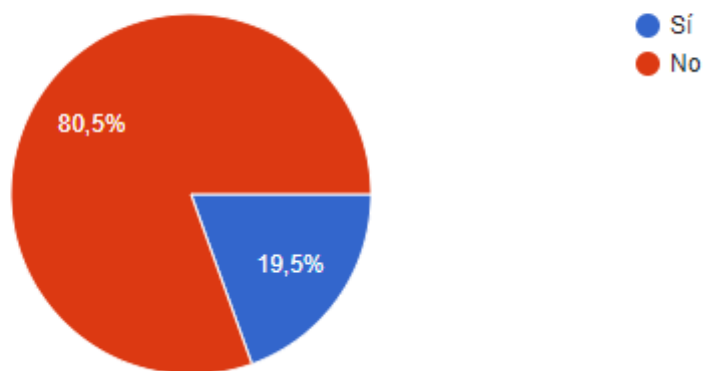
En aquest gràfic circular podem observar els resultats de quina idea té la gent enquesta sobre l'estraperlo, és a dir, quin grau de coneixement en té. Com podem observar més de la meitat de la gent, el 66% dels enquestats, no saben què és l'estraperlo. El 24% de les persones no saben del tot que és, però els sona la paraula o n'han sentit a parlar alguna vegada. Finalment el 10% de la gent enquesta afirma que sí que sap de què es tracta l'estraperlo. D'aquesta manera, el 90% de les persones que han respost l'enquesta no saben del tot què és l'estraperlo i això es pot deure al fet que és una activitat que sobretot

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

es va practicar fa bastant de temps i la majoria de les persones que la van dur a terme ja no són vives. Però segurament es deu al fet que es tracta d'una activitat il·legal i que ni la gent que sap que es va fer ni els que la varen practicar no n'acostumen a parlar ni s'ha transmès de pares a fills.

Saps per què es feia estraperlo?

123 respostes

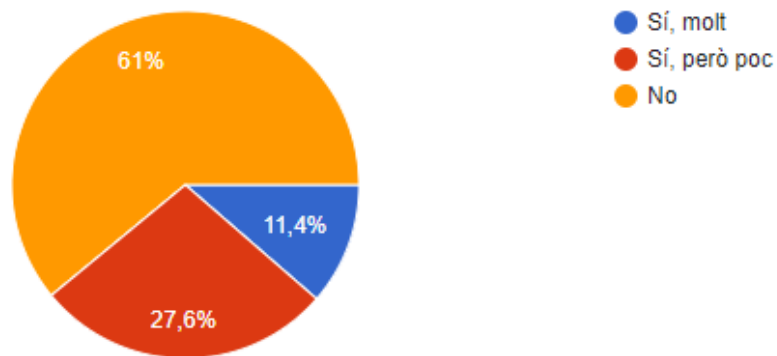

Gràfic 14: Coneixement sobre el motiu pel qual es feia estraperlo

Aquest gràfic ens mostra si els enquestats saben el motiu pel qual la gent feia estraperlo. Com bé podem veure, el 80% de les persones no saben per quin motiu es feia estraperlo. O bé no ho saben perquè directament no saben què és l'estraperlo, que això correspondria als 60% del 80% de la resposta no; o bé perquè saben què és, però no per quin motiu es feia. A continuació, el 20% dels enquestats sí que saben per quin motiu es va dur a terme l'estraperlo.

Creus que al teu poble hi havia estraperlo?

123 respostes

Gràfic 15: Coneixement sobre l'estraperlo en la pròpia localitat

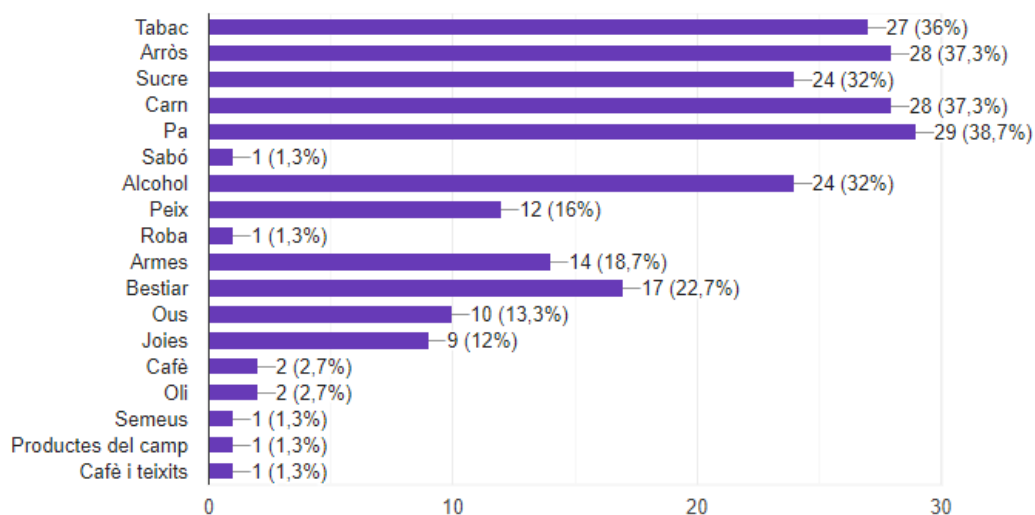
Aquest és el gràfic que ens mostra si la gent pensa que en el seu poble es va dur a terme l'estraperlo i en quina mesura, o si creuen que, pel contrari, no n'hi va haver. Pel que podem observar, la major part de les persones creuen que al seu poble no s'hi va practicar l'estraperlo. Això podria ser conseqüència de que no saben el que és i per això voten que no. A continuació, tenim un gran nombre de respostes que afirmen que sí que hi havia estraperlo, però en una proporció petita, es tracta del 28%. Finalment, una petita part dels enquestats, tant sols l'11%, creuen que en el seu poble hi va haver molt d'estraperlo. Cal dir que, com que la major part dels enquestats són de la Celler de Ter o de poblacions molt properes, la resposta correcta hauria estat que sí que hi va haver estraperlo i molt.

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Saps amb quins productes es feia estraperlo?

75 respostes

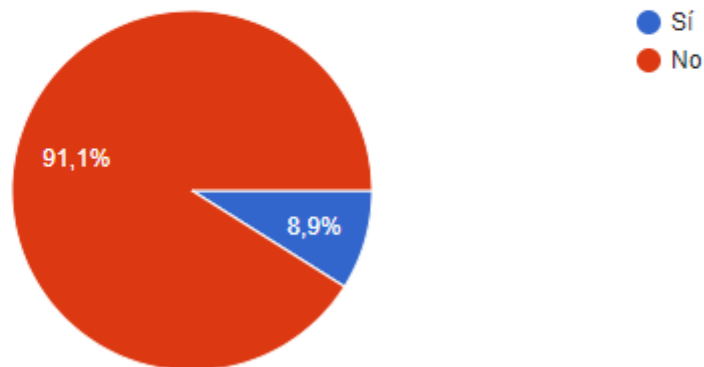

Gràfic 16: Coneixement sobre els productes d'estraperlo

Aquest gràfic de barres ens mostra amb quins productes creu la gent que es va dur a terme l'estraperlo. Com podem veure, els resultats són molt diversos. Els productes més votats per les persones enquestades són el tabac, l'arròs, el sucre, la carn, el pa i l'alcohol. A continuació també hi ha altres productes que han estat molt votats però no tant com per exemple les armes, el bestiar, el peix, els ous i les joies. Finalment, els productes que han estat menys seleccionats són el sabó i la roba. Els productes que estan per sota de les joies són productes que han afegit els enquestats. A aquesta pregunta, però, només han respost 75 persones, de manera que n'hi ha 48 que no l'han contestat. Tenint en compte que eren més de 48 persones que no sabien què era l'estraperlo podem deduir que molts s'han inventat o han intentat deduir la resposta a partir del títol de l'enquesta: El mercat negre o estraperlo.

Saps com funcionava l'estraperlo en el teu poble?

123 respostes

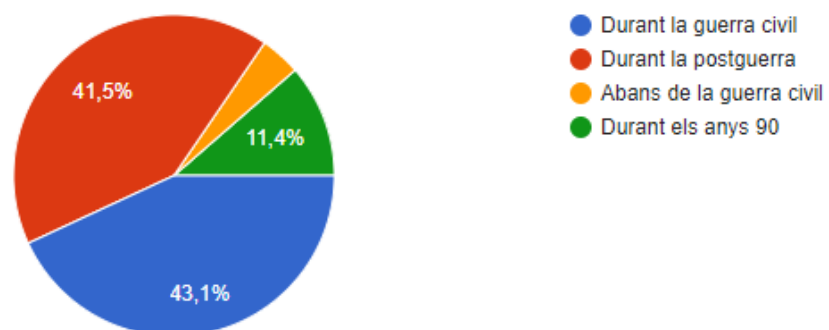

Gràfic 17: Coneixement sobre el funcionament de l'estraperlo

Aquest gràfic deixa molt clar el desconeixement actual sobre l'estraperlo, ja que ni tan sols la totalitat dels que saben què era l'estraperlo tenen idea de com funcionava ni de com es duia a terme en el seu poble. La diferència és molt clara, tant sols 11 de les 123 persones enquestades saben com es feia l'estraperlo en la seva localitat. Això confirma el fet que la gent no sol parlar d'aquesta activitat ja que no era legal, i si parlen poc de si es va fer o no, encara menys de com es va fer.

Saps quan hi va haver més estraperlo?

123 respostes

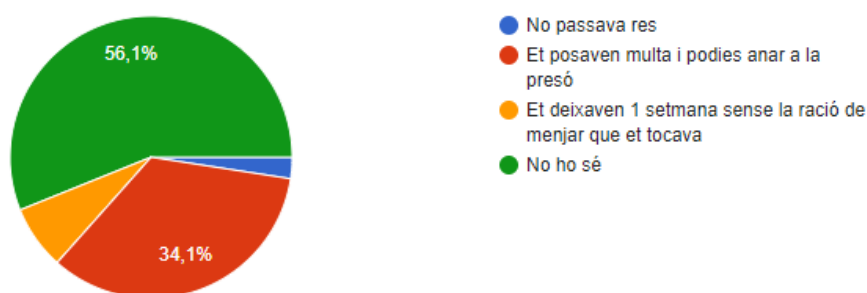
Gràfic 18: Coneixement sobre l'època en què es va fer més estraperlo

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Analitzant aquest gràfic, que ens mostra durant quin període creu la gent que hi va haver més estraperlo, ens trobem que hi ha dues respostes que estan molt igualades: hi ha pràcticament el mateix nombre de gent que pensa que hi va haver més estraperlo durant la postguerra que de gent que pensa que va ser durant la guerra civil, tot i que aquesta última opció és mínimament superior. Això es pot deure al fet que la gent associa el mercat negre amb la guerra civil ja que poden pensar que és en temps de guerra quan es viu pitjor. A continuació hi ha un 11% de persones que creuen que el període amb més estraperlo va ser durant els anys 90 i, finalment, una petita proporció del total de persones enquestades creuen que va ser abans de la guerra civil espanyola.

Saps que passava si descobrien que havies fet estraperlo?

123 respostes

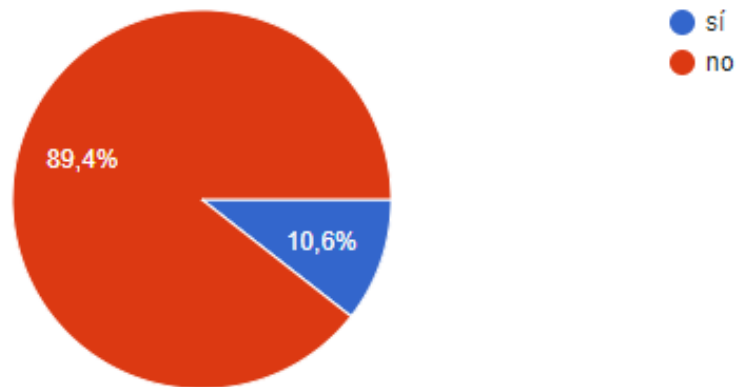

Gràfic 19: Coneixement sobre les conseqüències de fer estraperlo

Aquest gràfic ens mostra quina creu la gent que era la sanció imposada si es descobria que una persona havia practicat l'estraperlo. Com podem observar, més de la meitat dels enquestats no saben la resposta correcta, tot i que la xifra no arriba al nombre de gent que no sabia què era l'estraperlo; per tant, hi ha gent que segurament s'ho ha inventat. A continuació, podem comprovar en el gràfic que el 34% de les persones enquestades han contestat afirmant que si et descobrien et posaven una multa i podies anar a la presó. Finalment, les dues respostes amb menys repercussió han estat la de que no passava res i la que et deixaven sense ració, que eren inventades.

Saps què era la fiscalia de taxes?

123 respostes

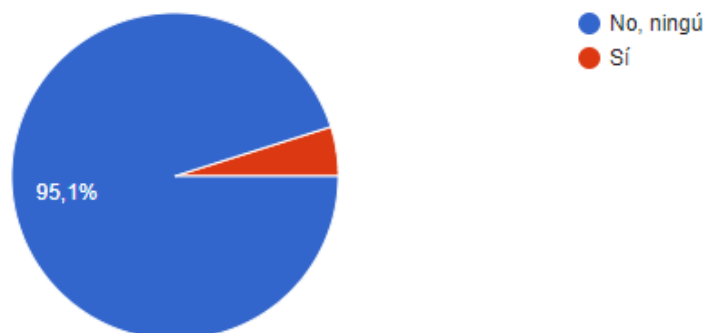

Gràfic 20: Coneixement sobre l'existència de la Fiscalia de Taxes

Aquest gràfic ens mostra també el gran desconeixement actual que hi ha sobre l'època de la postguerra ja que tan sols 13 de 123 persones saben què és la Fiscalia de Taxes, un òrgan molt important en aquella època. És, per tant, el 89% dels enquestats que no saben què va ser la Fiscalia de Taxes.

Coneixes alguna persona del teu entorn que hagués fet estraperlo algun cop?

123 respostes

Gràfic 21: Percentatge de persones que coneixen algú que va fer estraperlo

En aquest gràfic, que és l'últim de l'enquesta, s'observa quin tant per cent de les persones enquestades coneixen alguna persona propera que hagués dut a terme l'estraperlo, i com podem comprovar guanya de llarg, amb el 95% de les respostes, el no. Tan sols 6 persones coneixen gent que hagués fet estraperlo algun cop i això no és estrany tenint en compte que molt poca gent no sap ni tan sols què és l'estraperlo.

5. CONCLUSIONS

Una vegada acabades la part teòrica i la part pràctica del meu treball, puc extreure una sèrie de conclusions per verificar les hipòtesis inicials del treball i revisar si els objectius s'han acomplert o no.

En primer lloc, fent referència a la primera hipòtesi del treball en la que afirmo que era poca la gent que feia estraperlo o contraban durant la postguerra, podem dir que queda totalment refutada ja que amb els resultats obtinguts en els gràfics sobre casos de contraban i estraperlo, amb la informació que ens donen en les entrevistes i amb el contingut de la part teòrica es pot determinar que era molta, pràcticament la majoria de la gent, la que practicava estraperlo i també contraban durant la postguerra ja que va ser una època en què eren necessaris per sobreviure.

La segona conclusió que puc treure d'aquest treball és la que fa referència als productes amb els quals es va fer estraperlo i contraban. Observant l'anàlisi dels gràfics en què apareixen els productes, podem concloure que, en el cas de l'estraperlo, la majoria de productes, segons el que indica la gràfica, són de primera necessitat, és a dir, els que venien al cupó i els que es cultivaven. No obstant això, no passa el mateix amb el contraban perquè els productes més comuns amb els quals se'n va fer van ser el tabac, el cafè, les pintes de pasta i els estupefaents, per la qual cosa no podem confirmar la hipòtesi que afirma que es feia estraperlo i contraban només amb els productes de primera necessitat, ja que no és així en el cas del contraban.

Fent la recerca de notícies i casos concrets sobre l'estraperlo i el contraban he pogut confirmar una de les hipòtesis inicials, en la qual es deia que el nombre d'homes que practicaven estraperlo i contraban era superior al de les dones. Això ho podem observar clarament en els gràfics que mostren de quin sexe era la persona acusada de dur a terme l'activitat il·legal, els quals demostren que tant en l'estraperlo com en el contraban més del 90% dels culpables són homes.

Fent referència a com es va fer l'estraperlo a Catalunya, la meua hipòtesi inicial era que es feia en el mateix poble on es vivia o, com a molt, la gent es desplaçava a poblacions properes caminant per fer l'intercanvi. Això queda demostrat que en part és correcte, ja

que la major part de l'estraperlo que es va fer a Catalunya, i del qual en tenim constància, es va dur a terme en poblacions més aviat petites i que es dedicaven al petit estraperlo, fet en el poble natal i amb petites mercaderies. Això es veu reflectit en el mapa on apareixen les diferents localitats on s'han registrat casos d'estraperlo. En els gràfics restants podem seguir confirmant aquesta hipòtesi ja que l'ofici predominant dels culpables de practicar estraperlo és el d'agricultor, que es sap que durant l'època de la postguerra el que feien era vendre els productes del camp, amb els quals es va fer més estraperlo, a preus abusius o intercanviar-los per altres productes amb gent del poble. A més, en Lluís Llagostera ens confirma en la seva entrevista que una manera de fer estraperlo era la d'intercanviar els productes que no necessitaves per qualsevol altre amb la gent del mateix poble. No obstant això, en Lluís també ens explica que hi havia una altra manera de fer estraperlo que també era molt comuna, que consisteix a «passar un material (productes, bestiar...) a una altra demarcació sense que constés, sense que passés l'impost corresponent». De fet, ens explica el cas d'una persona d'Anglès que anava a fer estraperlo a Barcelona. Això també ho podem comprovar en els gràfics, de manera que no només existia l'estraperlo que es feia en el mateix poble sinó que també era habitual el transport de productes clandestí, amb el tren sobretot. Aquesta altra forma de fer estraperlo també la podem observar en dues de les entrevistes, la d'en Josep i la de la Montserrat, que ens mostren que hi havia gent que havia d'agafar el tren o anar amb carro a Barcelona per fer estraperlo. Per tant, podem concloure que la major part de l'estraperlo que es va fer a Catalunya consistia en estraperlo a petita escala que es duia a terme en el mateix poble o en pobles propers, però també hi va haver molta gent que es desplaçava molts quilòmetres per fer estraperlo a grans ciutats.

Una altra conclusió que he pogut extreure a través de la recerca realitzada és que hi havia moltes maneres de fer estraperlo i contraban, tal i com podem observar en els gràfics que mostren de quina manera s'havia fet. Tenint en compte això, hi haurà diferents graus de dificultat en funció de la forma i la situació en què es fa aquest estraperlo o contraban. De manera que hi ha situacions en què és molt fàcil no ser enxampat fent estraperlo com, per exemple, intercanviant productes del cupó amb gent del poble o venent productes a preus elevats sense deixar-ne constància, en el cas dels botiguers. Estem parlant de casos d'estraperlo a petita escala. Les dificultats comencen quan es vol fer a més gran escala; aquí és on s'ha de tenir més astúcia per no ser enganxat. Això ho podem veure a les entrevistes de la Montserrat, que explica com la seva mare s'havia de jugar la vida per no

ser enxampada, i de la Dolors, que ens explica com el seu pare havia de recórrer les muntanyes de nit amb el bestiar. També podem observar que tant en Josep, en la cinquena entrevista, com en Paco, en la quarta, feien estraperlo i contraban que no era de petita escala, però gràcies a la seva gran astúcia aconseguien fer-se amics o subornar els burots per no ser detinguts.

A través dels gràfics que ens mostren en quines poblacions s'han registrat casos d'estraperlo i de contraban podem confirmar la hipòtesi que diu que les persones de la Celler de Ter i dels pobles del voltant era molt més habitual que fessin estraperlo que contraban ja que són pobles petits. Això ho podem confirmar ja que les poblacions petites són les que predominen en els llocs on es va fer estraperlo i, en canvi, en els llocs on es va fer contraban només hi trobem ciutats o poblacions considerablement grans, amb estació de tren o accés directe al mar.

Si observem l'enquesta realitzada per saber quin coneixement es té actualment sobre l'estraperlo que es va fer a la Celler de Ter i voltants durant la postguerra, podem concloure que el grau de desconeixement és molt elevat, tant que arriba a xifres com les que veiem en els gràfics mostrats en què tan sols 10 de cada 100 persones saben què és l'estraperlo.

Finament, fent referència a la recerca feta de literatura sobre estraperlo i contraban, puc extreure les últimes conclusions. En primer lloc, puc concloure que la literatura referent a aquests temes és molt escassa i difícil de cercar, ja que molts pocs autors van escriure sobre aquests temes i, si ho van fer, va ser de forma esporàdica, de manera que no hi ha obres conegudes que parlin principalment sobre estraperlo o contraban. En segon lloc, tal i com veiem en l'anàlisi feta sobre la literatura trobada, gairebé la meitat de les obres tracten l'estraperlo o el contraban com a tema secundari, de manera que no podem confirmar la hipòtesi que en tota la literatura seran tractats com a temes secundaris.

Un cop finalitzat el treball puc dir que he acomplert tots els objectius proposats a l'inici. Fer aquest treball m'ha proporcionat molta informació sobre l'estraperlo i el contraban, és a dir, he après moltes coses que no sabia sobre un període molt important de la història d'Espanya. A més, fent-lo, he millorat la soltesa a la hora de comunicar-me gràcies a les entrevistes amb la gent gran i he après a analitzar els resultats de les enquestes i gràfics realitzats, que eren dos objectius fonamentals del treball de recerca que he dut a terme.

5.1. DIFICULTATS QUE M'HE TROBAT A LA HORA DE FER AQUEST TREBALL

La realització del meu treball no ha estat gens fàcil. M'he trobat amb una sèrie de dificultats i impediments a l'hora de cercar la informació necessària, d'investigar i de dur a terme la part pràctica on havia de trobar expedients, documents, notícies i fer entrevistes.

El primer dels problemes amb els quals m'he hagut d'enfrontar, sobretot a l'hora de dur a terme les entrevistes amb persones que haguessin viscut en primera persona l'època de la postguerra i haguessin fet l'estraperlo o el contraban, consisteix en que la major part d'aquesta gent, degut a que fa 82 anys que va començar la postguerra, tenien una edat molt avançada i no recordaven els fets o ja eren morts. Han estat molt pocs els casos en què he trobat un testimoni dels fets que me'ls hagi pogut explicar correctament, exactament dos casos.

Un altre dels motius pels quals he tingut dificultats és que l'estraperlo i el contraban eren activitats il·legals, que estaven prohibides, per la qual cosa la gent procurava fer-ho d'amagat i s'intentava que hi hagués el mínim d'informació possible sobre el tema ja que a ningú li convenia que sortissin a la llum negocis clandestins. Com ens comenta en Lluís Llagostera a la seva entrevista: «Nosaltres coneixíem la gent que feia estraperlo i cada poble tenia la seva. Era una cosa que no es podia fer, per tant, no hi havia publicitat, i si algú venia alguna cosa "d'estranguis", el que li comprava sabia que també feia una cosa que estava mal feta. Aleshores, difícilment es troben testimonis perquè, és clar, no podia constar enlloc que aquesta persona havia practicat l'estraperlo, no li convenia». Això té com a conseqüència el fet que no hi hagi gaire informació disponible a internet, per la qual cosa he hagut de visitar arxius municipals per trobar informació sobre casos concrets d'estraperlo i contraban ja que no estan disponibles a la xarxa. També he tingut dificultats a l'hora de realitzar les entrevistes ja que m'he trobat amb gent que no volia explicar el que va fer ell o un familiar seu per precaució i privacitat.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Pont Farré, Miquel, i M.Teresa Pont Pedrós. *Estraperlo: Estratègies de supervivència?* 1a ed. Barcelona: Farell Editors, 2015

Clara i Resplandis, Josep. *Girona sota el franquisme. 1939 -1976*. 1a ed. Girona: Girona, Ajuntament, 1991.

Mallorquí, Elvis, i David Pujol i Fabrelles. «Estraperlo i contraban: 46 planes de llegendes i vivències a l'entorn de negocis clandestins, arriscats i incerts.» *Gavarres: la revista de les Gavarres i de l'Ardenya*, num. 6 (2004).

Anònim. «Estraperlo i contraban a l'Alt Empordà: Especulació o supervivència?» *Premis Recerca UVic*. 2021. Accés: 13 d'octubre de 2021. URL: http://premisrecerca.uvic.cat/sites/default/files/webform/89c6b5918b74f42ee248f026cce128cf73b3ac1b_Estraperlo%20i%20contraban%20a%20l%27alt%20empord%C3%A0.pdf

Ferrer i Murillo, Marc. «Els anys de postguerra i el primer període franquista (1939-1962)» *Interior.gencat.cat*. 06/11/2021. 2021. Accés: 23 de juliol de 2021. URL: https://interior.gencat.cat/ca/arees_dactuacio/bombers/coneix_els_bombers/historia/els_anys_de_postguerra_i_el_primer_periode_franquista_1939-1962/

Ruiz González, Cándido. «Alimentación y estraperlo durante el Primer Franquismo en la comarca de Toro (1936-1941)» *Dialnet*. 2021. Accés: 20 de juny de 2021. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4156553>

Sibhil·la. 2020. Autor desconegut. Universitat Autònoma de Barcelona. Accés: 7 de juny de 2021. URL: <http://sibhilla.uab.cat/cgi-bin/wxis.exe/iah/scripts/>

Servei de gestió documental, arxius i publicacions. Autor desconegut. 2005. Ajuntament de Girona. Accés: 15 d'agost de 2021. URL: <https://www.girona.cat/sgdap/cat/premsa.php>

Adarnius Blanch, Ariadna. «1939- 1959: ANYS DE GANA: CONTRABAN I ESTRAPERLO AL BAIX EMPORDÀ» *Fundació Josep Irla*. 2012. Accés: 1 d'agost de 2021. URL: https://irla.cat/wp-content/uploads/2012/06/2012-Ariadna-Adarnius-i-Blanch_n.pdf

«Història: Anys de fam i pobresa» *enciclopèdia.cat*. Accés: 28 de juliol de 2021. URL: <https://www.enciclopedia.cat/materia/historia?page=159>

«Estraperlo» *enciclopèdia.cat*. 2021. Accés: 1 de juny de 2021. URL: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gdlc-e00059662.xml>

«Contraban» *enciclopèdia.cat*. 2021. Accés: 14 de juny de 2021. URL: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gdlc-e00034908.xml>

«Fiscalía Provincial de Tasas» *Gran Enciclopedia aragonesa*. Accés: 30 de juny de 2021. URL: http://www.enciclopedia-aragonesa.com/voz.asp?voz_id=5703

Rodríguez, Pepe. « ¿Conoces la curiosísima etimología de la palabra «estraperlo»? Un neologismo con menos de un siglo» *El placer de la lectura*. 12 de juny de 2021. Accés: 23 d'agost de 2021. URL: <https://elplacerdelalectura.com/2021/06/conoces-la-curiosisima-etimologia-de-la-palabra-estraperlo.html>

Hemeroteca digital. 2021. Biblioteca nacional de España. Accés: 10 d'agost de 2021. URL: <http://hemerotecadigital.bne.es/index.vm>

Hemeroteca. 2021. La Vanguardia. Accés: 13 d'agost de 2021. URL: <https://www.lavanguardia.com/hemeroteca>

«El franquismo en España (VIII): del hambre, el racionamiento y el estraperlo en las ruinas de la postguerra: Vivir en España tras la Guerra Civil se había convertido en cuestión de supervivencia. Se llegaba a asesinar por comida, se inventaban recetas para engañar al hambre y nació la picaresca producto de la necesidad» *La Sexta*. 2021. Accés: 7 de juliol de 2021. URL: https://www.lasexta.com/noticias/nacional/franquismo-espana-viii-hambre-racionamiento-estraperlo-ruinas-posguerra_201906025cf3b9700cf235dd1071a1da.html

Van den Brule, Álvaro. «El estraperlo, una estafa colossal: Tres holandeses errantes con bastante jeta vinieron al país de los picaros a probar fortuna y salieron escaldados, pero derribando a un Gobierno». *Alma, Corazón, Vida*. 2014. Accés: 28 de juny de 2021. URL: https://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2014-05-17/aqui-empieza-todo-el-estraperlo-una-estafa-colosal_130601/

7. ANNEXOS

ANNEX 1: NOTÍCIES I CASOS DENUNCIATS D'ESTRAPERLO I CONTRABAN

El "estraperlo" de los tejidos

Se efectúan nuevas detenciones

ACTUACION DE CINCO JUECES MILITARES ESPECIALES

En virtud de órdenes del señor Auditor de Guerra de Cataluña, en el asunto del "straperlo" de los tejidos actúan cinco jueces militares especiales, que activan intensamente las diligencias al objeto de que los juicios sumarísimos se vean a la mayor brevedad.

Han sido nombrados, además, otro juez especial, cuya única misión es de tipo administrativo, varios peritos y un funcionario del Banco de España para el depósito de las cantidades intervenidas.

En las últimas horas han ingresado en los calabozos del rondín antimarxista, Francisco Mundo Marcet, socio de "Industrias Mixtas, S. A."; Ramón Tomás Farrell; Luis Marcet Ballvé, apoderado de la casa Pedro Bachs Escofet; Antonio Pons Cuadras, gerente de Industrial Pons, S. A.; Vicente Casacuberta Andreu, gerente de la casa V. Casacuberta, y Juan Carbonell Durán, agente comercial colegiado.

El detenido Pedro Bachs Escofet ha quedado en concepto de tal en su mismo domicilio por contar ochenta años de edad.

DETENCIONES

El rondín antimarxista ha detenido a Francisco Santamán Giró, propietario de la droguería "San Agustín", de la calle del Hospital, 40, y al intermediario Antonio Demestres Escuder, por venta de varias partidas de café a precios abusivos. En poder de Santamán se hallaron 42 sacos de sesenta kilos de café.

—Cuando transportaba un saco de treinta kilos de arroz sin llevar el correspondiente permiso legal, ha sido detenido Vicente Castejón Nerín.

—Ha sido detenido Francisco Pérez Martínez, que perteneció a la F. A. I. y formó parte del comité rojo de Villafranca del Panadés, acusado de numerosos asesinatos. También se ha detenido a Salvador García Corbella, que llegó a teniente coronel en el ejército rojo.

—Por agentes del grupo octavo de la Brigada Antimarxista ha sido detenido José Ansurisa Gallestegui, al que le han sido intervenidas 950 piedras para encendedor. Vendía dichas piedras a precios elevados. Asimismo se dedicaba al contrabando de tabaco.

El Noticiero Universal, 19 d'octubre de 1939, pàgina 2

La Guardia civil descubre un "estraperlo" en Gerona

Gerona, 16.—La Delegación provincial de Abastecimientos y Transportes ha facilitado la nota siguiente:

"Complicados en el "estraperlo" descubierto por la brigadilla de la Guardia civil de Gerona, hasta el día de la fecha han sido detenidos los individuos siguientes, con un total de veinte:

José Maurici Costa, Juan Artigas Grabulosa, Enrique Font Sebría, Antonio López Carrasco, Joaquín Martí Pou, Jaime Guinart Surroca, Martín Panella Morell, Benito Savech Brugués, Antonio Brugués Vicens, Joaquín Bosch Garriga, Silvestra Padilla Perniés, José Ponsati Suñer, José Barceló Font, José Bañeras Torres, Eusebio Torres Renart, José Bosch Lázaro, Claudio Frígola Casá, Francisco Perramon Sitges, Esteban Font Puigsech y María Guart Arderius, vecinos de Gerona, Cassá de la Selva, Salt, La Bisbal, Fornells de la Selva, Bañolas y Bescanó.

Agentes de la brigadilla de la Guardia civil en colaboración con el Juzgado Militar especial designado actúan con la mayor diligencia para la total determinación de los responsables y urgente despacho del procedimiento sumarísimo que se les instruye."

El Noticiero Universal, 16 d'octubre de 1939, pàgina 1

ORDEN PUBLICO

El "estraperlo" de los tejidos

SE HA DECRETADO EL PROCESAMIENTO DE 104 DETENIDOS

Los jueces militares que han instruido el sumario con motivo del "estraperlo" de tejidos han entregado ya todos los sumarios a la superioridad, terminados sus trabajos.

Se sabe que el procesamiento que se sigue contra los encartados es el de sumarísimo de urgencia, habiendo pasado algunos de estos sumarios al estudio de los tenientes auditores. Se ha decretado el procesamiento de 104 encartados entre fabricantes, almacenistas y corredores.

Los consejos de guerra, se celebrarán por turnos y probablemente comenzará esta misma semana alguno de los juicios, continuando hasta la comparecencia ante el citado Consejo de todos los encartados.

DOS "ESTRAPERLISTAS" FARMACEUTICOS DETENIDOS

En el asunto de productos farmacéuticos continúa la policía haciendo pesquisas, habiendo detenido a Agustín Brugués Marlo y Luis Tafanell Oliveras, los cuales están complicados en la venta de géneros a precios abusivos.

El primero de estos detenidos defraudaba a la Hacienda al no estampar en las facturas los sellos correspondientes.

"ESTRAPERLO" DE CAFE

El grupo séptimo del rondin antimarxista ha detenido a los gerentes de la casa Rognoni, Uyá e Isern, que vendían café a los principales cafés y establecimientos de Barcelona exigiendo importantes primas. En un almacén de la calle de Comercio la policía se incautó de dos mil kilos de café procedente de Fernando Póo.

DETENCIONES

Se han practicado últimamente las siguientes detenciones:

Joaquín Racuat Tena, por venta de carretes fotográficos a precios abusivos.

La campaña contra los estraperlistas

Castellón, 26.—A mediodía de hoy el Fiscal Provincial de Tasas ha impuesto 100.000 pesetas de multa al almacenista de aceite de esta capital María Luisa Asensi, clausurándole el establecimiento e incautándose de 5.600 kilos de aceite, por venta de este artículo a precios abusivos. Han sido declarados cómplices del "estraperlo" todos los dependientes y encarcelados el padre de la sancionada, Amadeo Asensi Queralt, almacenista de vinos.—Mencheta.

El Noticiero Universal, 26 d'octubre de 1939, pàgina 1

Detención de estraperlistas

Barcelona. — En el Gobierno civil ha sido facilitada una nota, dando cuenta de la detención de varios individuos que se dedicaban al estraperlo en gran escala y añade que sin perjuicio de las persecuciones de los estraperlistas que proseguirá sin desmayo, se adoptarán otras medidas para impedir esta prostitución del comercio barcelonés que tantos daños ocasiona al crédito y a la economía nacional.

Termina la nota diciendo que oportunamente se darán a conocer las importantes y severas sanciones impuestas a estos detenidos.

El Pirineo, 4 d'octubre de 1939, pàgina 3

Otro estraperlo

Barcelona. — Se ha descubierto un nuevo "estraperlo" que se conoce con el nombre "de los farmacéuticos", habiéndose practicado las primeras detenciones.

Uno de los detenidos es Segismundo Aldabo, hijo del propietario de una droguería de la calle Menéndez Pelayo.

Se ha comprobado que la utropina, cuyo precio normal es de 70 pesetas el quilo, la vendían a 400 y 500 pesetas quilo.

El benzoato sólido, a 275 y 300 pesetas quilo cuando su precio es de 25 pesetas, y así en otros muchos productos.

La red de traficantes es muy extensa y este asunto promete dar mucho juego.

Han comenzado los consejos de guerra contra los estraperlistas

Barcelona. — Esta mañana ha comenzado la celebración de los Consejos de Guerra sumarísimos contra los complicados en el estraperlo de los tejidos.

Los procesados han sido Luís Esteve Ramon, Luís y José M. Sánchez Serra, Ramón Bultó Miquels y Bartolomé Vidal Ribé.

El Fiscal, en sus conclusiones, ha solicitado para los hermanos Sánchez, como autores de un delito de adhesión a la rebelión, la pena de 30 años y para los restantes procesados 12

años y 1 día, pidiendo al Consejo que, haciendo uso de sus facultades, visto que para Luís Esteve existen atenuantes, se le condene a 6 años y 1 día.

La defensa ha solicitado la absolución para sus patrocinados.

El Pirineo, 31 d'octubre de 1939, página 3

El asunto de los estraperlistas.

Barcelona. — Por estraperlo de azúcar ha sido detenido Amador Carreras Miquel, quien ha pasado a disposición del Juez Militar.

El Juzgado que instruye estos sumarios tiene ya muy adelantadas las actuaciones y por el de artículos de primera necesidad pasa de 200 los procesados. Por el sumario de tejidos se acerca a los 200. — Cifra.

El Pirineo, 11 de diciembre de 1939, pàgina 3

PANADERO, SANCIONADO

Sevilla, 17. — Por vender pan de estraperlo, ha sido sancionado con el cierre de su establecimiento, el industrial panadero Antonio Pablo. Se le instruye expediente por la Fiscalía de Tasas.

Los Sitios de Gerona, 18 de gener de 1946, pàgina 4

Ha sido descubierta una importante red de contrabando

San Sebastián, 26. — Una importante red de contrabando ha sido descubierta por fuerzas de la Guardia Civil pertenecientes a la 140 Comandancia con sede en esta capital. Dicha organización, que partía de Irún, tenía ramificaciones en varios puntos de España y Portugal.

En unos vagones que procedían de Francia, debidamente documentados y con todos los requisitos aduaneros, la mercancía figuraba como en tránsito hacia Portugal. Esta mercancía era trasladada a otros vagones del ancho exigible a los vías españolas. En Hernani localidad próxima a San Sebastián, merced a habilidosos manejos, las mercaderías se hacían llegar a Salamanca y Portugal.

La Guardia Civil ha detenido a varias personas complicadas en el hecho delictivo que han sido puestas a disposición del Tribunal de Contrabando y Defraudación.

Los vagones contenían pieles de cocodrilo, piezas de astracán, mecheros de diversos tipos, bobinas de nylon y piedras para mecheros. cuyo valor asciende de siete a ocho millones de pesetas. La Guardia Civil ha intervenido, igualmente, camiones de gran tonelaje que los contrabandistas utilizaban para reexpedir las mercancías hacia sus puntos de destino.—Cifra.

Los Sitios de Gerona, 27 de març de 1962, pàgina 6

CAFE DE ESTRAPERLO

En un lugar conocido con el nombre de "La Pedregosa", cerca de Puigcerdá, ha sido sorprendido Juan Rodríguez Rodríguez, de 25 años, natural de la provincia de Granada, transportando varios kilos de café, que había adquirido en Bourg-Madame y trasladado clandestinamente a España, con intención de revenderlos con ganancia. Le fué intervenido el citado café.

Luis Martínez Huete, de Santa Coloma de Farnés, ha sido víctima de una estafa. Le fueron interesados, telefónicamente, en varias ocasiones diferentes pedidos de bacalao, a nombre de Francisco Trafach Terma, comerciante de la Sella de Ter, pero en realidad no era este señor el que efectuaba el pedido, sino Juan Vendrell, de Anglés, antiguo viajante del señor Martínez Huete.

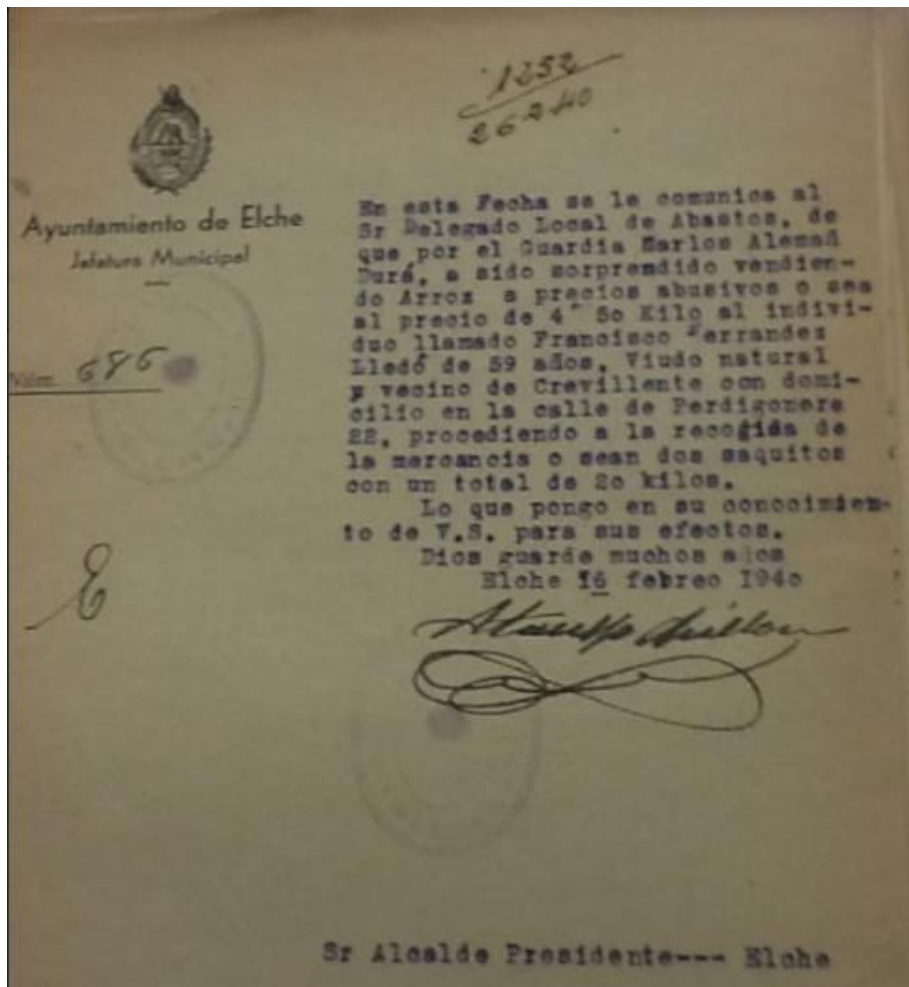
Vendrell recogía la mercancía en los coches del servicios de viajeros, al llegar a Anglés, y así fué "adquiriendo" "mercancía por valor de 1.540 pesetas.

Al tener conocimiento de que las sospechas de los agentes de la Autoridad coincidían en él, Juan Vendrell visitó al señor Martínez Huete, pidiéndole perdón por la estafa de que intentaba hacerle objeto y achacando la misma a sus actuales dificultades monetarias.

Los Sitios de Gerona, 24 d'octubre de 1951, pàgina 4

Multes de la fiscalia provincial de taxes, 16 de juny de 1942

Arxiu històric municipal Elx, 16 de febrer de 1940

ROBOS Y «ESTRAPERLO»

Mas al parecer no toda la ocasión es orégano, y en estos cuatrocientos mil coches incontrolados está la madre del cordero. Al parecer se roban coches, que se vuelven a vender; no se paga la contribución, y, en fin, se burla al fisco como en cada país de vecino. Además los nuevos compradores no disponen de números, porque estos cuatrocientos mil «volantes» no pueden ser empleados. Y todavía más: se ha implantado el «estraperlo» de las placas antiguas. Aquí el tener un número bajo de matrícula — la placa pertenece al automovilista y es la misma cada nuevo coche — se considera el colmo de lo distinguido, de lo selecto, de lo «standing». Los «nuevos ricos» — que pueden disponer de un «Cadillac», sí, pero cuya matrícula debe ostentar un número de cifras verdaderamente bochornoso — compran, al precio que sea, placas con números bajos Y después se pasean, con su 2.000 ó 3.000 a popa, tan felices y orgullosos como si su fortuna datara del tiempo de Philippe le Beau.

La represión contra el estraperlo

Se han Incoado 669.000 expedientes y asciende a 761 millones de pesetas el importe de las sanciones impuestas y géneros incautados

Interesantes declaraciones del fiscal superior de Tasas

Madrid, 13. — El fiscal superior de Tasas ha hecho interesantes declaraciones a un redactor de Cifra. Refiriéndose a los efectos causados por las recientes medidas de la Fiscalía, ha dicho que, como ejemplo, tan sólo en la provincia de Toledo se han recogido un millón y medio de kilogramos de trigo y en la de Burgos dos millones. En lo posible se ha cortado el comercio ilícito callejero; se ha descubierto gran número de hornos clandestinos de pan, de los que en Madrid pasan ya de treinta; en las pastelerías se ha suprimido la elaboración de pasteles y bollos con harinas intervenidas y en los restaurantes y hoteles no se sirve pan, a no ser que el comensal aporte su correspondiente cupón.

Refiriéndose a la entrada del decreto en vigor sobre tasas, ha dicho que el número de expedientes tramitados hasta el 1.º de marzo, asciende a 669.000, por lo que se han dictado las sanciones correspondientes.

En cuanto a cierres de establecimientos, 5.500 en los dieciocho últimos meses, fueron substituidos por el pago de los beneficios correspondientes al tiempo que debieron haber estado cerrados. En total, las multas impuestas desde la implantación de la ley de tasas y el importe de los géneros incautados y que han sido entregados a la Comisaría de Abastecimientos y a los Sindicatos, para distribución y venta, asciende en el período comprendido entre septiembre del año 40 al 45 inclusive, a la cifra de 761 millones de pesetas en números redondos.

Sobre la intensidad y volumen del estraperlo, contestó, sonriendo, don Ramón de Meer, que de todo hay en la vida del Señor. Desgraciadamente, se da en todas las clases sociales: en las acomodadas, por espíritu de lucro y afán de beneficios ilegales; en las de abajo, como un medio fácil de vivir. Dadas sus pocas posibilidades económicas, las clases humildes no hacen uso del mercado negro, no siendo otra la razón que la imposibilidad de poder pagar los altos precios a que se cotizan los artículos de primera necesidad. Como ejemplo, el fiscal superior señaló que en tal mercado negro el azúcar alcanza un precio de 30 Ptas. kilogramo; el aceite, 25; los garbanzos, 15, y el pan, a 13 Ptas. kilogramo, por término medio. Fácil es comprender que con tales precios y teniendo los obreros un jornal medio de 15 pesetas, no les es posible abastecerse en el mercado negro. Por necesidad, adquieren artículos de venta libre, que les son más asequibles, como verduras, pescados, etc. Se da el caso, dijo el fiscal superior, de que personas necesitadas, al recibir su racionamiento venden en el mercado negro parte de él, con lo que, dados los altos precios que en él se pagan, obtienen más dinero para destinarlo a compras de artículos no intervenidos que están a su alcance.

Al preguntarle el periodista si logrará la Fiscalía la total supresión del estraperlo en beneficio y equilibrio de todos los españoles, sin distinción de clases, contestó a su vez con la siguiente pregunta: ¿Cree usted que, no obstante estar los tribunales de justicia establecidos en to-

dos los países civilizados, desde tiempos remotos, han desaparecido los delincuentes? Subsisten, y lo únicamente conseguido fué reprimir la delincuencia y dar su apropiado castigo a los delincuentes.

El fiscal superior es un hombre sencillo, de clase media, que recorre constantemente las calles, y nos contesta que no, que no puede suprimir totalmente la Fiscalía el estraperlo. Pero al ser el mercado negro producto de la escasez no le es posible hacer milagros. Ahora bien, lo indudable es que frena dicho estraperlo. Insistió en que tanto la Fiscalía como sus organismos filiales no son oficinas de recaudación de contribuciones, ni almacén, ni comercio. Todos los artículos intervenidos se ponen inmediatamente en circulación a beneficio de los obreros españoles. Busca la Fiscalía, sobre todo, el castigo del estraperlista adinerado. Sin querer dar sus nombres, anticipó al periodista que en estos días van a ser cerrados algunos grandes y renombrados establecimientos de principales calles madrileñas.

Cooperan con la Fiscalía y de manera muy eficaz la Comisaría General de Abastecimientos, la Guardia civil y los Cuerpos dependientes de la Dirección General de Seguridad. Las denuncias particulares que al principio fueron muchas las que se presentaban, apenas hoy se producen. A los denunciantes habituales que pretenden hacer uso de este derecho como medio de vida, lo que revela ser sujetos de moral muy baja, no se les presta apoyo alguno.

Por último, al contestar a la pregunta que se les hizo sobre si existe en el extranjero algún organismo similar a nuestra Fiscalía, contestó que en Italia, Portugal, Francia, en las zonas ocupadas de Alemania por Inglaterra, en Estados Unidos y en Inglaterra, se persigue el mercado negro con medidas muy enérgicas y más duras que las establecidas en España. La ley de tasas nació de una necesidad en 1940, sin que para su implantación se tuviese en cuenta la legislación de otros países. La ley es netamente española. — Cifra.

Comisión cultural boliviana

Mañana llegará a España, invitada por el Ministerio de Asuntos Exteriores

Bilbao, 13. — A bordo del «Cabo de Buena Esperanza» llegará el lunes a Bilbao una comisión cultural boliviana que viene a España, invitada por la Junta de Relaciones Culturales del Ministerio de Asuntos Exteriores. Forman parte de la citada comisión los señores Mendoza López, profesor de Economía Política y ex ministro de Hacienda en Bolivia; Saicó, director de la Facultad de Filosofía de la Universidad de La Paz y senador por dicha capital; don Armando Alba, profesor de Historia Colonial, senador por el Estado de Potosí y director de la Casa de la Moneda de esta población y los estudiantes Jorge Siles, hijo del ex presidente de la República boliviana, por la Facultad de Derecho, y Mendoza López, hijo del profesor mencionado, quienes serán recibidos por el secretario de Embajada, señor Madrazo, que les dará la bienvenida. — Cifra.

Reglamentación de trabajo en las Industrias de la construcción

Madrid, 13. — El «Boletín Oficial del Estado» publicará mañana una orden del Ministerio de Trabajo por la que se aprueba la reglamentación del trabajo en las industrias de la construcción y Obras Públicas. — Cifra.

Ministros de viaje

Madrid, 13. — El ministro de Asuntos Exteriores, señor Martín Artajo, salió esta noche con dirección a Bilbao, donde pasará la Semana Santa.

El ministro de Obras Públicas, salió esta mañana para Asturias.

El de Agricultura, marchará en los ven.

Revisión de los «standards» de tipos de algodón

Actuación de los representantes españoles en las reuniones de Washington

Madrid 13. — El representante de la industria textil algodonera española, en la reunión de delegados de la Asociación de Hiladores, actualmente reunida en Washington, se ha pronunciado por mantener estándares elevados para las calidades altas y ha solicitado aclaración oficial sobre el carácter del algodón, en el sentido de que los técnicos del Ministerio de Agricultura americano controlen éste, en lo posible, al expedir sus certificaciones de calidad. Tomando en consideración este deseo de los industriales algodoneros españoles, la presidencia de la reunión de hiladores contestó que los clasificadores rehusarían todo algodón contratado con «moral carácter» y que fuese «Weak» y «Wasty», es decir, insuficiente o dañado.

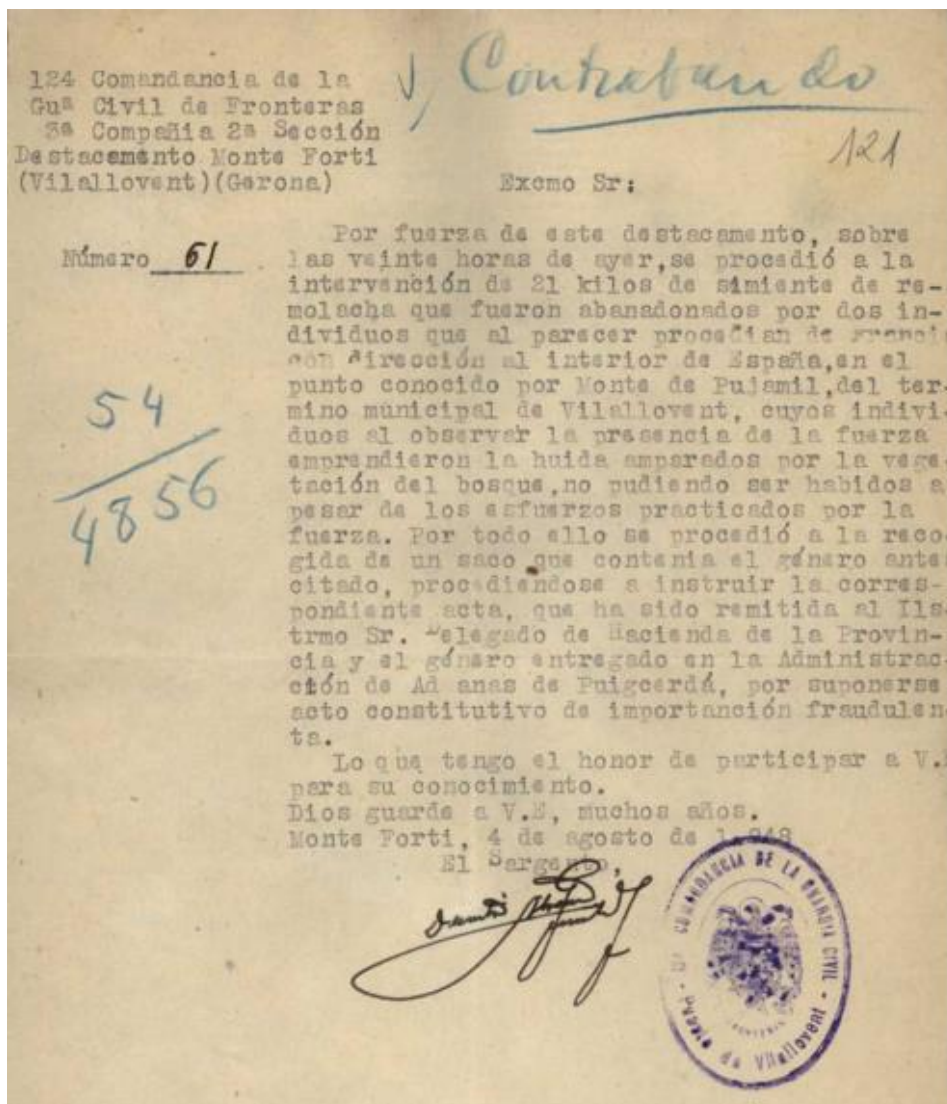
Simultáneamente, se han celebrado varias sesiones del Congreso Mundial Algodonero, que también tiene lugar en la misma ciudad, al que asisten representantes de España, entre los principales países productores y consumidores del algodón. Invitados por el Gobierno de los Estados Unidos.

La misión de este Congreso, es revisar los estándares de tipos de algodón, operación que en tiempo normal se realiza cada cuatro o cinco años, pero que por no haberse celebrado reuniones durante la guerra, es la primera vez que se reúne desde que estableció el conflicto mundial. Presidió la apertura el ministro de Agricultura de los Estados Unidos. En esa ocasión, los estándares han resultado bastante inferiores a los actuales.

Los representantes españoles son tres, dos por el comercio algodonero y uno por la industria textil, habiendo sido muy bien recibida la delegación española por sus colegas extranjeros. — Cifra.

Gratitud de los productores

La Vanguardia Española, 14 d'abril de 1946, pàgina 4

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (1/3), pàgina 6

Guardia Civil
 1319 Comandancia
 Línea de Puigcerdá

Excmo. Señor ¹²⁰

Num 157

Contrabando

54

4856

Por los Guardias segundos del Puesto de esta Cabecera MIGUEL FLOREAN AYIDA DEAS, ANTONIO LAMAS CID y JOSE CONTRERAS HERNANDEZ, que en el día de ayer se hallaban prestando servicio fiscal en la estación del ferrocarril de esta localidad, serian sobre las diez y siete quince horas, al proceder reconocimiento del material movil que integra el convoy de regreso de Francia, fue hallado debajo de unos de los asientos de primera clase un paquete contenido encendedores y carretes de película fotografica, de las gestiones practicadas para venir en conocimiento de quien pudiese ser el dueño conductor de dicho paquete no resultaron esta favorables, por lo que dicho paquete fue llevado seguidamente a la Oficina de la Aduana de la Estacion, donde el Vista de Servicio estimo acertada la intervencion del mismo contenido este TREINTA encendedores y TRECE Carretes de película fotografica del tamaño 6 X 9, marca Lumiere.-

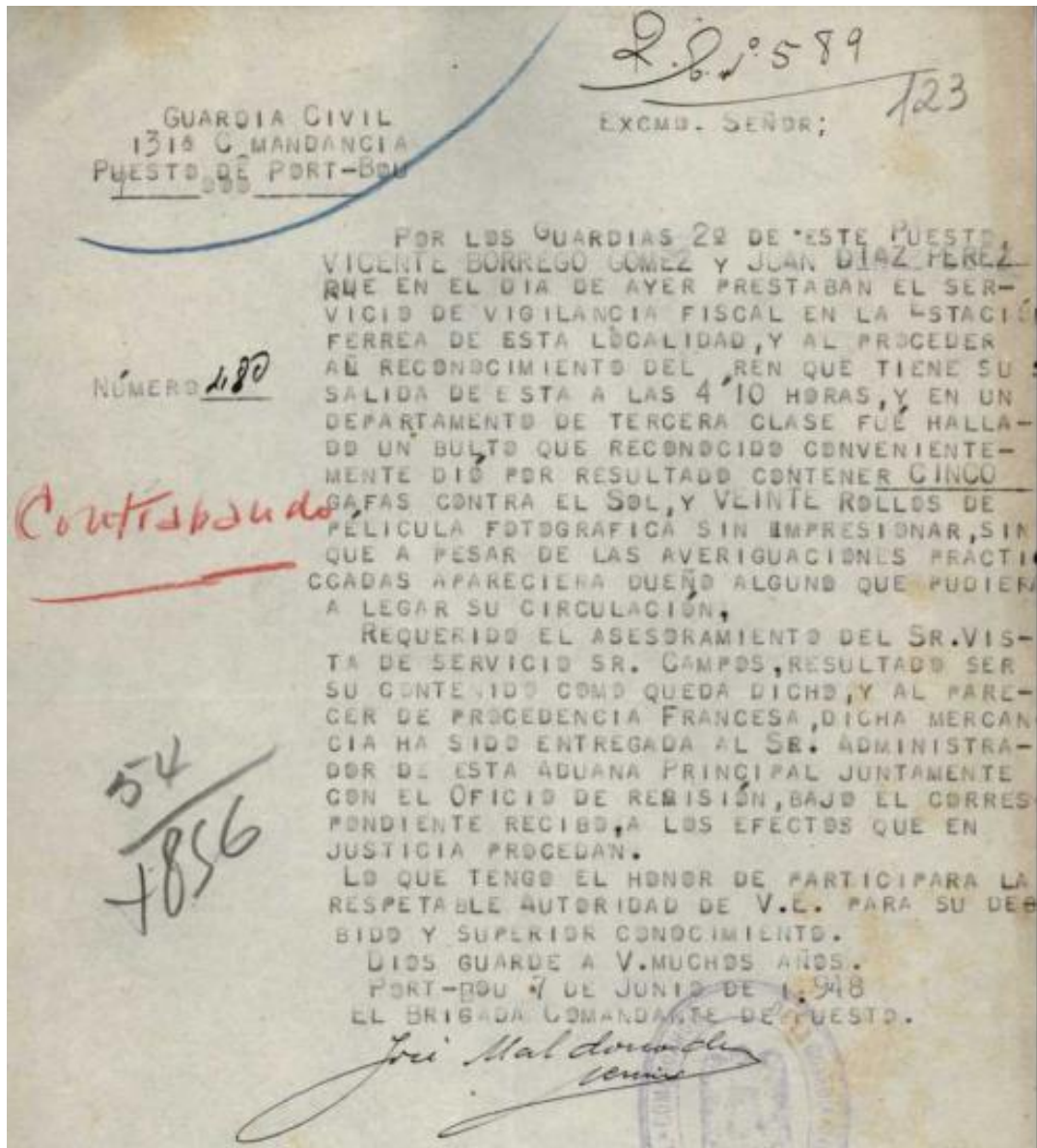
En virtud por todo lo expuesto se procedio a levantar la correspondiente acta que fue remitida al Ilmo. Señor Delegado de Hacienda de la Provincia, que ando la citada mercancía en calidad de deposito en la Aduana de esta localidad.

Lo que tengo el honor de participar a la respetada autoridad de V. E. para su superior conocimiento.

Dios-----

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (1/3), pàgina 5

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (1/3), pàgina 7

2

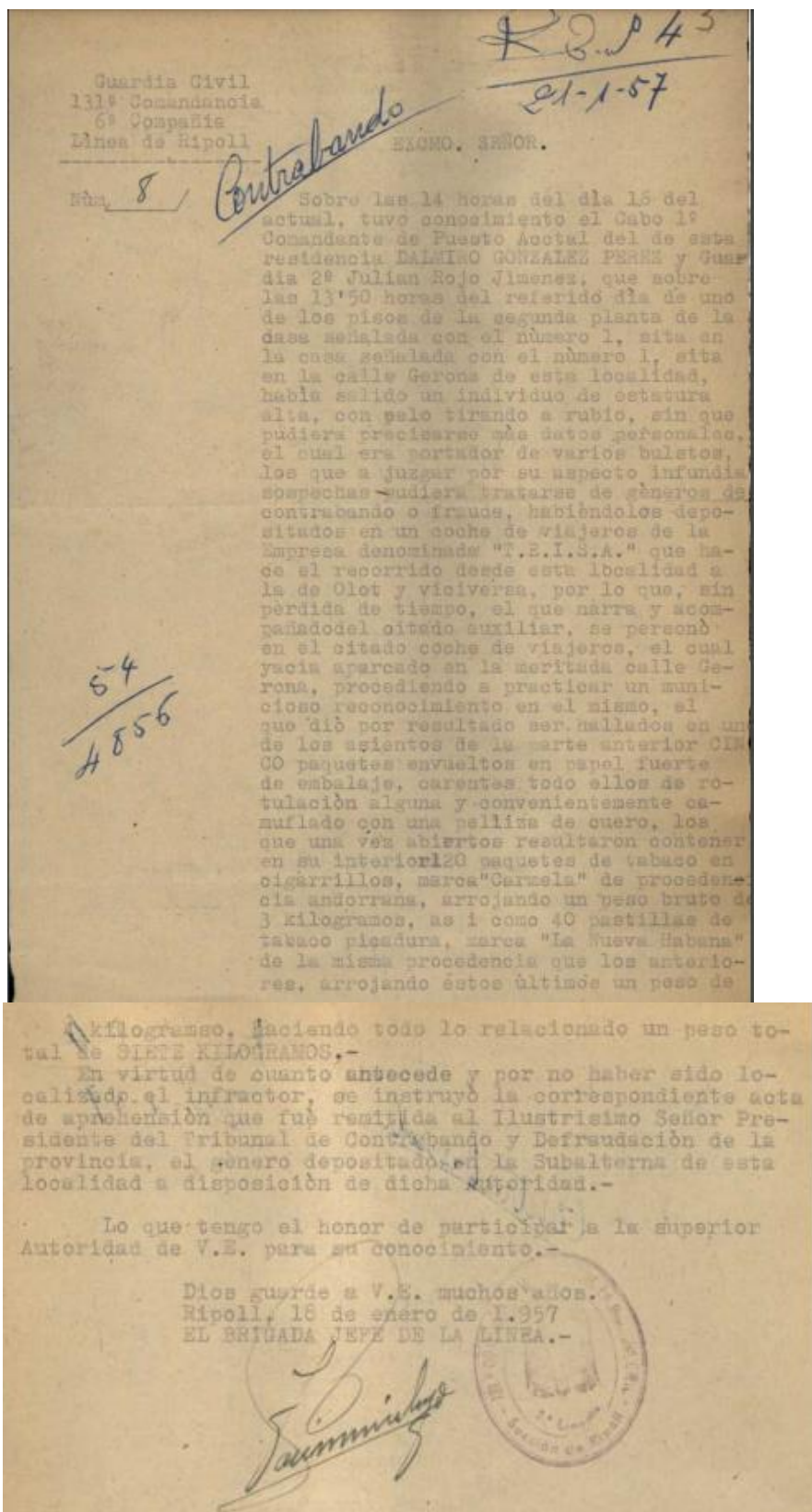
Contrabando

El 22 - Febro - 1957 se detiene
en Port-Bon un individuo que
dijo llamarse Jose Hernandez,
siendo portador de 45 kgs. de café
crudo de procedencia francesa y se
dio a la fuga.

(Ver Leg. 134 - Exped: 15.595)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 3

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgines 4 i 5

Contrabando 4

El 14- Enero-1957, por las Fuerzas de la Guardia Civil del Puerto de Isobol fue aprehendida cierta cantidad de contrabando procedente de Andorra. Jorras tarde detención de reos.

(Ver Leg. 135-Exped: 15.623)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 6

7

Contrabando

En Diciembre de 1956 le fue aprehendida a Jime Boadas Orri o Ripoll cierta cantidad de contrabando.

(Ver Leg. 134-Exped: 15.508)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 10

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

R. E. 22
16-1-57 Mod. B-207

GUARDIA CIVIL

1248 Comandancia
PUESTO DE PUIGCERDA. *Contrabando* Excmo. Señor:

Num. 14.

54
4856

En el día de ayer y por el cabo le de este puesto JOSE VIDAL MOREA y Gua. 2º EMILIO PEREZ PEREZ, que se hallaban prestando el servicio de escolta de trenes, en el nº 982, al efectuar un reconocimiento en las distintas unidades del mismo, entre las estaciones de esta residencia y Ribas de Preser, observaron detrás de una puerta del retrete del vagón de 2ª clase, se ocultaba un paquete envuelto en un pañuelo de los denominados "ropero", apreciando al tacto se trataba de café, el que dejaron en el mismo lugar, ejerciendo vigilancia discreta por si alguna persona lo recogía, cuyo paquete al no aproximarse persona alguna para recogerlo, ni de las gestiones practicadas por la pareja, se pudo venir en conocimiento a quien pudiera corresponder, fué intervenido momentos antes de finalizar el servicio en la estación de Ripoll, comprobando contenía lo paquetes de "café extra", sin torrefactar, con peso de 5 kilos de procedencia francesa, por lo que fué levantada acta para ser remitida al Ilmo Señor Delegado de Hacienda, presidente del tribunal provincial de contrabando y defraudación y el café aprehendido juntamente con copia del acta, entregado en la Aduana de esta vi

lla de Puigcerdá, a disposición de la Autoridad Administrativa antes expuesta.

Lo que tengo el honor de participar a la respetada y superior Autoridad de V. E. para su debido conocimiento.

Dios guarde a V. E. muchos años.
Puigcerdá 13 de enero de 1.957.
EL SARGENTO COLETA DEL PUESTO

M. S. S. S.

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgines 7 i 8

Contrabando 8

El 6 - Noviembre - 1956 le
fue aprehendido por Gva.
Civil de Soria de Ter, al venir
de los límites: José Serra
Bruzat, cierta cantidad
de material de contrabando.
(Ver fig. 42 - Exped. 3350)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 11

Contrabando 9

El 29 - Agosto - 1956
fue aprehendido en Soria de
Ter cierta cantidad de efectos
de contrabando.
(Ver fig. 132 - Exped. 15.311)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 12

11
Contrabando
En Enero de 1955 fue
intervenida cierta cantidad
de contrabandos a D. Victor
Gracia Jimenez, Consul
de Paraguay en Orléans
(Ver Leg. 119-Exp. 14.095)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 14

13
Contrabando
En Julio de 1954 se detiene
en Cervera de Ter Juan Ayats
Xargay por complicidad
en contrabando de mastic-
detar junto con Pedro Prats
Masferrer.
(Ver Leg. 116-Exp. 13.736)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 16

14

Contrabando de estupefacientes

En Abril de 1954 se detiene
en Beziers (Francia) un farmacéu-
tico acusado de contrabando de
estupefacientes.
(Ver Leg. 113 - Exped. 13.437)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 17

15

Contrabando

En Mayo de 1954
fue apresada una fan-
dria rápida denominada
"Rohilla" con cargamen-
to de tabaco de contraban-
do procedente de Tanger, san-
do multados sus ocupan-
tes. (Ver Leg. 113, Expd. 13.279)

54
4856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 18

Contrabando 17

Con Leg. 1º 3 - Exped: 12.206

Se da cuenta de un intento de
alijo por la Escala en Diciem-
bre de 1.952, el que resultó frus-
trado.

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 20

Contrabando 18

Drogas

54
4856

Remito a V. adjunta Nota
informativa a tráfico de estupe-
facientes, a fin de que a la vista
de la misma se sirva adoptar las
medidas de vigilancia que mi celo
le sugiera, por si se intentara
una importación clandestina de di-
cha mercancía por la frontera o
costas de esta Provincia.
Dios guarde a V. muchos años.
Gerona, 11 de Noviembre de 1953
EL COMENDADOR CIVIL

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 21

Contrabando 20
De estupefacientes,
aprehendidos e marcu-
lla y parte del cual ve-
nia destinado a España
en Nov. 1953
Ver Leg. 110- 9913.000

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 23

Contrabando 21
El 17 de Octubre de 1953 fue
descubierto un clijo en Calella
de Palafugell
(Ver Leg. 1 - Etyol: 78 correspondiente
a Francisco Barrera Planas y otros)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3),
pàgina 24

Contrabando 23

A mediados de Septiembre de 1953 fue descubierto y aprehendido un alijo en Torá de Mar y otro en Cabella de Palafuzell, lográndose detener a varios dirigentes y numeroso personal que intervinio en el transporte.

(Ver Leg. 109 - Exped. 12.908- y 12.909)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 26

Contrabando 25

En Julio de 1953 fue detenido por la Comandancia de la Gar. Civil de Torrella de Fluviá Patricio Nicolau Poch Maestro Nacional de clarnido por contrabando

(Ver Leg. 106 - Exped. 12.554)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 28

Contrabando 26
En Mayo de 1953 fue descubierto un alijo en la costa Brava
(Ver Ley 113 - Etpol: 13.451)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 29

Contrabando 38
GOBIERNO CIVIL DE LA PROVINCIA DE GERONA
En fecha 3- Enero - 1953 la Guardia Civil descubre importante alijo de tabaco americano y otras mercancías extranjeras en Calells de Palafrugell (Gerona)
(Ver Ley 103 - Etpol: 12.173)

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 40

GUARDIA CIVIL
24 Tercio (Fronteras)
124 Comandancia
3.ª Compañía

Entre bandos

R. B. 73
20-3-52 31
Excmo. Señor.

2.ª Sección
Número 38

54
41856

Por la patrulla móvil de esta Sección, compuesta del Cabo 1.º José Hernández Boyero y Guardia 2.º Juan García Minguez, que en el día de hoy, entre otras misiones del servicio tenían encomendada la de comprobar si al paso del tren viajero nº 1.914, que tiene su salida de esta población a las 6'15 horas al verificarlo por las estaciones de Caixàns Alp-Urtg pudieran ser embarcadas en el mismo mercancías de contrabando o defraudación, la pareja citada al apearse en la última de dichas estaciones, se apercibió de que bajo la plataforma de uno de los vagones, pendía un pequeño saco, y como esta observación fuese advertida en el mismo instante en que se disponía el tren a reanudar la marcha, prosiguieron viaje hasta la próxima e inmediata estación de La Molina, advirtiendo de esta anomalía al Jefe de la misma Sr. Pons, el que autorizó el rápido reconocimiento de dicha plataforma y extracción del citado bulto, lo que se verificó a presencia del mismo, del Jefe del tren Jeremías Casón y maquinista Sr. Noriega, haciéndolo con toda presteza y comprobando que dicho pequeño saco contenía café, y encontrando también sobre una tabla adosada a las vigas del chasis del vagón con todas las características o semejanza de un doble fondo, otra talega conteniendo igual clase de mercancía. Reconocida se comprobó que cada uno de dichos bultos contenía 6 y 5 Kgs. respectivamente de café grande marca "Cow-Boy" envasado en paquetes de 250 gramos manifestando los citados empleados del tren, desconocer que dicho género circulara dolosamente oculto, y qué persona pueda ser su

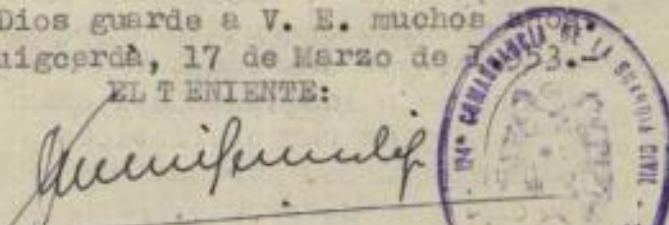
propietaria.

La citada intervenció, se realitzà con toda presteza, sin originar retraso a la marcha del tren, como lo evidencia el hecho de darle la salida al mismo a la hora oficial, como asimismo al circular por Tosas. Se consigna esta aclaración, porque privadamente el Oficial que suscribe ha podido informarse, que dicho tren llegó a Ripoll con algunos minutos de retraso, y cabe suponer con toda la lógica que esta circunstancia haya sido provocada maliciosamente con el fin de atribuirlo a la intervención de la fuerza para dar origen a queja de la Compañía, y dificultar esta clase de servicios, en lo que cabe pensar tengan participación en las referidas ocultaciones de géneros el propio personal ferroviario.

Se instruyó la correspondiente acta de aprehensión por la fuerza actuante, sin que depusiera en ella los empleados de servicio en el tren, para no entorpecerles su misión, firmando sólo un recibo en ruta, acreditativo de dicho hallazgo, y cuyo documento original ha sido remitido al Ilmo. Sr. Belegado de Hacienda de la Provincia, como hecho constitutivo de falta de defraudación, depositándose el café de referencia con copia del acta en la Aduana de esta villa a disposición de dicha Autoridad.

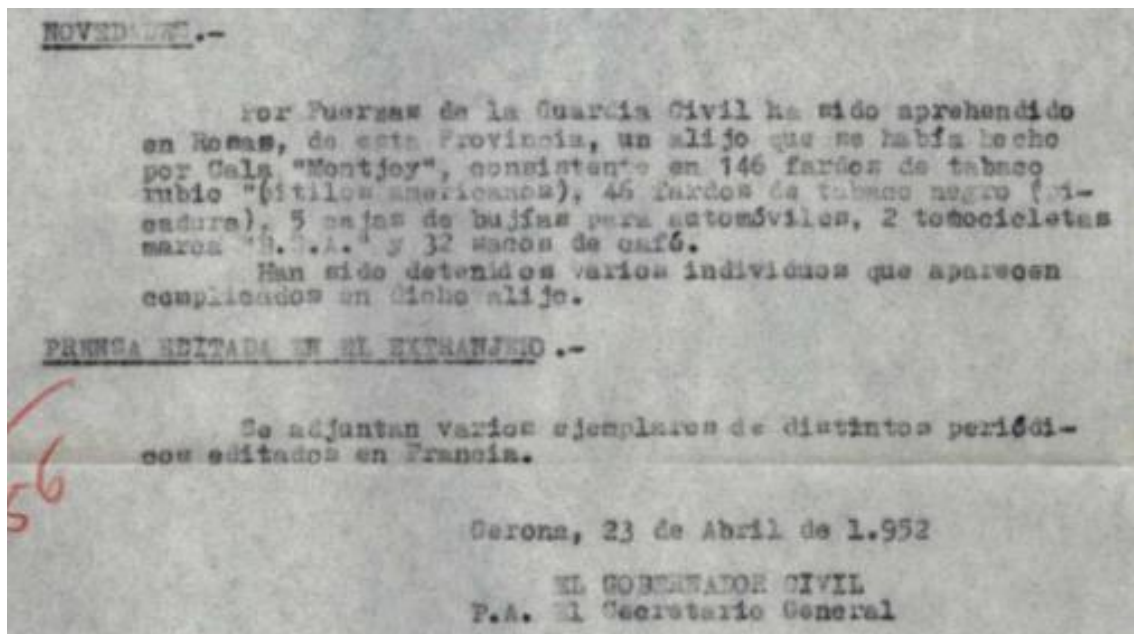
Lo que tengo el honor de participar a V. E. para su superior conocimiento:

Dios guarde a V. E. muchos años.
Puigcerdá, 17 de Marzo de 1853.
EL TENIENTE:

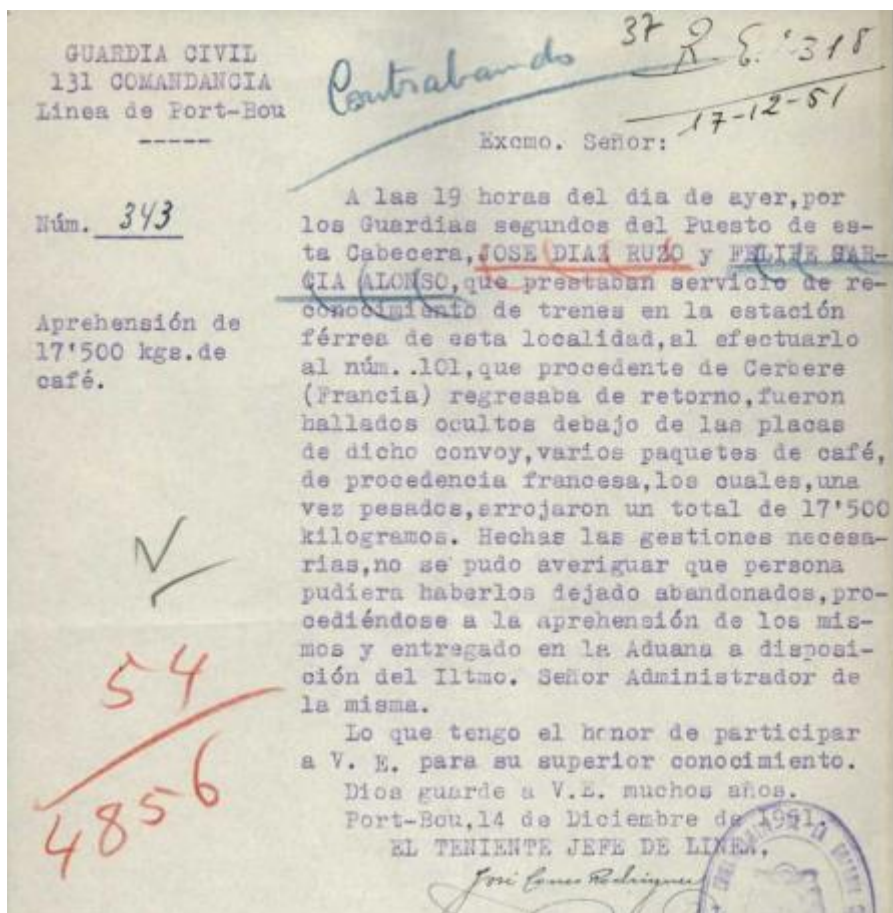

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 39

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 44

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 46

GUARDIA CIVIL FRONTERAS
124.º Comand.º - 1.º Comp.º
Puesto de Figueras

Contrabando

Excmo. Señor:

N.º 242

Al reconocer en el día de ayer los equipajes y mercancías de los viajeros del tren nº 1142, fué hallado por la fuerza de este Puesto en uno de los departamentos de un vagón de 3ª clase cuatro bultos conteniendo 52 litros de aceite en total, los que han sido aprehendidos y levantada el acta prevenida que ha sido remitida al Ilustrísimo Sr. Fiscal provincial de Tasas, quedando el aceite depositado en el Economato de esta Comandancia a disposición de dicha Autoridad de Tasas.

Lo que tengo el honor de participar a la respetable autoridad de V.E. para su superior conocimiento.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Figueras a 6 de diciembre de 1951.
El Sargento Comandante de Puesto.

Antonio Vitiello

54
4856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 47

GUARDIA CIVIL
131 COMANDANCIA
Línea de Port-Bou

R. D. 1.296

Contrabando

Excmo. Señor:

Núm. 320

Aprehesión de 11 kgs. de café y 1 de azúcar.

A las 16'20 horas del día de ayer, por los Guardias segundos del Puesto de esta Cabecera JOSE DIAZ RUZO y FELIPE GARCIA ALONSO, que se hallaban prestando servicio de reconocimiento de trenes en la estación férrea, al efectuarlo al tren número 104 que sale de esta estación, para Barcelona, a la hora arriba indicada, fueron hallados ocultos entre las tuberías de la calefacción del citado convoy, 11 kilogramos de café y 1 de azúcar, de procedencia francesa. Hechas las averiguaciones necesarias, no se pudo comprobar que persona los hubiera dejado abandonados, por lo que se procedió a su aprehensión y entrega en la Aduana de esta localidad a disposición del Ilmo. Sr. Administrador de la misma.

Lo que tengo el honor de participar a V. E. para su superior conocimiento.

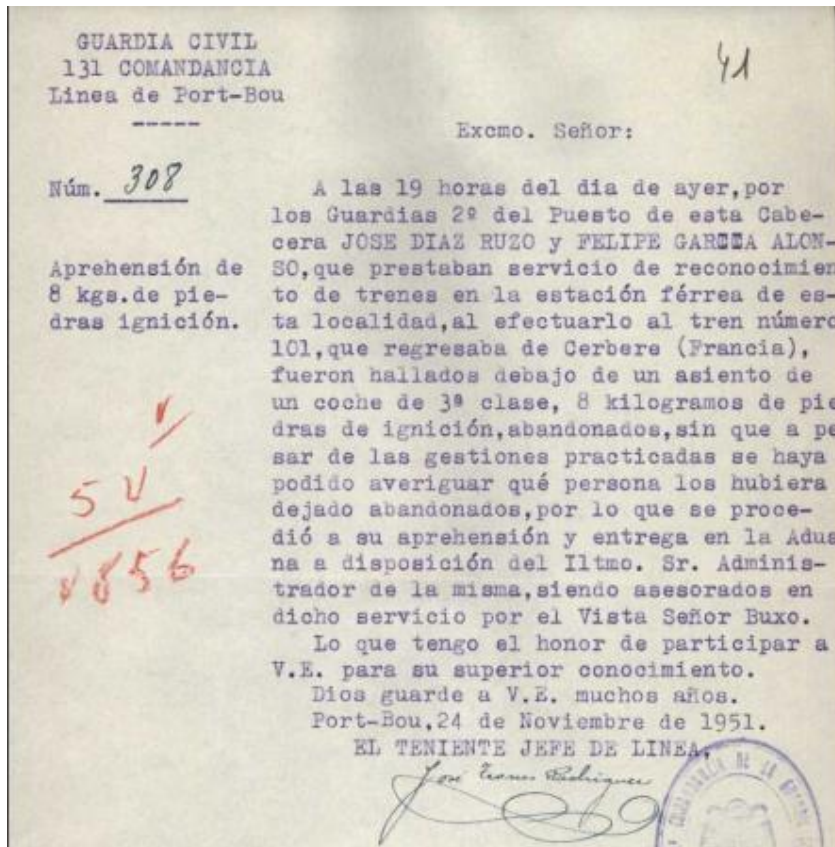
Dios guarde a V.E. muchos años.
Port-Bou, 3 de Diciembre de 1.951.
EL TENIENTE JEPE DE LINEA,

54
4856

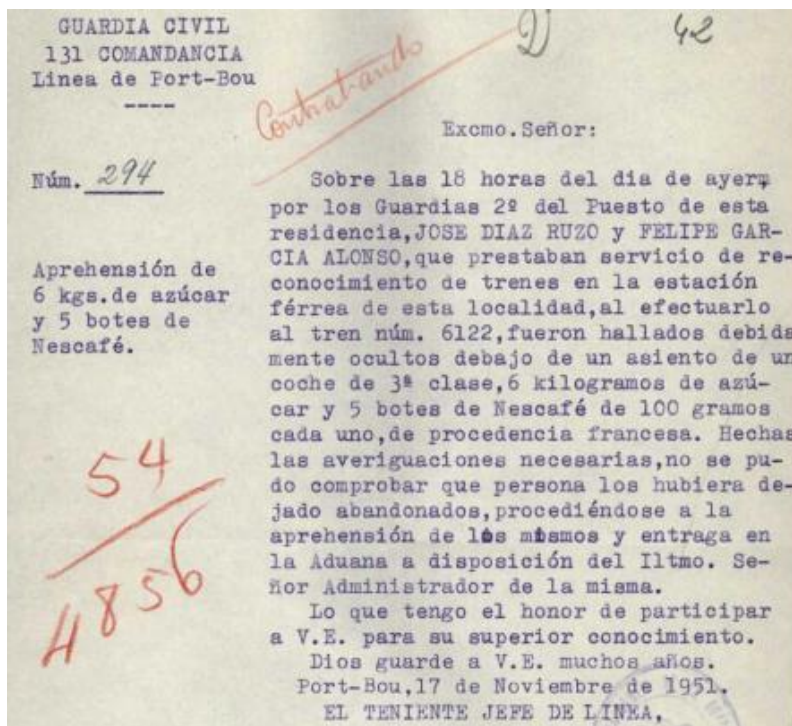
39

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 48

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 50

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 51

GUARDIA CIVIL
124ª COMANDANCIA
FRONTERAS
PUESTO DE LA BAJOL

43

Exlentísimo Señor:

Contrabando

NUMERO 106

54
4856

Por los Guardias 2º de este Puesto MODESTO ALONSO GELADO Y JUAN MERIDENO ROSA, que en el día de ayer prestaban servicio de vigilancia por la frontera de la demarcación de este Puesto, sería sobre las diecinueve horas del indicado día, cuando se dirigían por la senda que conduce de la Cellada Verde a Fla de la Pastera de este término Municipal hallaren abandonado a dos mertes de la línea fronteriza y entre unas malezas allí existentes un sace en forma de mechila, a pesar del reconocimiento hecho por aquel paraje por si se encontraba alguna persona escondida que fuera portadora del mismo, no dio resultado, apestándose en las inmediaciones dos horas por si se presentaba alguien a recogerlo, y al no hacerlo, acordaren conducir el sace a esta Casa-Quartel y reconocerlo a presencia del Comandante de Puesto que suscribe, resulte ser. 21 paquetes de azucar en pelve de un kilo cada uno Marca Sol, con un peso total de 21 kilos; 13 paquetes de azucar de certadillo de un kilo cada uno Marca Saint Louis, con un peso total de 13 kilos; 22 paquetes de café, de 250 gramos cada uno, con un peso total de 5 kilos y medio Marca La Tour.

Habiéndose instruido la correspondiente acta de aprehensión, para su remisión al Ilustrísimo Señor Delegado de Hacienda de la Provincia y la mercancía aprehendida con una copia de la misma fue entregada al Señor Administrador

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 52

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

GUARDIA CIVIL
171ª COMANDANCIA
PUERTO DE PORT-BOU
=====

EXCMO. SEÑOR.

POR LOS GUARDIAS 2º DE ESTE
PUERTO RAFAEL ALMEDA LUCENA Y FRANCISCO
LLORENS ROLAN, QUE EN EL DIA DE HOY -
PRESTABAN EL SERVICIO DE VIGILANCIA EN
LA ESTACION FERREA DE ESTA LOCALIDAD, AL
PROCEDER AL RECONOCIMIENTO DEL TREN DE-
NOMINADO PULLMAN, QUE TIENE SU SALIDA DE
ESTA POBLACION A LAS 12'10 HORAS, AL --
EFECTUARLO A UNO DE LOS COCHES DE TER-
CERA CLASE Y DEBAJO DEL ASIENTO DEL MIS-
MO FUERON HALLADAS OCHO BOLSAS DE 250 -
GRAMOS CADA UNA DE CAFÉ TOSTADO EN GRAN-
NO, CON UN PESO TOTAL DE 2 KILOGRAMOS, DE
PROCEDENCIA FRANCESA, SIN QUE APESAR DE
LAS GESTIONES PRACTICADAS APARECIERA -
PERSONA ALGUNA QUE ACREDITARA SU LEGAL
CIRCULACION ASI COMO SER EL DUEÑO DE -
LA MISMA, EN SU VISTA SE PROCEDIO A LA
APREHENSION Y ENTREGARLA EN LA ADUANA
A DISPOSICION DEL SR. ADMINISTRADOR DE
LA MISMA A LOS EFECTOS ADMINISTRATIVOS
QUE PROCEDAN, PREVIO ASESORAMIENTO DEL
VISTA DE SERVICIO Dº RAFAEL A. CAMPOS
LO QUE TENGO EL HONOR DE PARTICIPAR
A LA RESPETABLE AUTORIDAD DE V. E. PARA
SU DEBIDO CONOCIMIENTO.

Dios guarde a V. E. muchos años.
PORT-BOU 11 DE AGOSTO DE 1950
EL CABO 1º COMANDANTE DEL PUERTO.

NUMERO 490

54
4856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 55

Guardia Civil
131ª Comandancia
Puerto de Port-Bou
=====

EXCMO. SEÑOR.

3.8.50⁴⁶

Numero 476
Cuenta de una apre-
hension.

Sobre las 12 horas del día de ayer
y en ocacion de hallarse prestando el
servicio de vigilancia en la Estacion
Ferre de esta localidad el Guardia 2º
de este Puerto MARCOS GARCIA BLANCO, al
proceder al reconocimiento del tren de-
nominado PULLMAN, que tiene su salida
de esta poblacion a las 12'10 horas, fue
hallado en uno de los departamentos de
un coche de tercera clase y debajo del
asiento del mismo, un rollo de cable de
acero recubierto de caucho de un peso
de unos 10 Kilogramos, sin que ppáser
de las gestiones practicadas apareciera
persona alguna que acreditara su pro-
cedencia y legal circulacion, siendo en-
fregado en la Aduana de esta localidad
a disposicion del Sr. Administrador de
la misma a los efectos administrativos
que procedan, previo asesoramiento del
vista de servicio Sr. Lorenzo.

Lo que tengo el honor de participar
a la respetable Autoridad de V. E. para
su debido conocimiento.

Dios guarde a V. E. muchos años.
Port-Bou 31 de Julio de 1.950.
El Cabo 1º Comandante del Puerto.

54
4856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 56

Guardia Civil 2.ª V.ª Brigada
 131ª Comandancia de Excmo. Sr. D. D.º
 Línea de Puigcerdá 27.7.10 48

Num. 45

54
 4856

Sobre las 9 30 horas del día de la fecha y por los Guardias segundos del Puesto de esta Cabecera JOSE SANCHEZ RAMIREZ, FRANCISCO NUENO SANCHEZ y ANGEL HERNANDEZ MARTI, que se hallaban prestando el servicio fiscal en la Estacion Terrea de esta localidad, al verificar el reconocimiento de equipajes del tren numero 902 que sale de esta para Barcelona a la hora anteriormente indicada, fue hallado en uno de los coches de tercera clase una maleta y un saco pequeño, los que al ser reconocido resulto contener SESENTA kgs de Harina blanca en paquetes de Dos kg cada uno con la siguiente inscripción "Farine superieur Extre" de procedencia francesa.-

Practicadas las averiguaciones pertinentes para venir en conocimiento de quien o quienes pudieran ser los dueños de la misma, no dieron estas resultado alguno favorable.

En virtud de cuanto queda expuesto, se procedio a levantar la correspondiente acta que fue remitida al Ilmo. Sr. Delegado de Hacienda de esta provincia, quedando el genero depositado en la administracion de la Aduana de esta localidad y a disposicion de la superior autoridad que se cita.-

Yo que tengo el honor de participar a la respetada autoridad de V.E. para su superior conocimiento.-

ARCE

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 59

N.º 68 Excmº Señor:

A las 9 horas de hoy y por los Guardias 2ºs de este puesto FRANCISCO FERRO PICON y JUAN GENIS TUBERT, que prestaban servicio de su clase por el interior de la poblacion, al pasar por la calle La Junquera, procedieron al reconocimiento de equipajes en el coche de linea procedente de La Junquera, encontrando un bulto de aspecto sospechoso, el cual reconocido resultò contener 24 paquetes de café en grano, de procedencia francesa, de 250 gramos cada uno, y con peso total de 6 Kilogramos, sin que a pesar de los interrogatorios a que fueron sometidos los viajeros y demás personas allí presentes, no fuè posible encontrar al dueño de la expresada mercancía, alegando todos no pertenecer a ellos, sin duda con el fin de eludir la responsabilidad consiguiente.

En vista de lo expuesto y considerando el caso como constitutivo de infracción a la Ley de Contrabando y Defraudación, se procedió a instruir la correspondiente acta para su remisión al Ilmo. Señor Delegado de Hacienda de la Provincia, haciendo entrega en calidad de depósito del café aprehendido en la Aduana Nacional de La Junquera, a disposición de la antedicha Autoridad.

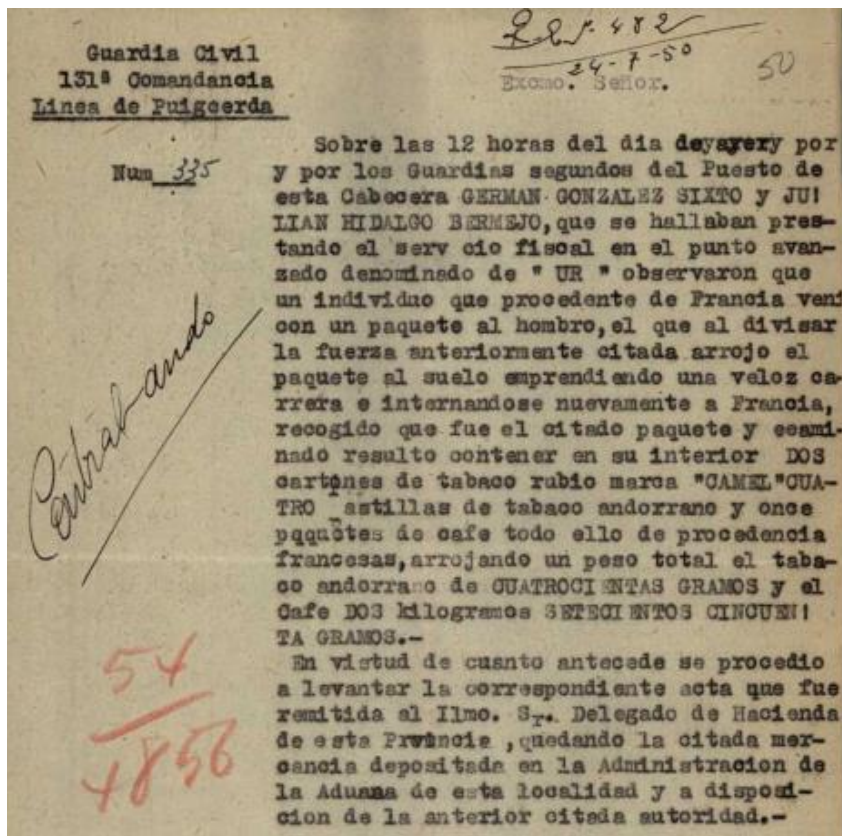
Aprensión de -
 -6-Kilos de café en grano, de procedencia francesa.

Contrabando

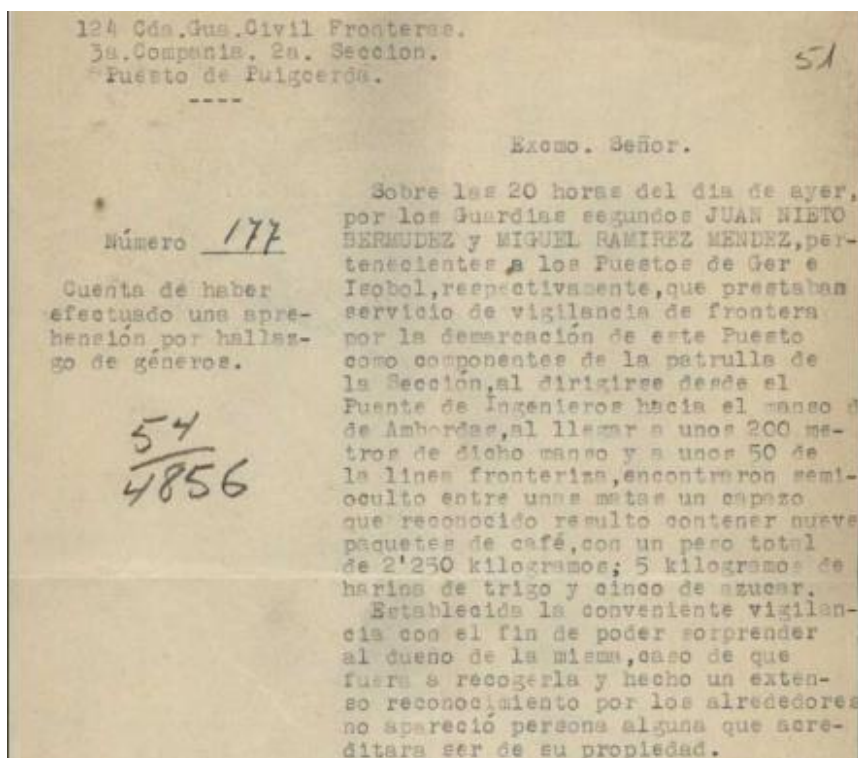
54
 4858

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 61

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 63

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 65

Guardia Civil
131ª Comandancia
Línea de Puigcerdá

Excmo. Señor.

Num 332

Contrabando
54
4856

Sobre las 9'30 horas del día de ayer y por los Guardias segundos del Puesto de esta Cebequera MANUEL PEREZ BOLLON, DAVID CASAMAYOR LOPEZ, ANGEL HERNANDEZ MARTI y BENIGNO L MORENO CERON, que se hallaban prestando el servicio fiscal en la estación ferrea de esta localidad y en ocasion de practicar el reconocimiento en el Tren rápido que tiene la salida de esta para Barcelona termino a las 9'30, fué hallado en uno de los vagones de tercera clase, una bolsa de tela conteniendo en su interior GATORCE paquetes de cafe en grano tostado, arrojando un peso total de TRES kilogramos QUINIENTOS gramos, de procedencia francesa.

Practicadas las gestiones pertinentes para venir en conocimiento de quien o quienes pudieran ser los dueños del mismo, no dieron resultado alguno favorable.-

En virtud de cuanto antecede se procedió a la aprehension de la citada mercancía y levantar la correspondiente acta que fue remitida al Ilmo. Sr. Delegado de Hacienda de esta Provincia, quedando el citado café depositado en la Administracion de la Aduana de esta localidad y a disposicion de la antesdicha superioro autoridad.-

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 67

Guardia Civil
131ª Comandancia
Línea de Puigcerdá

Excmo. Señor.

Num 396

Contrabando
54
4856

Sobre las 15 horas del día de ayer, y por los Guardias segundos del Puesto de esta Cebequera JUAN PUJERES BANDO y BENIGNO CERON, que se hallaban prestando el servicio fiscal en el punto avanzado denominado "La Cour de Carol" observaron de que un individuo y procedente de la nacion vecina de Francia, se dirigia con direccion a España y al divisar a la fuerza citada, comprendio veloz carrera internandose nuevamente en terreno frances, no sin antes arrojar al suelo un paquete que era portador y que le impedía correr deprisa, por consiguiente pereja al lugar en donde vitron habie arrojado el paquete y una vez examinado este, resultó contener en su interior TRES MIL DOS PAQUETES de cafe de procedencia francesa, de 250 gramos cada paquete arrojando un total de OCHO kilogramos.-

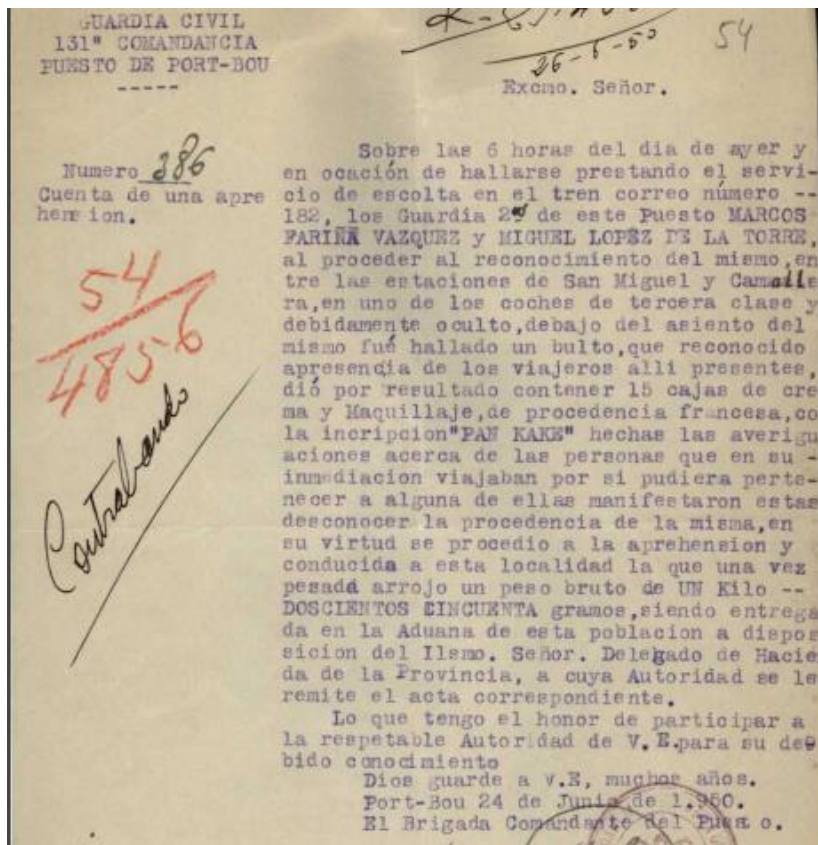
En virtud de cuanto antecede se levantara la correspondiente acta que fue remitida al Ilmo. Sr. Delegado de Hacienda de la Provincia, quedando el genero aprehendido depositado en la Administracion de Aduanas de esta localidad a disposicion de la antes dicha autoridad.-

Lo que tengo el honor de participar a la respetada autoridad de V.E. para su superior conocimiento.-

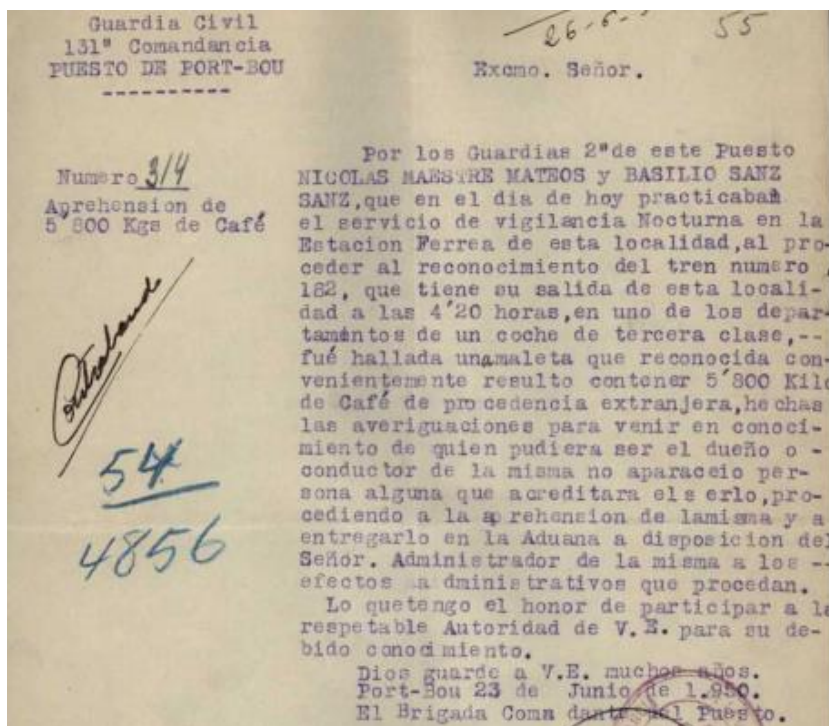
Dios guarde a V.E. muchos años.
Puigcerdá a 28 de Junio de 1950
El Teniente Jefe de Línea

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 69

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

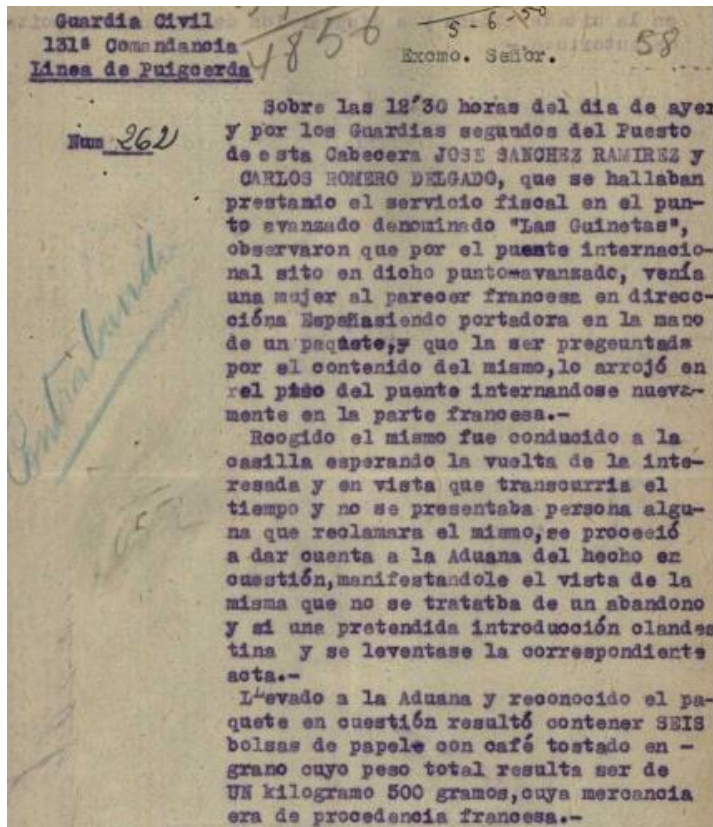

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 70

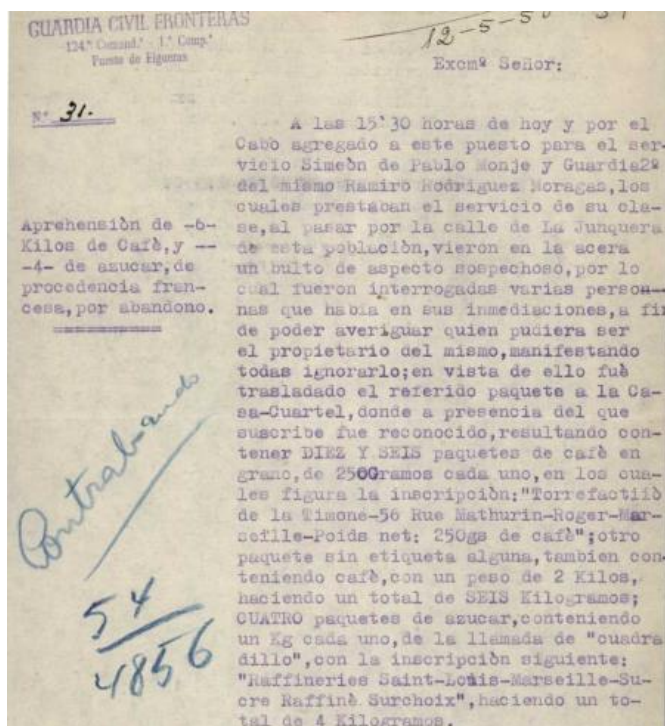

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 71

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 76

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 78

GUARDIA CIVIL
131ª Comandancia
LINEA DE PUIGCERDA

8-5-50 60

EXCMO. SEÑOR:

Núm. 211

Aprehensión de
8 Kilogramos de
café francés.-

Contrabando

54
4856

Sobre las 16,15 horas del día de ayer y por los Guardias 2os. del Puesto de esta Cabecera JOSE GONZALEZ NIETO y VIDAL RODRIGUEZ PANIAGUA, que se hallaban prestando el servicio de escolta en el tren correo núm. 982, al verificar el reconocimiento del mismo, fué hallado en un vagón de tercera clase DOS paquetes que contenían en su interior CAFÉ, sin que a pesar de las gestiones practicadas para venir en conocimiento de quien o quienes pudieran ser los dueños de los mismos, no dieron resultado favorable alguno.

En virtud de cuanto antecede se procedió a la aprehensión de los mismos los que una vez contados dieron un total de TREINTA Y DOS paquetes de CAFÉ de procedencia francesa, con un peso de 250 gramos cada uno, arrojando un total de OCHO kilogramos del citado artículo; llevando dieciséis de ellos en su envoltorio la siguiente inscripción "REMO PERPIGNAN" y los otros dieciséis la de "MAURICE TOULON".

Procediéndose a levantar la correspondiente acta que fué remitida al Ilustrísimo Señor Delegado de Hacienda de la Provincia, quedando la citada mercancía depositada en la Administración de la Aduana de esta localidad a disposición de la antedicha Autoridad.

Lo que tengo el honor de participar a la respetada y superior Autoridad de V.E. para su debido conocimiento

Dios-----

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 80

Guardia Civil
131ª Comandancia
Línea de Puigcerda

Excm. Señor.

Núm. 200

Contrabando

54
4856

Sobre las 9as 45 horas del día de ayer y por los Guardias segundos del Puesto de esta Cabecera JOSE ZAFRA ATIENZA y VIDAL RODRIGUEZ PANIAGUA, que se hallaban prestando el servicio de escolta en el tren rápido núm 902 al verificar el reconocimiento del mismo, fue hallado en un vagón de los de 3ª Clase dos paquetes conteniendo en su interior café, sin que a pesar de las gestiones practicadas para venir en conocimiento de quien o quienes pudieran ser los dueños de los mismos no dieron resultado favorable alguno.

En virtud de cuanto antecede se procedió a la aprehensión del mismo los que una vez contados dieron un total de 40 paquetes de café de procedencia francesa de 250 gramos cada uno, arrojando un peso total de 10 kilogramos del citado artículo, llevando cada paquete en su envoltorio la siguiente inscripción "Saint Louis, Perpignan, Fods-Net 250 Grames."

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 82

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

GUARDIA CIVIL
124ª Comandancia Fronteras
3ª Compañía 2ª Sección
PUESTO DE VILALLOVENT

62

EXCMO SEÑOR

Número 16

Cuenta de la aprehensión de 11 Kgs. de café sin rec de procedencia francesa.

54
4856

Sobre las 9,30 horas de hoy, al llegar la pareja compuesta por el Cabo 1º Julián García Palacios y Gua. 2º José Calvo Prieto, de servicio a la estación de Caixens, al efectuar un reconocimiento en sus alrededores, encontraron junto a la pared del retrete en su parte posterior, dos bultos embalsados con papel y cuerdas conteniendo café; alegando los concurrentes en la misma ignorar quien fuera el dueño, y sin que por nadie fuera recogidos una vez pasado el tren rápido. Examinados contenían 44 paquetes de 250 gramos de peso neto cada uno, de los cuales, 42 de ellos llevaban la inscripción "CAFÉ SAINT-LOUIS-FERPIGNAN" y los otros dos, CAFES FRUITET-FERPIGNAN.

Considerando la mercancía introducida fraudulentamente de Francia, se procedió a su incautación y a entregarla en la Aduana de Puigcerdá, remitiendo el acta instruida a tal efecto al Ilmo. Sr. Delegado de Hacienda de la provincia y copia de la misma, al Ilmo. Sr. Fiscal provincial de Tarrasa.

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (2/3), pàgina 84

Guardia Civil
131ª Comandancia
Puesto de Port-Bou

13-3-50 67

EXCMO. SEÑOR.

Número 135
Cuenta aprehension de
20 Encendedores.

Contrabando

Sobre las 19'30 horas del día de ayer, al proceder al reconocimiento del tren PULLMAN, procedente de Cerbere, por el Cabo 1º NAZARIO MARTIN GOMEZ y Guardia 2º JOSE PERLES VIVES, fueron hallados en un departamento de segunda clase y debajo del asiento del mismo 20 encendedores de los llamados de Petaca, color dorado, hechas las oportunas gestiones para venir en conocimiento de quien pudiera ser el dueño de los mismos, no apareció persona alguna que acreditara el serlo, en su virtud se procedió a la aprehension de ellos y entregarlos en la Aduana Principal de esta localidad, a disposición del Señor Administrador de la misma a los efectos administrativos que procedan, previo asesoramiento del vista de servicio.

Lo que tengo el honor de participar a la respetable Autoridad de V. E. para su debido conocimiento.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Port-Bou 10 de Marzo de 1.950.
El Brigada Comandante del Puesto.

54

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 9

Guardia Civil
131ª Comandancia
Línea de Puigcerdá

Excmo. Señor. 70

Num 91

Contrabando

54
1856

Sobre las 19 horas del día 3 de los corrientes, y por los Guardias segundos del Puesto de esta Cabecera LUIS MARTIN SAINTEMARIA y DAVID HENAREJOS SANCHEZ, que prestaban servicio fiscal en la estación férrea de esta localidad, al efectuar el recorrido por el muelle de pequeña velocidad, observaron que entre unos troncos de arboles existentes en la salida del muelle anteriormente citado, había un bulto que reconocido resultó ser un saco conteniendo en su interior y envueltos en papel fuerte cuatro paquetes que abie-
tos contenian en su totalidad DOSCIENTAS pastillas de tabaco andorrano, llevando en la funda la siguiente inscripción "Gran fabrica de Tabacos-Casa fundada en 1.880-Hijos de Julian Reig" arrojando un total de VEINTE kilogramos .-

Practicadas gestiones para venir en conocimiento de quien o quienes pudieran ser los dueños del mismo, no dieron resultado alguno favorable.

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 12

GUARDIA CIVIL
131ª COMANDANCIA
PUERTO DE PORT-BOU

28-7-49 78
EXCMO. SEÑOR.

NÚMERO 721

CUENTA DE UNA APREHENSION.

Contrabando

54
1856

POR LOS GUARDIAS 2º DE ESTE PUESTO JOSÉ PERE S VIVES Y MARIANO ALONSO ASENSIO QUE EN EL DIA DE AYER PRESTABAN EL SERVICIO DE VIGILANCIA EN LA ESTACION FERREA, SOBRE LAS 13'35 HORAS, AL PROCEDER AL RECONOCIMIENTO DEL TREN NÚMERO 6.104, FUE HALLADO DEBAJO DE UN ASIENTO DEL MISMO UN MAQUETE ENVUELTO EN PAPEL DE PERIBOICOS, EL QUE RECONOCIDO BIEN POR RESULTADO CONTENER CUATRO ENCENDIDORES MARCA FEUBOR, FORMA DE PETACA COLOR OBRADO, Y OCHO JUEGOS DE PEINES, CON UN TOTAL DE CUARENTA, CON UN PESO APROXIMADO DE 580 GRAMOS, SIN QUE PESAR DE LAS GESTIONES PRACTICADAS POR LA FUERZA HALLADORA APARECIERA PERSONA ALGUNA QUE ACREDITARA SU PROCEDENCIA Y SU CIRCULACION, SIENDO LOS MISMOS DE PROCEDENCIA FRANCESA, EN ISTA DE LO EXPUESTO SE PROCEDE A LA APREHENSION Y ENTREGARLOS EN LA ABUANA DE ESTA LOCALIDAD A DISPOSICION DEL ILSMO. SR. ADMINISTRADOR DE LA MISMA A LOS EFECTOS ADMINISTRATIVOS QUE PROCEDAN.

Lo que tengo el honor de participar a la respetable autoridad de V. E. para su debido conocimiento.

Dios guarde a V.E. muchos años.
PORT-BOU 27 DE SEPTIEMBRE DE 1.949.
EL BRIGADA COMANDANTE DE PUESTO.
Zuri Maldonado

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 20

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Guardia Civil
131ª Comandancia
Línea de Puigcerdá

15-9-41
Excmo. Señor.

Num 62

Contrabando

Sobre las 22'45 horas del día de ayer y por los Guardias segundos del Puesto de esta Cabecera FRANCISCO CALVA SANCHEZ y JUAN POZO RE ONDO, que se hallaban prestando el servicio de vigilancia de extramuros y población, al llegar a la Plaza de Barcelona, sita en la parte norte de la misma, observaron que dos menores de unos 15 a 16 años de edad, eran portadores de un paquete cada uno, los que al advertir la presencia de la fuerza, los arrojaron al suelo y emprendieron veloz carrera, los cuales no pudieron ser alcanzados ni reconocidos por la anteriormente citada pareja.

Reconocidos los paquetes en cuestión resulto contener en ellos, DOS EEONZAS, DIEZ juegos de peines de Plexiglas, de cinco unidades cada juego, haciendo un total de CINCUENTA paines y DIEZ Y NUEVE, mecheros corrientes de diferentes clases, todo ello de procedencia francesa.

54
4856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 21

124 Cia. Gua. Civil Fronteras.
3a. Compañía. 2a. Sección.
Destacamento Rigolisa.
(Puigcerdá).

98
Excmo. Señor.

Número 65

Cuenta de la aprehensión de rubis, esmeraldas y chatons, con un peso en bruto de 16'500 kilos.

Contrabando

Sobre las 22 horas del día de ayer, por el Guardia 2º de este destacamento Valentin Vadillo Peña y soldado del XXXIII Batallón de Montaña, 2a. Compañía destacada en Puigcerdá, Manuel Gil Andreu, que prestaban servicio de vigilancia de frontera, en las inmediaciones de la línea del ferrocarril de Puigcerdá a la Tour de Carol (Francia), junto a la línea fronteriza, observaron a cierta distancia a un individuo que por entre los matorrales se internaba en España, saliéndole la pareja al encuentro, al mismo tiempo que dicho individuo, apercibido de su presencia, abandonó un paquete de que era portador y emprendió precipitada fuga, dándole el "Alto a la Guardia Civil" sin que por ello se parase ni fuese posible darle alcance, debido a la oscuridad de la noche, y a la gran cantidad de arbolado que existe y a la proximidad de la línea fronteriza, lo que le permitió internarse seguidamente a la vecina nación.

Recogido el paquete de referencia y trasladado al destacamento, reconocido ante el Cabo lo. que suscribe, resultó contener, diez paquetes con sobres y en su interior rubis, esmeraldas y chatons de diferentes números, empleados para la fabricación de bisutería, con un peso bruto total de 16'500 kilogramos.

54
4856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 50

GUARDIA CIVIL
131ª COMANDANCIA
PUERTO DE PORT-BOU
=====

EXCMO. SEÑOR.

NÚMERO 58

Contrabando

POR LOS GUARDIAS 29 DE ESTE PUESTO JOSE PERLES VIVES Y BERNARDO ANTON SOPEÑA, QUE PRESTABAN EL SERVICIO EN LA ESTACIÓN FERREA DE ESTA LOCALIDAD, Y AL PROCEDER AL RECONOCIMIENTO DEL TREN NÚM 1.104, QUE REGRESABA DE LA VECINA NACIÓN FRANCESA, Y QUE TIENE SU SALIDA DE ESTA A LAS 15.40 HORAS, Y SOBRE LAS 14 HORAS DEL DIA DE AYER, FUE HALLADO ABANDONADO DEBAJO DE UNO DE LOS ASIENTOS DE UN COCHE DE TERCERA CLASE UN PAQUETE ENVUELTO EN PAPEL DE ENBALAJE, EL QUE RECONOCIDO DIÓ POR RESULTADO CONTENER 28 JUEGOS DE PEINES HACIENDO UN TOTAL DE 140 PEINES CON UN PESO DE DOS KILOS CIN GRAMOS SIN QUE APESAR DE LAS GESTIONES PRACTICADAS APARECIERA DUEÑO ALGUNO QUE ACREDITARA SU LEGAL CIRCULACIÓN.

EN VISTA DE LO EXPUESTO SE PROCEDIÓ A LA APREHENSION DE LOS MISMOS Y ENTREGARLOS EN LA ADUANA DE ESTA RESIDENCIA A DISPOSICION DEL ILSMO. SR. ADMINISTRADOR DE LA MISMA A LOS EFECTOS ADMINISTRATIVOS QUE PROCEDAN

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 52

GUARDIA CIVIL
131ª COMANDANCIA
PUERTO DE PORT-BOU
=====

EXCMO. SEÑOR. 100

NÚMERO 46

Contrabando

A LAS 11.00 HORAS DEL DIA DE AYER Y A LA LLEGADA DEL TREN FRANCÉS, AL PROCEDER AL RECONOCIMIENTO DEL MISMO POR EL CABO 1º NAZARIO MARTIN GOMEZ Y GUARDIA 29 ANTONIO BEADES FARINAS, PERTENECIENTES A ESTE PUESTO, FUE HALLADO UN PAQUETE ENVUELTO EN PAPEL DE ENBALAJE EL QUE RECONOCIDO CONVENIENTEMENTE DIÓ POR RESULTADO CONTENER UN KILO DE PIMIENTA, SIN QUE APESAR DE LAS GESTIONES PRACTICADAS APARECIERA DUEÑO ALGUNO QUE ACREDITARA SU LEGAL CIRCULACIÓN Y PROCEDENCIA.

EN VISTA DE LO EXPUESTO SE PROCEDIÓ A LA APREHENSION DE LA MISMA Y ENTREGA LA EN LA ADUANA DE ESTA LOCALIDAD A DISPOSICION DEL ILSMO. SR. ADMINISTRADOR DE LA MISMA A LOS EFECTOS ADMINISTRATIVOS QUE PROCEDAN.

LO QUE TENGO EL HONOR DE PARTICIPAR A LA RESPETABLE AUTORIDAD DE V. E. PARA SU DEBIDO CONDIMIENTO.

DIOS GUARDE A V. E. MUCHOS AÑOS.
PORT-BOU 28 DE ENERO DE 1949.
EL BRIGADA COMANDANTE DEL PUESTO.

54
1856

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 53

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

GUARDIA CIVIL
13^{IA} COMANDANCIA
PUERTO DE PORT-BOU
=====

EXCMO. SEÑOR. 101

NÚMERO 24

Por los Guardias 2º de este Puerto, José Perles Vives y Antonio Gonzales Rodríguez que prestaban el servicio en la Estación Ferrea de esta localidad, y al proceder al reconocimiento del tren número 1.104, que tiene su salida de esta a las 15.40 horas ha sido hallado un paquete envuelto en papel de embalaje, el cual habiendo sido abierto a presencia del Vista de Servicio, Señor Mariano, dió por resultado contener 350 gramos de peines de pasta sin que apesar de las gestiones practicadas apareciera dueño alguno que acreditara su legal circulación.

EN VISTA DE LO EXPUESTO SE PROCEDIÓ A LA APREHENSION DE LOS MISMOS Y ENTREGARLOS EN LA ADUANA A DISPOSICIÓN DEL ILMO. SEÑOR ADMINISTRADOR DE LA MISMA A LOS EFECTOS ADMINISTRATIVOS QUE PROCEDAN.

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 54

GUARDIA CIVIL
13^{IA} COMANDANCIA
PUERTO DE PORT-BOU
=====

EXCMO. SEÑOR.

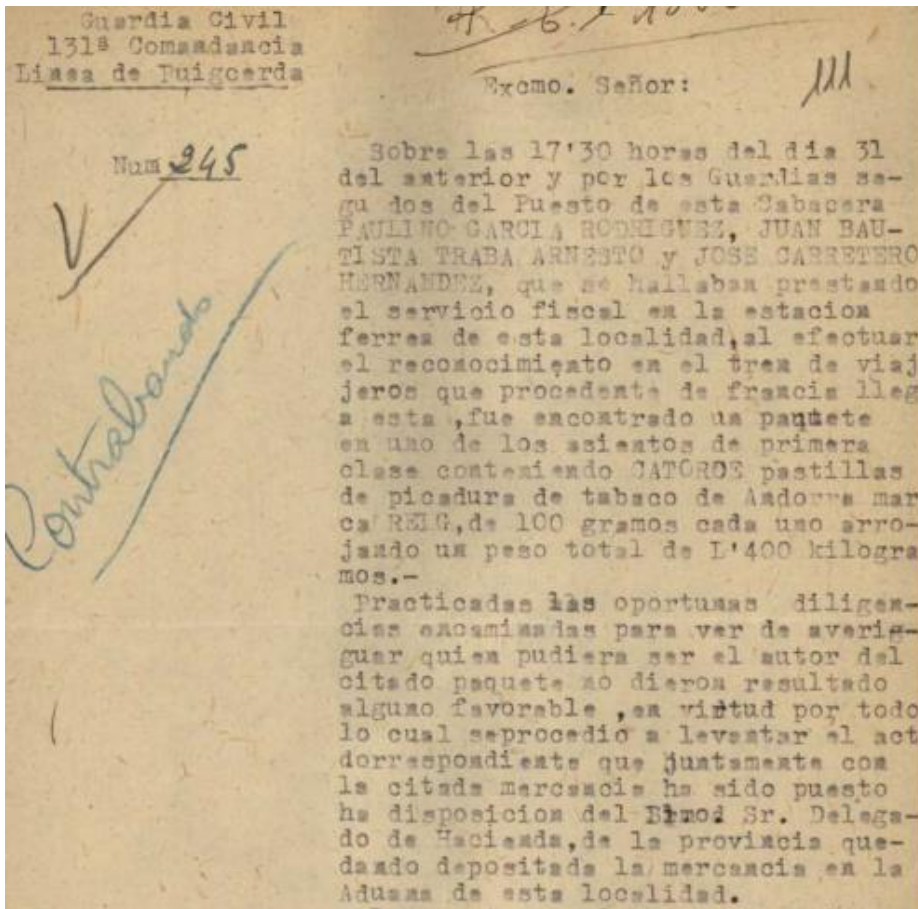
NÚMERO 103

AL PROCEDER AL RECONOCIMIENTO DEL TREN FRANCES QUE TIENE SU LLEGADA A ESTA LOCALIDAD A LAS 10.55 HORAS, DEL DIA DE HOY, Y POR LOS GUARDIAS 2º DE ESTE PUESTO, QUE PRESTABAN EL SERVICIO EN LA ESTACIÓN FERREA A JOSÉ PERLES VIVES Y JOSÉ EVARISTO VILLA EN UNO DE LOS DEPARTAMENTOS DE LOS MISMOS CUENTA DE LA APREHENSION DE UN COCHE DE TERCERA CLASE FUE HALLADO UN PAQUETE ENVUELTO EN PAPEL DE PERIODICOS QUE RECONOCIDO ANTE EL VISTA DE SERVICIO SEÑOR MARIANO, DIÓ POR RESULTADO CONTENER 25 PEINES DE PASTA CON UN PESO DE 0.400 GRAMOS, SIN QUE APESAR DE LAS GESTIONES PRACTICADAS APARECIERA DUEÑO ALGUNO QUE ACREDITARA SU LEGAL PROCEDENCIA Y CIRCULACION, EN VISTA DE LO EXPUESTO SE PROCEDIÓ A LA APREHENSION DE LOS MISMOS Y DEPOSITARLOS EN LA ADUANA A DISPOSICIÓN DEL ILMO. SR. ADMINISTRADOR DE LA MISMA A LOS EFECTOS ADMINISTRATIVOS QUE PROCEDAN.

LO QUE TENGO EL HONOR DE PARTICIPAR A LA RESPETABLE AUTORIDAD DE V. E. PARA SU DEBIDO CONOCIMIENTO.

Contrabando
54

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 56

Arxiu històric Girona, Expedient d'investigació de les activitats de: Contraban (3/3), pàgina 69

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Nº orden	Nº Expte. Fiscalia	INTERESADO	DOMICILIO	ARTÍCULO	CANTIDAD	DEPÓSITO	OBSERVACIONS
9.896	12.814	desconocido		aceite oliva	28 K.	Deleg. Local. Figueras	De. Vallès
9.897	12.804	Juan Enrique Murquiollo	Sta. Coloma v.	gordalinos	40 K.	" " Sta. Coloma	a reconvenció
				caño	2	" " Figueras	De. Vallès
9.898	12.939	desconocido		aceite oliva	91 K.	" " Figueras	De. Vallès
9.899	12.825	Pedro Espluga Pineda	Vilatorrada	pan blanco 1º y 2º	98 K.	" " Vilatorrada	Vendible
				" " 3º	62 "	" " Figueras	De. Vallès
9.900	12.680	desconocido		aceite	88 K.	" " Figueras	De. Vallès
9.901	12.718	Pedro Martí Añeta	La Bisbal	aceite oliva	25 K.	" " San Jordi	" "
				gordalinos	1	" " Figueras	Vendible
9.902	12.730	Juan Salas Sala	Figueras	pan blanco	10 K.	" " Figueras	Vendible
				" "	2.970 K.	" " Figueras	" "
9.903	12.780	Maria Remed Guill	"	cafe	6 K.	Deleg. Local de Sta.	a reconvenció
9.904	12.786	Maria Trijosa Martí	Bañols	alubias	38 "	" Local. Port. Bosa	a reconvenció
9.905	12.787	desconocido		pan blanco	19 K.	" " Santa Selva	Vendible
9.906	12.799	Genaro Gaudera Quinte	Puerto de la Selva	cañeros	3	" " Figueras	De. Vallès
9.907	12.817	Juanes de parrell Jordà	S. Clemente Sabadell	aceite oliva	99 K.	" " Vilatorrada	a reconvenció
9.908	12.825	Pedro Espluga Pineda	Vilatorrada	harina trigo 70%	150 K.	" " Vilatorrada	a reconvenció
9.909	12.867	desconocido		caño	26 K.	" " Vilatorrada	a reconvenció
				caño	1	" " Vilatorrada	" "
9.910	12.866	José Casademont Vila	Barcelona	caño	20 K.	" " Vilatorrada	Vendible
				caño	6 "	" " Figueras	De. Vallès
9.911	12.882	Juan Olivera Casademont	Figueras	aceite oliva	75 K.	" " Figueras	De. Vallès

Arxiu històric Girona, Expedient de registre d'activitats de: Estraperlo (1/2). Pàgina 12

NÚM. EXPEDIENTE	NOMBRES	POBLACION	SANCIONES			OBSERVACIONES
			Incautación	Multa	Cierre inhab.	
15798-0680351	Pedro Pídon Coll	Torroella de Montgrí		1.000		Nº entrega cupo foroso
17096-0760551	Poncio Cornell Vila	Pelan Sator		1.000		id.
16062-252110	Ana Basíl Oliveras	Tiguera	si	1.000		Venta carne a P/a:
10885-0550888	Jacinto Ramio Xargay	Bekolas		10.000		Traf. cland. ganado
16262-112120	Miguel Disper Jofre	San Felín Guixols	si	1.000		id ext. interv.
	Angela Lloveras Roig	id.		1.000		id. id.
	Diego Torrent Costa	id.				
	Eduardo Gascons Lloveras	id.				
16271-121120	Baudilio Bassas Cals	La Bisbal		1.000		Traf. ilic. aceitunas
	Raimundo Gou Irla	id.		1.000		id.
	Luis Plaça Busquets	id.		1.000		id.
17393-0130751	Salvador Pascual Casabús	Ordís	si	2.000		id. aceite
	Dolores Gimbernar Pujol	id.		1.000		id. id.
	Baudilio Padual Pages	id.		1.000		id. id.
17396-060751	Jose Ventura Estragó	Gerona	si	1.000		Ocultación carne
11257-012128	Jacinto Ramid Xargay	Candó	si	3.000		Transp. cland. ganado
	Pedro Comas Ramid	S. Miguel Campmajor		1.000		id.
	Conrado Rustullet Congost	Bañolas		1.000		id.
16914-0440451	Francisco Ferrer Reixach	San Gregorio	si	1.000		Traf. ileg. cerdos
17126-1060551	Marco Corominas Molla	Las Planas		1.000		id. ganado.
17507-1270751	Francisco Argeles Frigola	Sarria Ter		1.000		Irreg. carniceria
11601-111029	Jesus Boner Marques	Torroella Montgrí	si	1.000		No entrega cupo foroso
15706-226100	José Ventura Gandom	Pals		4.400		id.
10613-013069	Concepción Serra Pujolar	Ripoll	si	1.000		Irreg. establec. tejidos.

Hoja 4

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

Nº orden	Nº Exped. Fiscalia	INTERESADO	DOMICILIO	ARTICULO	CANTIDAD	DEPOSITO	OBSERVACIONES
10-013	13-282	Yusa Salvador Chualpura	La Ribera	harina, aceite, azúcar, arroz, pasta, aceite	14 libras 5.800 gr.	Local. La Ribera	a varios manuscritos
10-014	13-286	Francisco Roseta Calle	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	298 gr.	San J. de Casanova	al E.C.G.P.
10-015	13-287	Concepción Roseta Calle	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	118 gr.	Local. La Ribera	a varios manuscritos
10-016	13-288	Yusa Chualpura	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	250 gr.	San J. de Casanova	al E.C.G.P.
10-017	13-289	Francisco Roseta Calle	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	15 gr.	San J. de Casanova	a varios manuscritos
10-018	13-290	"	"	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	15 gr.	San J. de Casanova	"
10-019	13-291	"	"	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	55 gr.	San J. de Casanova	"
10-020	13-292	"	"	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	2 gr.	San J. de Casanova	"
10-021	13-293	"	"	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	17 gr.	San J. de Casanova	al E.C.G.P.
10-022	13-294	Francisco Roseta Calle	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	5.11 gr.	San J. de Casanova	"
10-023	13-295	Francisco Roseta Calle	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	6 gr.	San J. de Casanova	al E.C.G.P.
10-024	13-296	Francisco Roseta Calle	San Juan de Casanova - 257	pan, azúcar, pasta, aceite, arroz	99 gr.	Local. La Ribera	a varios manuscritos

Arxiu històric Girona, Expedient de registre d'activitats de: Estraperlo (1/2). Pàgina 14

Nº orden	Nº Exp. Fiscalia	INTERESADO	DOMICILIO	ARTICULO	CANTIDAD	DEPOSITO	OBSERVACIONES
9772	11.994	Romilio Estraperlo Siforra	Salvador el Pastor, 5	100 lites de sucre	1	Deposital - Sal	Carallut
9773	12.000	Leopoldo Guixé Carallut	Guillem	300 lites de sucre	1	Guillem	
9774	12.069	Olivera de Guixé Carallut	Guillem	6 lites	6 lites	au seu domicili	Guillem
9775	12.069	Guillem de Guixé Carallut	Guillem	25 lites	25 lites	au seu domicili	Guillem
9776	11.312	Trancho Borda de Guixé	Guillem	30 lites	30 lites	au seu domicili	Guillem
9777	11.998	Antoni Carallut de Guixé	Guillem	50 lites	50 lites	au seu domicili	Guillem
9778	11.890	Sebastià de Guixé	Guillem	1 lita	1 lita	au seu domicili	Guillem
9779	11.992	Jaume de Guixé	Guillem	2 lites	2 lites	au seu domicili	Guillem
9780	11.995	Trancho de Guixé	Guillem	10 lites	10 lites	au seu domicili	Guillem
9781	10.854	Jaume de Guixé	Guillem	31 lites	31 lites	au seu domicili	Guillem
9782	12.009	Jaume de Guixé	Guillem	13 lites	13 lites	au seu domicili	Guillem
9783	12.006	Jaume de Guixé	Guillem	58 lites	58 lites	au seu domicili	Guillem
9784	12.008	Jaume de Guixé	Guillem	80 lites	80 lites	au seu domicili	Guillem
9785	12.010	Jaume de Guixé	Guillem	325 lites	325 lites	au seu domicili	Guillem
9786	11.885	Jaume de Guixé	Guillem	6 lites	6 lites	au seu domicili	Guillem
9787	12.033	Jaume de Guixé	Guillem	3 lites	3 lites	au seu domicili	Guillem
9788	12.064	Jaume de Guixé	Guillem	19 lites	19 lites	au seu domicili	Guillem

Arxiu històric Girona, Expedient de registre d'activitats de: Estraperlo (1/2) Pàgina 15

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Celler de Ter i rodalies

EXPEDIENTE NUM.	NOMBRES	POBLACION	SANCCIONES			OBSERVACIONES
			Incautación	Multa	Cierre Inhab.	
14506-133050	Juan Nogue Puigdemont	San Gregorio		3.800		No entrega cupo forzoso
15552-072100	Esteban Domenach Nen	Ribeteta		1.000		"
16919-0490451	Esteban Iglesias Mercader	Fogas de Tordera	si	1.000		Trans. clan. ganado
16118-308110	Luis Rovira Castañer	Riudarenes		1.000		"
16133-323110	José Puig Isern	Bellcaire		2.200		No entrega cupo forzoso
16737-0070351	Alfredo Morat Ramis	Armentera		1.000		"
16756-0260351	Joelquín Nadal Ileo	Castelló Ampurias		1.000		"
17082-0620551	Gabriel Juanelo Fernan	Garrigás		3.100		"
13014-114099	José Mascareos Comas	Palafrugell		1.000		Trans. clan. de maíz
13293-123119	Camila Xicoira Cateura	id.	si	1.000		"
15119-049080	Francisco Menera Eley	id.	si	1.000		"
16238-088120	Esteban Garriga Cabarrocas	Cassa Selva		2.500		No entrega cupo forzoso
16626-0360251	Ramon Codinach Avellana	Las Fresas		1.000		"
16880-0100451	Narciso Garganta Planas	San Miguel Fluviá		1.150		"
11437-107019	Juan Giro Tubert	Palau Santa Eulalia		1.000		"
11635-135029	José Casas Montegut	Amer	si	1.000		Irregularidades molino
14976-026070	Maria Alsina Regés	"		Sobresido		"
15207-137080	José Canals Amer	La Tallada		2.000		No entrega cupo forzoso
9290-090109	Pedro Rauchs Treserras	Ossor		200		"
	José Rauchs Triola	"		Sobresido		"
	Ramon Xaubet Puig	Palafróls	si	1.000		No entrega cupo forzoso
	Gil Oliveras Verdú	Verges		1.000		"
	Luis Font Casals	Cabanes		1.000		"
	Domingo Finazzi Rivatti	Ilgostera		5.000		Irregularidades fab. harin

Arxiu històric Girona, Expedient de registre d'activitats de: Estraperlo (2/2) Pàgina 3

ANNEX 2: ENTREVISTES

PRIMERA ENTREVISTA: LLUÍS LLAGOSTERA

- Hi havia estraperlo a la Cellera de Ter?

Nosaltres coneixíem la gent que feia estraperlo i cada poble tenia la seva. Era una cosa que no es podia fer, per tant no hi havia publicitat, i si algú venia alguna cosa d'”estranquis”, el que li comprava sabia que també feia una cosa que estava mal feta. Aleshores, difícilment es troben testimonis perquè, és clar, no podia constar enlloc que aquesta persona havia practicat l'estraperlo, no li convenia.

Així, si tu ara em dius ”Estraperlo”: Sí, es feia estraperlo. Però d'estraperlo se'n feia de moltes maneres, primera: Els aliments estaven racionats, pa, oli, sucre... Llavors tu tenies un cupo, si tu a casa et tocava 2 kg d'arròs i tu per la gent que eres veies que no en tenies prou, procuraves d'alguna manera trobar-ne més.

Aleshores hi havia moltes maneres de fer estraperlo: el que el ven, és a dir, el que el compra i no el necessita, ja que en teoria et donaven el que tu havies de menester, i si a tu per exemple et donaven 2 kg de sucre i tu només en gastaves un, és lògic que el poguessis canviar per alguna cosa. Això era el que la gent en deia estraperlo, i el feia molta gent.

Sempre semblava que les botigues hi guanyaven molt, hi feien molt de negoci. La gent tenia la idea que amb l'estraperlo el botiguer hi feia un negoci terrible perquè li donaven uns productes que ell repartia i deia que no en tenia més i després els venia a qui volia molt més cars. Això fins a cert punt hi podia haver un cas, el que passa és que quan et donaven un cupo era molt específic i l'havies de fer constar a qui el venies perquè tenien uns cupons de manera que jo penso que els botiguers tenien més entrebancs que res més, ja que havia de fer constar el que rebia, a qui ho venia i si algun petit estraperlo podia fer era molt difícil i es necessitava molta astúcia.

- Com funcionava l'estraperlo?

Ara bé, això era a cosa general, el botiguer ven unes coses, tu les vols o no les vols, jo les compro i després me les venc perquè no les necessito o les canvio per una altra cosa que

em fa més falta, això era molt difícil de fiscalitzar, et podien enganxar fent-ho, no podies anar a darrera d'algú a veure com ho feia. D'això en podíem dir estraperlo, però aquest no era ben bé l'estraperlo, això era la picardia. De manera que una cosa era l'assumpte legal, el que tu tinguessis un cupo del que fos, i l'altre cosa era aquelles coses de les quals tu no volies pagar els impostos.

Els pagesos havien de pagar una quantitat determinada pel bestiar, i a més el bestiar també com ara estava registrat, no podies vendre allà on fos sinó que havies de justificar d'on era, a qui el venies... Com que hi havia falta de material, una manera de fer estraperlo era poder vendre el bestiar sense que passes tot aquest procés, això era l'estraperlo, és a dir, passar un material (productes, bestiar...) a una altra demarcació sense que constés, sense que passés l'impost corresponent. Posat amb els termes d'ara, podríem dir que no pagaven l'IVA, és a dir, jo per exemple agafo un porc, me'l vaig a vendre a Vic, passo per la muntanya, me'l venc i m'estalvio de pagar l'IVA, de manera que el que me'l compra no ha d'explicar res a ningú i ens hem estalviat l'IVA tots dos.

- Aquest estraperlo a quines localitats es duia a terme?

Aquest estraperlo sí que es feia aquí, el que passa és que a la Celler no sobrava res, és a dir, tot era molt escàs, i per fer estraperlo s'havia de donar el cas de què et sobressin caps, caps que no estiguessin controlats. Hi havia gent que passava cap a Amer, cap a dalt a Sant Martí, llavors per Rupit i anaven a parar a Barcelona.

- Amb quin bestiar es feia l'estraperlo i com el passaven sense ser enganxats?

Passaven vaques, vedells, porcs... bestiar gros. Les gallines i el bestiar més petit el passaven més fàcilment, de manera que anaves a mercat, i per anar a mercat havies de pagar uns serveis, hi havia el burot que cobrava al entrar, però si el que volia comprar aquest bestiar anava a l'estació, abans de què baixessin feien el tracte i així s'estalviaven de baixar a baix i pagar els impostos i aleshores tornaven amb l'altre tren sense haver baixat del tren, saltar-se aquest impost era fer estraperlo.

- Coneixes algun cas concret d'estraperlo que fes alguna persona de la Celler?

Hi havia una dona del poble que anava a Barcelona a fer l'estraperlo, hi va anar durant la postguerra i fins els anys 80. Ella portava un cistell amb pernils, embotits, ous... Anava amb el tren d'aquí, a l'estació d'Olot havia de canviar i anar a peu fins a l'estació de

Girona, allà pujava el tren i la portava ja fins a Barcelona. Un cop allà ja tenia els seus clients i al vespre havia de tornar. El tren en realitat la deixava a les afores de Barcelona i quan algú del poble l'acompanyava a Barcelona no volia que sabessin on anava i per on passava. Acabada la guerra, per no haver de pagar impostos i no l'enganxessin passant el menjar cap a Barcelona es feia passar per una pagesa que anava a veure un familiar i deia que el menjar era seu. Mentre no l'enganxessin venent, ella ja procurava de sortir-se'n amb la seva. S'embolicava amb un mocador negre. El que passa és que no sé com no l'havien enganxat perquè ho feia cada setmana de manera que el revisor ja t'ha de conèixer. Per força algun d'aquest revisors en devia tenir algun tipus de comissió perquè sinó s'explica com no l'enganxaven. Això era en casos comptats i el que feia estraperlo ja procurava de què no es sabés. Aquesta dona doncs, aquí era la figura de l'estraperlista, tothom sabia que feia estraperlo. Ella deia que gràcies a l'estraperlo el seu fill havia pogut pagar la carrera al seu fill.

S'havia dit molt que un alcalde després de la guerra amagava els sacs de blat al cementiri. El blat era una cosa que estava molt controlada, per tant doncs, ell ,que hi tenia accés ,amagava el blat al cementiri, on abans no hi anava mai ningú, i es deia que havia fent molts diners fent aquest estraperlo. Ell, com que era l'alcalde, tenia accés al menjar que es repartia, de manera que si es descarregaven 4 sacs, doncs 2 ens els emportem, els amaguem i els vendrem com puguem, i perquè no ens vegi ningú els deixaven a dins d'un nínxol i el tapaven.

- Perquè es feia estraperlo?

Com que eren coses de les quals no en convenia fer massa publicitat no es sap ben bé fins a quin punt és veritat. L'estraperlo no es podia fer de la mateixa manera que ara no podries fer en negre el que vulguis. Com que hi havia necessitat, la gent eren molt més espavilats del que semblen, i si hi havia la possibilitat de fer una cosa per guanyar un cèntim, el guanyaven, i és per això que l'estraperlo tenia moltes variants.

Sempre que es feia l'estraperlo hi havia un mínim de corrupció per part del que ho controlava, ja que es feia en societats controlades, per tant algun dels que vigilava, com per exemple els burots, ho tolerava, i si ho tolerava era perquè en treia alguna cosa.

A Anglès hi havia un economat que tenia, igual que les botigues, un cupó. Si el que hi havia en el cupó no es venia es feia estraperlo. Això generava que gent que no treballava a la fàbrica comprassin als que treballaven una part del cupó, però el compraven per a

Com sobreviure després de la guerra civil? Funcionament de l'estraperlo i contraban a la Cellera de Ter i rodalies

algú altre. I havien de pagar el preu que tocava o una mica menys, però encara que fos molt poc es conformaven.

- L'estraperlo el practicava molta gent o més aviat poca?

L'estraperlo era una cosa molt corrent, primer per pura necessitat, és a dir l'estraperlo que es duia a terme per aconseguir aquells productes que legalment no et tocaven, ja que si en una casa eren per exemple 6, tocava un determinat nombre de kg, el problema és que és diferent hi ha adults o infants, en necessitaràs més o menys. Això més que estraperlo en diria picaresca.

- Quins tipus d'estraperlo hi havia?

Es podia negociar amb els productes del camp, tant el bestiar com les patates o el blat, que estava absolutament controlat. No podies comprar i vendre blat sinó que aquest havia d'anar al servei nacional del blat que es quedaven tota la collita i llavors et pagava el que tocava la quantitat. No et podies quedar el blat per a tu mateix, es portava al servei i llavors ells t'assignaven el cupo, cosa que era molt injusta ja que amb el que costa conrear tot el blat i que llavors ho hakis de tornar tot i que a tu només te'n toqui una petita part, llavors el que feien era amagar-lo.

Llavors hi havia aquell estraperlo del qui volia fer el negoci. Importaven productes, com per exemple les llaunes de pinya en almívar, per les quals es van arribar a posar moltes multes i que es va produir cap al final del franquisme. Aquí no n'hi havia i, en canvi, a França sí. Llavors a la zona de Figueres o l'Empordà, per exemple, era molt corrent que anessin a França, on sempre tenien coses que aquí no teníem, a comprar productes, els importaven. Això és el que es coneix també com a contraban. Els passos contrabandistes eren molt corrents, a la Vajol, a la Jonquera... ells sabien exactament per on havien de passar.

- A la Cellera hi havia gent que practiqués el contraban?

A la Cellera no hi havia gent que practiqués el contraban sinó que hi havia sobretot estraperlo de petita escala. Els únics que ho podien fer eren les 4 botigues que hi havia al poble, però era molt difícil ja que aquí els productes arribaven amb el tren que estava

totalment controlat. Si tenies la intenció de fer contraban no ho podies fer amb el tren sinó que per fer-ho havies de tenir una carreta o un carro i n'hi havia pocs.

Amb Andorra també es feia contraban, es tractava de grans importacions de productes com el tabac o el whisky per tal de no pagar les taxes.

SEGONA ENTREVISTA: DOLORS (EXPLICA LA HISTÒRIA DEL SEU PARE, HA VOLGUT MANTENIR L'ANONIMAT)

Feien estraperlo perquè a Barcelona no hi arribava carn per a tothom i com que a casa érem carnissers anaven a Barcelona amb bestiar viu a proveir-los.

Això ho feia el meu pare amb dues persones més, un de la Cellera i un altre d'anglès. Quan era de nit, passaven per camins de muntanya per transportar-lo a Vic. Tenia un sentit de la orientació extraordinari i es sabia tots els camins de les muntanyes, en tenia un coneixement exhaustiu. Havia de tenir coneixement també de tots els moviments de la guàrdia civil per evitar que els enxampessin. Mai no els van imposar cap multa.

Les rutes que solia seguir eren: Santa Barbara - Sant Hilari - Vic, i un cop allà ho agafaven altres persones que portaven el bestiar a Barcelona.

Després hi havia una altra ruta, la que menys feia, que era per Susqueda, Sau i Vic, vorejant el Ter ja que encara no hi havia pantans.

També hi havia altra gent que feia estraperlo amb altres productes, sobretot de l'Empordà i els baixaven amb tren. El problema és que allà es trobaven amb els burots, que vigilaven i si enganxaven algú amb productes d'estraperlo se'ls quedaven i posaven multes. Per tant, aquesta gent s'havia d'espavilar i anar al garito, lloc des d'on vigilaven els burots, i subornar als burots perquè els deixessin passar i fer estraperlo sense que ells diguessin res, era molt comú.

El bestiar a vegades no era seu, sinó que el comprava de les cases de pagès del voltant i a cada viatge se'n emportava entre 15 i 20 caps de bestiar amb una periodicitat d'uns 15 dies.

TERCERA ENTREVISTA: MONTSERRAT (EXPLICA LA HISTORIA DE LA SEVA MARE, HA VOLGUT MANTENIR L'ANONIMAT)

L'estraperlo es feia perquè en aquell temps no hi havia ni feina ni menjar i com que hi havia cases, com ara casa meu, que érem tres germans i un es va morir i jo estava molt malalta, doncs la meva mare estava obligada a fer l'estraperlo.

Es va veure obligada a passar carn a Barcelona, però havia de fer un gran sacrifici ja que havia d'anar cap a Olot, cap a Amer, a la Celler, a Anglès, a tot arreu a buscar la carn. I un cop la tenia havia d'anar a buscar el tren petit i llavors el gran que portava cap a Barcelona on abans d'arribar el que feia era tirar la carn pel replà del tren, fent això s'hi jugava la vida ja que amb un petit mal gest podia caure a baix del tren. Llavors allà hi havia una altra persona que agafava la carn i la portava a uns hotels molt rics de allà Barcelona, com per exemple el Santa Anna o l'hotel Núria, que rebien aquesta vedella, que era la més bona ja que a Barcelona no n'hi havia d'aquesta vedella bona. A continuació la meva mare baixava del tren sense la carn, per tant, no la podien enganxar, i anava a l'hotel a cobrar.

Només feia l'estraperlo amb carn i no ho feia sola sinó que anava a fer l'estraperlo amb un altre de la Celler i un d'anglès i uns quants més. La carn, per tal de no ser vista, l'embolicava molt bé perquè no es fes malbé i llavors la lligaven i la portaven amb el tren. Sabien que en el tren d'aquí encara no hi havia els burots sinó que aquests estaven situats més cap a dins de Barcelona. I com he dit, abans d'arribar a Barcelona amb el tren que anava a tota pastilla, molt de pressa, tiraven la carn pel replà del tren, per on puja la gent.

A ella mai li van imposar cap multa, mai la van enxampar.

El procés d'anar a Barcelona i tornar durava dos dies, i era el següent: Agafaven el tren al matí fins a Amer o a Olot, llavors baixaven i havien d'anar fins a Girona caminant a agafar l'altre tren fins a Barcelona, on es quedaven a dormir i l'endemà tornaven. Ho feien el dilluns i el dimarts, i el divendres i el dissabte cada setmana.

7.2.4. QUARTA ENTREVISTA: PACO (TESTIMONI, HA VOLGUT MANTENIR L'ANONIMAT)

Jo era maquinista, i el que feia era transportar sacs i més sacs de cafè, només cafè. Jo, més que a l'estraperlo, em dedicava al contraban. Anava a Cervera (França), on hi tenia una amistat molt gran, serà pel meu caràcter o no sé per quin motiu, aquesta persona tenia una botiga situada en el barri vell. Jo vaig començar de jove a fer de maquinista, i quan anàvem a Cervera compràvem a la botiga d'una dona de la qual em vaig fer molt amic. Aquesta dona, amb el temps, com que teníem tanta confiança, un dia em va dir:

- Allà darrere tinc el magatzem, emporta't els sacs de cafè que tu vulguis, i et dono la clau del magatzem perquè tu quan vinguis aquí no fa falta ni que vinguis a la botiga. Tu l'obres, t'emportes el cafè i ja m'ho pagaràs.

Com pots observar tenia plena confiança en mi. A continuació jo transportava tots aquests sacs de cafè, ja que era maquinista, i els venia.

Jo sortia de Portbou i anava cap a Barcelona per la costa, on venia cafè a Blanes, Calella, Malgrat, Mataró i Pueblonuevo. En tots aquests llocs on jo venia, els compradors del meu cafè tenien torradores de cafè ja que el cafè que jo transportava era cru, per tant, qui tenia una torradora m'encarregava café. Llavors aquests el torraven i el venien en les seus establiments públics. Jo tenia aquests contactes, aquests compradors, i quan arribava amb el tren ja sabien que jo passava. Ells esperaven a que passessin els trens de les altres hores, jo els hi deia, per exemple, faig el de les 15 que passa per allà, i quan passava el de les 15, jo li donava el sac i ja m'ho pagava un altre dia sense cap perill. Aquest altre dia em tornava els sacs de cafè, sense cafè, i em pagava.

Guanyava 3 vegades més fent el contraban que amb el meu sou. Jo portava molts de quilos de cafè, alguna vegada n'havia arribat a portar 300 o 400 quilos. Vaig guanyar molts i molts diners ja que jo comprava el quilo de cafè a 8 pessetes, a aquella botiga, i el venia a 80 pessetes, de manera que amb la gran quantitat de quilos que portava a cada viatge feia molts diners.

El treball era molt i molt dur, quan més diners havia guanyat era quan treballava jo sol: l'anava a agafar jo, carregava tots aquells quilos de cafè jo i llavors els descarregava jo. Era duríssim.

L'any 48 vaig arribar a Girona, el 49 vaig anar a fer la mili, amb els ferrocarrils. Lo meu eren les màquines, vaig arribar i als 3 mesos em van fer subninent, enginyer. La qüestió és que als 3 mesos em van enviar de nou a Barcelona i em van donar la línia de Puigcerdà.

Jo agafava els trens del dipòsit de màquines de Barcelona i anàvem a Cervera i a Portbou on carregàvem i llavors repartíem. No em van enganxar mai, tots els guàrdies eren amics meus. Sobretot arribava al bar i em gastava molts diners ja que havia de pagar lo meu i també lo de 4 més. Tenia amistat amb absolutament tots els guàrdies, a vegades em deien:

- "Oye! Mete 4 quilos de cafè en el arenero que me los llevo!"

Jo posava el 4 quilos, els hi portava i jo ja havia complert amb la meva obligació i ell amb la seva. És a dir, era molt fàcil subornar-los.

Jo estava a Manresa en el moment en el que van venir els maquis, érem varies colles de maquinistes i a cada colla hi assignaven un ferroviari perquè coneguéssim la via, els trens, i és així com vaig aprendre molt i sobretot el necessari per poder fer el contraban.

CINQUENA ENTRAVISTA: JOSEP (TESTIMONI, HA VOLGUT MANTENIR L'ANONIMAT)

Hi havia un pagès a la vora de Ripollet que em donava patates, fesols... tots els productes del camp que conreava i també llet. Jo em trobava amb ell a Moncada, on em donava tota la mercaderia, i a continuació jo agafava el matxo i anava a Torrealvaró, a Sant Andreu, la Segrera, al Clot i a altres municipis a repartir el menjar en restaurants. Un altre dia, el pagès baixava amb tren i cobrava a tots aquests restaurants.

Això ho vaig fer durant dos anys i mig. A mi, fent la mili, em varen traslladar al cuartel de la plaça d'Espanya, i allà a dalt, la desgràcia d'un va ser sort meva perquè el que feia de carreró va matar una dona a Sant Andreu, tot i que ell no en tenia la culpa, el van ficar a la presó. Llavors el que li deien el "jefe", un pagès de la zona em va dir que hauria de fer una mala feina ja que s'havia quedat sense carreter. Jo era el carreter del matí i un altre de Lleida el de la tarda.

També vaig realitzar un altre tipus d'estraperlo. El cas és que durant aquella època les grans empreses de cervesa, dam i moritz, repartien caixes de cervesa per als feres o burots. El que passa és que alguns volien fer negoci d'aquestes cerveses per guanyar diners i em manaven a mi a que les anés a buscar però que enlloc de dona'ls-hi a ells, que anés a vendre-les a restaurants de Barcelona. Ho vaig fer fins el dia que quan vaig anar a buscar les cerveses moritz em varen aturar i em varen dir que no en podia agafar ja que algú els havia explicat el que realment feien amb les cerveses i no en volien regalar més, hi va haver un "xivatasso".

El que jo feia, aprofitant que em manaven a buscar cerveses, era quedar-me'n una caixa per a llavors subornar als burots, que n'hi havia un de diferent cada mes, i així no em pareessin quan passava amb el matxo i les mercaderies que repartia. Així, el primer dia de mes saludava al burot i li donava una caixa, i llavors cada vegada que passava em saludava i em deixava passar.

ANNEX 3: LITERATURA SOBRE ESTRAPERLO I CONTRABAN

1. Francesc Cabana – ELS ANYS DE L'ESTRAPERLO – 2005

L'últim llibre de l'historiador de temes econòmics, Francesc Cabana, Els anys de l'estraperlo. Cròniques d'un possible empresari barceloní, 1939-1954 (Proa), comença amb la tornada a Barcelona, després de la Guerra Civil, d'un empresari català dedicat a la indústria del cotó. És un personatge fictici ideat per l'autor a partir de la suma de molts dels empresaris que ha conegut o estudiat al llarg de la seva vida. A través d'aquest membre de l'alta burgesia catalana, Cabana ens apropa als anys en què la política econòmica de Franco va donar pas a l'aparició d'un mercat negre en què s'especulava amb els preus dels productes de primera necessitat.

L'obra està a cavall entre la ficció i la crònica històrica ja que, excepte el personatge principal, els fets narrats són reals i les dades que maneja l'autor estan documentats. Cabana (Barcelona, 1934) ha publicat diversos estudis sobre la història i l'economia

catalana recent, com 37 anys de franquisme a Catalunya, i aquest bagatge, sumat a la consulta de diversos diaris de l'època, li ha permès escriure el llibre. "D'altra banda", assenyala l'historiador, "descriu anys viscuts i hi ha coses que no cal llegir-les, com les restriccions elèctriques o el racionament d'aliments". Tot i així, considera que "mai podrà escriure una història de l'estraperlo amb exactitud ja que, tot i que tothom sabia que existia, no es poden comptabilitzar els sobres amb diners que rebia l'Administració franquista" a canvi de favors.

La narració comença en 1939, quan el cotoner José Mitjavila, recupera la seva fàbrica després de la Guerra Civil i reprèn la seva activitat. Aquest mateix any, s'estableix de manera oficial el racionament d'aliments a tot Espanya i una llei destinada a fixar el preu dels productes de primera necessitat perquè estiguin a l'abast de tota la població. Aquestes mesures, juntament amb l'escassetat de menjar, afavoreixen l'aparició d'un mercat negre en el qual uns quants acumulen productes per vendre'ls a preus superiors als marcats. En el llibre, Cabana explica com l'alta burgesia catalana, que majoritàriament s'havia enriquit amb el negoci del cotó, també es beneficiava de l'estraperlo a l'aconseguir favors de Govern gràcies a les seves relacions públiques.

2- Quan anàvem a l'estraperlo. Víctor Labrado -2004

Quan anàvem a l'estraperlo és un testimoni extraordinari de la lluita per sobreviure, de la picaresca dels pobres per burlar l'autoritat i guanyar-se el pa de cada dia. Amb un estil despul·lat, directe i vibrant, a mitjan camí entre la novel·la d'aventures i la crònica, Víctor Labrado reconstrueix la memòria d'un temps duríssim: del final de la segona República a la immediata postguerra, quan a la misèria i la fam calia sumar la repressió franquista. Dalt d'una bicicleta, a trenc d'alba i escapant sempre de la guàrdia civil, el jove protagonista de la novel·la recorre pobles i ciutats entre València i Alacant carregat d'arròs, blat, oli o sardines. En una època de racionament dels aliments bàsics i de restriccions de tota mena, anar a l'estraperlo era una de les poques sortides dignes.

3. El Contraban de frontera al Pirineu català : històries i testimonis / Josep Albert Planes i Ball - 2018

L'activitat del contraban esdevé l'eix principal d'aquest llibre, concretament el tràfic de mercaderies i d'animals, però també es descriu el trànsit de persones -fugitius, refugiats i guerrillers antifranquistes. El risc dels camins isolats, de la neu, de la nit, dels aspres cingles i de la topada amb els carrabiners conferia una fortitud i un valor insuperables. Visqueren pensant que no existien les divisions frontereres, sinó més aviat creient que aquestes muntanyes on habitaven eren un espai comú de convivència.

4. Històries de frontera / Josep Clara- 2020

L'historiador Josep Clara constata el paper de la frontera com a refugi en èpoques conflictives i emigracions polítiques, però alhora com a espai per preparar moviments desestabilitzadors del sistema vigent. També la frontera com a territori privilegiat d'activitats clandestines i com a trampa per deixar-hi la vida. Com a lloc de control governatiu i militar, per garantir la defensa del territori davant d'enemics eventuais, i com a espai on els drets humans no són respectats. Com a escenari d'episodis de la vida econòmica, religiosa i social de les poblacions que s'hi assentaren. I l'autor tampoc no oblidava el fet que, dins la frontera, no s'alcen només límits o murs territorials, sinó que marquen poder, dependència i subordinació entre les persones. (Editorial).

5. Nazis a la frontera dels Pirineus Orientals (1942-1944) / Josep Clara i Resplandis - 2016

Durant el temps que els homes de Hitler van ocupar França, entre el novembre de 1942 i l'agost de 1944, la frontera dels Pirineus Orientals va ser controlada pels alemanys i militaritzada al sud per la dictadura franquista. A la vora de la ratlla, les relacions entre nazis i franquistes van ser intenses. A l'Alt Empordà i la Cerdanya, la presència nazi va constituir una plataforma ideal per a l'espionatge, la propaganda, el contraban i el trànsit de divises i de fugitius que cercaven la salvació a l'altre costat de la línia divisòria. (Editorial).

6. Històries de la frontera. Els expedients de frontera del fons del Govern Civil de Girona / per Montserrat Hosta Rebés - 2011

En el fons del Govern Civil de Girona, dipositat a l'Arxiu Històric de Girona, es conserva un conjunt important de documentació sobre el pas de la frontera, legal o clandestina, segons els informes i oficis elaborats pels serveis de la policia franquista a partir de 1941. En l'epígraf "sèries de frontera" destaca el conjunt de 40.000 expedients, dels anys 1941 a 1977. El fons conté informació sobre persones detingudes o controlades en passar la frontera francesa. També hi ha informació d'europaus que fugien de la persecució nazi. I de les xarxes de passadors. I de persones i entitats per activitats polítiques o per temes de contraban en els anys quaranta i cinquanta. L'Arxiu posa uns índexs a disposició dels usuaris, amb 42.300 noms de persones detingudes o controlades en passar la frontera, un nombre important són fugitius de l'Alemanya nazi, i 25.500 persones més que apareixen investigades per diferents motius.

7. Maquis al Montsec: del migdia francès a l'Aran i el Pallars (1944-1956) / Ferran Sánchez Agustí - 2008

Treball sobre els moviments guerrillers de 1944 a 1945 a les muntanyes de Ponent completat amb una síntesi històrica sobre la presó de Sort, transformada en el Museu Camí de la Llibertat. El llibre ens assabenta dels meritoris episodis sobre el pas clandestí de frontera protagonitzats per Josep Marsal de Boldú o meliton Sala de Tòrrec i de la persecució a França, a causa de la Guerra Freda, de rojos exiliats com el metge de Llimiana Josep Bonifaci Mora. També parla del sometent, del mite de la Pastora, del contraban i de l'estraperlo. A l'obra s'expliquen els crims de la Clua de Montsec (Sant Esteve de la Sarga, 1947) i Montgai (Viacamp i Lliterà, 1950), a més de l'homicidi d'Abella de la Conca el 1949 i del cas de l'últim maqui garrotat a Lleida en una silenciada execució el 1956 precedida de quatre guerrillers morts a Baén, Taús, Sant Guim de Freixenet i Vilanova de la Sal.

8. Els Records dels primers anys del franquisme a Alcover (1939-1945) - 2008

Els primers anys del franquisme són un període fosc en la història, un període marcat per la tristesa de la pèrdua de familiars abans, durant i després del conflicte, per la misèria i per la por. El seu record és un record trist, però alhora molt important per a l'estudi d'un període molt convuls i important de la nostra història local. Per això aquest treball utilitza les fonts orals aportades per alcoverencs per a l'estudi d'un període marcat per la finalització d'un conflicte bèl·lic molt dur i la misèria que va viure la població. Aquests alcoverencs ens permeten recordar alguns aspectes concrets dels primers anys del franquisme, que d'alguna manera ens expliquen, més enllà del seu relat, una realitat de molts. Però, a més a més de les fonts orals, en aquest treball s'han utilitzat fonts escrites com els diferents documents que es troben a l'Arxiu municipal d'Alcover, que gràcies a Ulpiano Bengoechea Menchaca, que va ordenar l'arxiu en aquest període estudiat, els podem veure amb ordre; a més de la bibliografia local editada pel Centre d'Estudis Alcoverencs i llibres d'àmbit general. Aquest treball presenta un estudi dels primers anys del franquisme, els anys immediats de la postguerra des del 1939 fins al 1945, i s'analitzen tres vessants d'aquest període: el primer, la repressió i l'exili, que van marcar els primers mesos i anys de la postguerra, on la maquinària de l'Estat havia d'imposar un nou ordre. El segon és el de la societat, XIII Premi de memòria alcoverenca Els records dels primers anys del franquisme a Alcover (1939-1945) Jaume Camps Girona

9. Muñoz Ramonet : retrat d'un home sense imatge / Manel Risques i Corbella (edició) - 2019

Barcelona : Ajuntament de Barcelona : Comanegra,

Julio Muñoz Ramonet és una de les figures més enigmàtiques de la societat barcelonina de mitjan segle XX. Durant dècades va ser un dels homes més poderosos de la ciutat i, no obstant això, fou un home sense imatge, del qual van transcendir poquíssimes fotografies. Aquest llibre es planteja com una obra polièdrica que pretén, sobretot, entrar en el personatge, en la seva activitat com a empresari i en la seva dimensió de gran col·leccionista d'art, aconseguida en anys de negocis nebulosos o directament foscos. Això es construeix a partir d'un seguit de textos inèdits, d'autors que ja han treballat sobre Julio Muñoz Ramonet i d'altres que s'hi estrenen, amb noves mirades i noves recerques per fer llum sobre un relat ple d'incògnites. (Editorial).

10. Entre dictadures : Llagostera, 1923-1943 / Jordi Bohigas Maynegre -2017

En aquests vint anys se succeeixen fins a 21 alcaldes i quatre canvis de règim: la Dictadura de Primo de Rivera, la II República, la revolució socialitzant de 1936 i la dictadura franquista. El llibre plasma els diferents corrents polítics, les intrigues en el si de l'Ajuntament, els projectes fallits i els exitosos, la violència o els anys de l'estraperlo.

11. Estraperlo. Estratègies de supervivència? / Miquel Pont Farré, M. Teresa Pont i Pedrós - 2015

El terme "estraperlo" s'acostuma a utilitzar per designar el negoci il·legal de productes intervinguts per l'Estat i venuts a preus abusius, una pràctica molt estesa durant els anys posteriors a la Guerra Civil. La manca d'aliments i d'altres productes es va començar a notar ben aviat. A principis de 1937, l'Estat va intentar resoldre el problema implantant el racionament, però la realitat és que això no va fer millorar la situació ja que molts dels productes racionats no foren mai repartits d'una manera regular. Evidentment, l'escassetat dels aliments en va fer augmentar el preu i tot estava disponible al mercat negre -altrament dit, estraperlo- per a qui tingués els diners necessaris per comprar-ho. El fenomen de l'estraperlo va fer que la diferència entre rics i pobres encara es fes més gran. Aquest llibre s'aproxima a aquesta realitat mitjançant els testimonis que el van conèixer, viure o practicar en primera persona. (Editorial).

12. Fumar-se el franquisme : la Catalunya caliquenyo / Francesc Canosa Farran - 2015

Durant la postguerra, els pagesos del ponent català protagonitzen una història d'estraperlo, por i astúcia, en què els límits de la legalitat es traspassen en nom de la supervivència. El caliquenyo s'erigeix així en el símbol d'una època en què tot s'hi val per poder tirar endavant. Una realitat insospitada que havia quedat a l'ombra del relat oficial fins ara: el caliquenyo, el cigar que va mantenir amb vida el camp català i que es fumava a tot Catalunya.

13. Records i vivències sobre l'estraperlo a la Segarra durant el primer franquisme (1939-1951) / Miquel Pont Farré, M. Teresa Pont Pedrós - 2013

Aquest article és una contribució d'història oral del primer franquisme a la Segarra. Es dona veu als protagonistes anònims de la Història i es treu a la superfície del coneixement una part de la realitat històrica no enregistrada en textos escrits. L'article relata, de primera mà, les vivències d'un grup de persones que van viure el dia a dia l'endemà d'haver-se acabat la guerra civil i on les estratègies de supervivència personal i familiar van ser diverses. I en aquesta estratègia de supervivència l'estraperlo hi va jugar un paper fonamental. L'article no jutja l'actuació de cap dels protagonistes. Tots els testimonis parlen de l'estraperlo en primera persona, explicant la seva petita o gran història. Alguns ho van fer per necessitat; altres per cobdícia; i d'altres, senzillament, perquè era la manera de guanyar-se la vida. Segons els actors, l'estraperlo va contribuir a tirar endavant l'economia en un moment en que el país estava totalment enfonsat.

14. L'Articulació sindical a la Conca de Barberà (1939-1944) / Antoni Gavaldà - 2013

Durant el primer franquisme, el cooperativisme agrari del primer terç del segle XX se substituï per un sindicalisme vertical controlat pel règim, que aturà el procés de modernització de l'agricultura dut a terme fins aleshores. Aquesta monografia estudia la substitució a la Conca de Barberà, amb la creació d'hermandades de labradors y ganaderos -amb la de Santa Coloma de Queralt com a exemple- i de gremis industrials i de serveis. Analitza aspectes com l'estat dels conreus, la repartició de les propietats agrícoles, l'auge de l'estraperlo o la implicació de la Falange en aquests afers. (PHL).

14. El Preu de la fam : l'estraperlo a la Catalunya de la postguerra / Laura de Andrés Creus ; [pròleg de Paul Preston] - 2010

El fenomen de l'estraperlo va marcar la vida a l'Espanya dels anys quaranta. La periodista Laura de Andrés ens submergeix en el món de privacions i racionament de la postguerra i en l'aparició de l'estraperlo. Des de l'entrada dels nacionals a Barcelona fins al final de l'autarquia. Del camp a la ciutat. De la pura subsistència als articles de luxe. Els que el van patir i els que s'hi van fer rics. La investigació de Laura de Andrés recull la veu

d'aquells que s'hi van trobar i que volen explicar la seva vivència perquè no quedi impune en l'oblit i ofereix un quadre viu i complet d'una de les realitats més dures del franquisme.

15. Subordinación, abastos y mortalidad: la montaña catalana, 1939-45 / Joan Serrallonga i Urquidi - 1999

El panorama que ofereix la muntanya catalana i concretament la conca industrial del Ter en el període 1939-45 és el d'una zona amb gravíssims problemes d'abastament, amb una repressió sistematitzada, un col·lectiu obrer que veu trencada la seva resistència, on la mortalitat es presenta molt elevada per a les classes populars i on la subordinació és de nou fruit del disciplinament intens i atroç. D'aquesta situació asfixiant participen activament els terratinents i els industrials amb empreses o explotacions en aquesta àrea interior. A més, el 1940 es produeix una catastròfica inundació que provoca un gran nombre de víctimes. La batalla contra la gana va acabar, per a la classe desafecta al règim, en un cru redoblament de l'explotació i va deixar una llarguíssima llista de morts.

16. Les Diferents maneres d'estraperlo que vaig viure / Antoni Pineda Gavalrà - 2008

Segons el diccionari de l'Enciclopèdia Catalana, l'estraperlo és el "comerç il·legal d'articles intervinguts per l'Estat, un producte obtingut mitjançant el comerç il·legal, o bé de la manera com s'anomena internacionalment el mercat negre". Jo vaig viure aquest fenomen durant la Guerra Civil (1936-1939) i fins ben entrada la postguerra, als anys cinquanta. Els records que tinc potser poden contribuir a l'elaboració d'un estudi amb més profunditat d'aquest fenomen tan habitual en aquells anys de penúria, de manera que des del G.E.C Amics del Castell s'ha cregut convenient que els exposi.

17. Les Franqueses del Vallès: la primera etapa franquista (1939-1960) / [Joan Garriga i Andreu, Eduard Navarro i Doménech] - 2009

L'obra fa un recorregut per l'esquinçada brutal que representa per a la vida de la gent la victòria del franquisme, que haurà de suportar una dictadura que fins al 1959-1960 manté uns nivells de forta consolidació a municipis com el de les Franqueses. Els capítol

d'aquesta edició comprenen des del final de la guerra i els primers nomenaments, a l'estraperlo, els projectes d'obres importants, les etapes de Martí Ribas i Joan Lloberas o els posteriors canvis d'alcaldes. Un recull que ajuda a conèixer i entendre el dia a dia de les Franqueses del Vallès en la primera etapa de la dictadura franquista.

18. Els Anys de l'estraperlo a la conca de Barberà (1940-1951) / Josep Recasens i Llord - 2004

Al llarg d'aquest llibre s'intenta donar una visió de l'anomenat estraperlo i de les vivències de la gent a la Conca de Barberà entre els anys 1940 i 1951. Algunes persones, contravenint la legislació d'aquell temps, pagaren les conseqüències la majoria de vegades amb la confiscació dels gèneres i altres amb les sancions econòmiques corresponents. Tant en uns casos com en els altres, era la supervivència d'una època plena de dificultats el que estava en joc.

19. Tots hem fet l'estraperlo/ Guillemet Tuèbols, Joan – 2001

Notícies sobre els usos i els costums de l'estraperlo a Catalunya, especialment a la zona de Figueres d'on és fill d'autor.